

د لوي څښتن په نامه

د پښتو حالتونه

په پښتو کې حالتونه پوره غزېدلې او روښانه شوي

دويمه څېړونه

ليکونکی: ډاکټر ماخان مېړی شينواری

څېړونکی: انجنير شمشاد زهير

Ketabton.com

نېټه: ۲۰۲۰ ز ک
Ketabton.com

بن-جرمني

۷۲	غوره ستونځي.....	۳	سريزه
۷۳	د پښتو څنگه والی.....	۴	د حالتونو و روښانونو ته .....
۷۴	سنتر پوزېشن	۸	په پښتو کې حالتونه .....
۷۵	کابل ته که و کابل ته	۱۱	حالتونه د تکیه اړ نومځاینيو سره:
۷۸	کازوس رېکتوس او کاسوس--	۱۳	تکیه اړ نومځاینيوي .....
۸۶	زما (دما، یمما) پوښتنه	۱۶	د مخه تکیه اړ نومځاینيوی
۹۰	په ژبلار کېني نوې ميندني	۱۸	د حالتونو نوې څېړنې ....
۹۷	د پښتو حالتونه د ستونځو----	۲۲	په پښتو کېني ....
۱۰۰	د پښتو ژبلاريز ستونځو....	۲۸	تکیه اړ نومځاینيوي
۱۰۲	دوه پرانستي ليکونه	۳۴	-- حالتونه او ،، زما،، که...
۱۰۸	ايرگاتيو	۴۵	-- پښتو کې نومځاینيوي او
۱۱۴	يوه غوره څرگندونه...	۴۷	-- د کاسوس رېکتوس او
۱۱۶	افغان—او دباندني ژبپوهان	۴۸	-- د مور ستونځي له ژبې...
۱۲۱	گرانو ژبپوهانو	۵۱	-- پښتو او ژبلاريزي ناو..
۱۲۴	خويويونه	۵۳	-- په پښتو کې د حالتونو يا ...
	د ډاکتر ماخام مېري ۱۲۸	۵۶	ولې بايد دما خبره سمه وي
	د ډاکتر ماخان مېري شينواري. ۱۳۶	۵۸	دا د مور ستونځي بيا لنډ .....
		۶۱	کوم سم او کوم ناسم دی
		۶۵	بيا هم رېکتوس او اوبليکوس...

سریزه

-- د پښتو معیاریکونې او سمون دنده د پښتو پوهانو او د ژبې د پوهنیز کادر ده، نو که چېرې دا دما غوندې لیونې هم دې کار ته راوهڅېده، نو خبرو او لیکنو ته یې پاملرنه داسې بېخایه نه راته برېښي، خو بیا هم د سمون لپاره یې پوهنیز کادرونه باید جوگه وي.

-- دا د حالتونو څېړنه لکه چې ما کړې او په داسې غزېدلې توگه ورته اړین شوی يم، په پښتو کې لومړنۍ ده، نو له دې امله ستاسو پوره پام ورته را اړوم. تکرار لري، خو مرسته کوي.

-- لاس ته راوړنه به یې په دې کتاب کې ولولو.

-- د ما لیکنو له یوې څخه وبلې ته وده کړې او په هره لیکنه کې یو څه پرې ور زیات شوي دي.

-- دا چې ما یو لیک د پوهنتون د پښتو خانگې ته لیکلی، باور وکړی د نادرښت یا ځانستاینې له امله نه دی، خو په خبرو کې ورسره راتگ ستونځمن وو او دا مې و ځان ته یوه لار پرانستله، هیله ده سر به ونیسي.

-- د ما د لیکلو په پیل کې به ځنې اړینې پښتو پوهنیزې کلمې راشي، چې پسې به حالتونه داسې لنډ راوړو، چې د ښوونځي لپاره هم باید همدا وي. د مانورې لیکنې د خپلواکه لیکنې په بڼه او توگه د ما د اړتیا سره سمې لیکلي شوي او همغسې مې دلته راوړي، داسې د کتاب په څېر مې نظم په کې نه دی راوستی.

-- که رښتیا ووايم، زه نور ورسره ستړی هم يم، باور وکړی، چې څومره ډېر یې گورم همغومره را څخه ناسمیري هم. ماته خو دا لیکنه د ژبلار په لار کې یوه وده او نوې میندنې برېښي، او که تاسو گرانو لوستونکو ته غوره وېرېښېده، هغه به بیا پخپله ستاسو د مینې سره سمې کړی.

د حالتونو و روښانونو ته د مخه غوره پيلياډونې:

له تکرار سره مه تنگېږي!

۱ – نومخاينيوې: په انگرېزي او الماني د نومخاينوو بڼه بدلېږي او د بڼه بدلېدنې سره يو حالت په گوته کوي، په پښتو کې بڼه بدلېدنه نه شته، خو د دې پرځای باندې د کروني نومخاينيوې سره يا حالت بدلون سره د ،، ما،، ومخ ته يو اړونده مورفېم ورزياتېږي، چې هغه د ،، ما ،، سره يوه د هغه حالت نومخاينيوې جوړوي يا د هغه پوهېدنه بدلون يا د هغې پوهېدنه د حالت اړوند بدلوي يا له حالت سره برابروي. پسي راځي. ښايي اړتيا ورتهنه وي وروسته راغلي.

که نومونه يو له بل سره يو گډوله نوم جوړ کړي، نو دا يو بي مختري او دا بل يې پسي – ياو وروستري دی، خو دا سي څه په مختري کې نه گورم، لکه وروسترو کې، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د ورسره راغلي خوی يا نوم يا له بل کوم وي سره د هغه پوهېدنه بدلوي

هغه ډېرې له پښتو سر د مور ستونځې او که د پښتو ستونځې په حالتونو کې دي. پر حالتونو باندې مو خبرې کړي يا به دلته له دې څخه وروسته په وغوېږو. اوس يواځې داستونځې، چې ولې دي، دا لږ روښانه کوو

په نورو ژبو يا چې زه پرې پوهېږم، الماني او انگرېزي کې د کرونيونو، خويويونو او د نومخاينوو بڼه بدلېږي. په پښتو کې پرته له کرونيونو د دې نورو دوه وو دنومويونو او خويويونو بڼه نه بدلېږي، نو بايد پدېپښتې داسې يو بل ژبنيز يا ژبلاريز څه وي، چې ځان د هغه حالت سره برابر کړي، چې ستونځې همدا پيدا کوي.

۱ – د کرونيونو بڼه بدلېږي. لکه ځم، لارم، خورم، خوري، ومي خور.

۲ – خويويونه: لرو جگ، تور. دلته هم د نورو ژبو په څېر د دې جگېدنه وي، چې هغه پر ډېر، ډېر ښه، خورا، خورا ښه او زښت ډېر باندې کيږي.

۳ – د نومځاینیو لپاره هم باید ژبنیزې لارې وي، چې د هغو په مرسته نوموځاینیو د حالت سره برابر شي.

په انگرېزي او الماني کښې د حالتونو اړوند، چې هغه یې حالتټاکونکي دي، د نومځاینیو بدلېدنه یا بڼه بدلېدنه او که غواړی گردان داسې دی:

I, me; may und deutsch: Ich, mein, mir, mich

و دې ته به په حالتڅېړنو کې فکر وکړو، چې دا نوموځاینیو بڼه بدلون یا په پښتو کښې یې هغه اندول هم په حالتونو کې څنگه راځي.

نومځاینیو لنډ: مور په پښتو کې د حالت سره له دوه نومځاینیو څخه د ،، ما، تا ... او نور نومځاینیو لرو، چې له هغې سره یو څه ورزیاتو، چې هغه د حالت اړونده نومځای نیوي یا د نومځاینیو د حالت جوړونه راکوي او دا دي، خو لومړی

د مورفیمونو پېژند، چې نومځایمنیو ته حالت اړونده پوهېدنه ورکوي:

دا مورفیمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نوموځاینیو سره یوځای د هغوي پوهېدنه د حالت سره اړوند بدلوي. د خاوندوالي لپاره دا مورفیم ،،د،، دی او د داتیو یا د پښځاینیو حالت دی، چې هغوي سره مورفیمونه، چې دا هم خپلواکه پوهېدنه نه لري او دې حالت سره د نومځاینیو دنده جوړوي او دا دي: له، په، پر، تر، و دما فکر ته نور نه راځي، گران لوستونکي دې ورته فکر وکړي.

هغه ژبنیز توکي یا وییونه چې د حالتونو لپاره خوراغوره یا بنسټیز دي، هغه پښځاینیو دي:

۱ – د خاوندوالي حالت لپاره دا دي: لپاره ، لخوا. و ماته نور دما و فکر ته نه راځي، خو که په دې حالت کې له ،، د ما،، پسي نوم یا نومځاینیو را شي، نو بیا پښځاینیو نه شته.

د حالتونو څېړنپای

۲ – د داتیو یا د پسرځاینیوو حالت لپاره: څخه، سره، کره، پسي، ته، کبني، باندي، پوري.

نومځاینیوي:

مور په پښتو کبني زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او نور لرو، چي دا یواځي له کړنویونو څخه روښانه کېدی شي، چي کړونی دی او که پرېکړونی.

که ولرو: ،، ما کور ،، خو له دې څخه څه نه پوهېږو، ځکه ما کړونی دی او دلته د کور سره څه نه کېږي، نو که له پیدایښت څخه راسره مل ،، د ،، له ،، ما، څخه د مخه ورزیات شي، نو دا به،، د ما کور،، شي. له دې امله ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم بلل کېږي او دا د نه کړوني یو حالت روښانه کوي.

که و گورو ،، له ما څخه،، ، نو دلته دري وییونه لرو: له، ما او څخه.

،، ما، خو کړونی دی او دلته څه نه کړل کېږي، دا په دې پوهېدنه، چي دا ،، ما ،، د اړونده له نه کړونی حالت سره باید سر و خوري.

دلته نو څه کېږي؟

دلته دا ،، له ،، چي ورسره مل شوی او دا ناخپلواک مورفیم دی اودنده یی دا ده، چي د بل ورسره مل ویي پوهېدنه بدلوي، چي دا ،، ما ،، د کړوني حالت څخه د ،، له ما، سره ونه کړوني حالت ته لارښودوي، نو ،، له ما، د نومځاینیوي پوهېدندلون دی، چي ،، له ما څخه،، کېږي او څخه خو پوهېږو، چي پسرځاینیوی یا پوستپوزېشن دی.

دا نور، په، پر، و ، تر هم همداسي مورفیمونه دي، بي له خپلواکه پوهېدني سره او د ،، ما ،، پوهېدندلون له امله، لکه پورته. دا پورته ټول پرته له ،، د ،، څخه ټول د داتیو حالت یا د پسرځاینیوو حالت اړونده مورفیموه دي.

د دې لپاره چې په حالتونو بڼه پوهېږو، باید له هر څه لومړی نوموښونه وپېژنو او سمه کارونه یې، اړونده مورفیمونه په پام کې ولرو او بیا پسېځاینیوو باندې پوه وو یا مو ورته پام وي.

مور په پښتو کې حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو، چې د کوم ناسمون سره نه مخامخ کېږو.

د پښتو حالتونو روښانولو او په بنسټ یې د حالتونو پېژند لپاره غوره کلینیکي یا تکیه اړنومځاینیوي هم دي.

مختکيه- اړ- یا و مخ ته تکیه - اړ نومځاینیوي: را، در، وړ او

پسېتکيه - اړ نومځاینیوي: مې، دې، یې، مو

حالت: بي له حالت څخه غونډلې ناپوهور دي او همداسې بي د توکو يا له اړوند نومځاینیو پوهېدندلون څخه هم غونډلې مو ناسمې پوهېدنې ته لارښودوي. دا به همهلته بڼه روښانه شي.

دا د پښتو حالتونه د یوگونو غونډلغرو په منځ کې اړیکي روښانه کوي یا د غونډلو یوگونو غرو په منځ اړیکي تینګوي.

وبه گورو، چې حالتونه په پښتو کې داسې لږپېچلې دي، په ځانګړې توګه روښانونه یې.

په پښتو کې د حالتونو روښانونه:

مور د پښتو حالتونه په درې ډوله روښانه کولی شو:

حالت څه شی دی؟

حالت د نوم او نومځاینوو ګرامري واکوالی یا دنده ده او نومځاینوي د نور ویونو سره. په پښتو دوه یا په بله پوهېدنه څلور حالتونه دي. دې ته به هم همدلته ګوته ونیسم، چې دا مور په پښتو کې په درې ډوله روښانه کولی شو.

۱ – په سیده توگه.

۲ – د کلتيکي نومځاینيوو په بنسټ

۳ – د کړوني او نه کړوني په بنسټ.

پسپځاینيو(شيوې): پسپځاینيو، چې اړیکوي هم ورته ويلکيري، ويونه يو له بل سره په ټاکلو اړیکو کې راولي (ځایيز، وختيز او ورته). باندي، کره، پسي، سره

په پښتو کې حالتونه

د حالت پېژند:

پیل یادونه ۱: د حالتونو غوره والی: د مور ډېرې ستونځې او د ناسم لیکلو ستونځې د حالتونو په نه پېژندلو کې دي. تر هغې پورې، چې دا حالتونه ژبي او همداسې بنوونځيو ته نه وي ننوتلي، دا ستونځې مو نه اوبی کيري. دا تراوسه نه وو ميندل شوي او اوس مي ډېرې ليکنې ورباندي کړي.

پیل یادونه ۲: پښتو خو د يوگنو اوس حالت لپاره دوه نومځاینيوي زه، ما، ته، تا او هغه، هغه او د ډېرگنو لپاره يو يو نومځاینيوي لري.

پښتو ژبه دوه حالتونه لري:

یادونه: دا دې په یاد ولرو، چې دا موضوع د کتاب په دننه کې غزولي روښانه شوي ده.

لومړی: کړونی حالت (لاتین يې رېکتوس): دا کړی شو نوميز حالت هم وېولو: په دې حالت کې يو څوک څه کوي.

بېلگې: زه ځم، زه خورم، تا راوړل. ته راغلي.

دویم: نه کړونی حالت يا اوبلیکوس: له نوم څخه يې برېښي، چې دلته څه نه کيري. له دې به داسې وپوهېږو، چې کړونی نه دی.

دا حالت په درې ډوله دی يا درې برخي لري:

دویم ۱ : پرېکړونۍ حالت: په دې حالت کې په یوه څه څه کېږي.

بېلگه (په ډېر بڅښنه، خو د ښه پوهېدلو لپاره به یې بېلگه دا وهل، ډبول راوړم): لکه: سپین یې وواهه. په دې حالت کې یو څوک یا څه وهل کې.

بېلگې: ته وهل شوی. ته سپین ووهلې. یا: تازو ووهلم. دلته،، تا،، کرنۍ دی او زه پرېکړونۍ یا نه کړونۍ دی.

دویم ۲ : د خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو څه یا څوک د یوڅه خاوند دی. ،، د،، د خاوندوالي مورفېم، خپلواکه پوهېدنه نه لري او له نوم یا نومځاینيوي سره هغه د کړونو نومځاینيوو پوهېدنه په نه کړونو بدلوي.

بېلگې: دما کور. د تا خولۍ. د هغه ځوي او نور.

یادونه: د تکیه اړ نومځاینيوو حالت کې بیا دا پخپله درې برخې لري، چې هلته به پام ورته شوی وي.

دویم ۳ : دا د الماني و دا تيو حالت ته ورته دی او ما د پښځاینيوو حالت بللی، خو نوم ته یې پام باید په گډه وشي:

یادونه: په پښتو کې د مور ستونځې ټولې یا هغه ډېرې یې په مدې حالت کې، چې پرې غږېدلې یو:

بېلگې:

۱ – له کور څخه. زه له کور څخه لارم.

۲ – له کتاب سره. زه له کتاب سره راغلم.

۳ – له سپین کره. زه له سپین کره یم.

۴ – له تا پسي. زه له تا پسي روان یم.

۵ - تر کابل پورې. له کندهار څخه تر کابل پورې نږدې پنځه سوه کیلو متره لار ده. یا

له ننګرهار څخه تر کابل پورې.

د حالتونو څېړنپای

دلته دا یادونه اړینه بولم، چې تر یواځي ا و یواځي په همداسي ځای کې راتللی شي او په نورو ځایونو کې ناسم دی.

۶ – په کور کېنې. زه نن په کور کېنې يم.

۷ – پر میز باندې. کتاب پر میز باندې پروت دی.

۸ – پر ما پورې. پر ما پورې ختي نښتي.

یادونه: په ۵ – او ۸ – پورې راغلی، خو پوهېدنه یې سره بېله ده. په ۵ – دا یوه پوله ده او په ۸ – کې دا پر یو څه پورې څه نښتي.

۹ – و سپین ته. ما و سپین ته وویل.

د ما همدومره فکر ته راغلل، نور یې تاسو پیدا کړی.

د دې د روښانه – ولو لپاره مې پوره کتاب یا کتابونه یا ډېرې لیکنې کړي، چې و هغو ته لاس رسی شته.

یوه پای یادونه: دلته: له، په، پر، تر او و یواځي او یواځي په همداسي ډول کارول کيږي او بل ډول کارونه یې ناسمه ده.

بله یادونه دې هم وي: د ما کتاب، له ما څخه، پر میز باندې.... دا غونډلې یا جملې نه دي.

-- وینا: د ویونو موخه-ورځنگ په څنگ کې ایښول دي، چې یو رښتیا ارزښت رښتیا یا نارښتیا ولري.

-- غونډله: هغه وینا ده، چې رښتیا ارزښت، رښتیا یا نارښتیا یې باید وښوول شي.

لکه: دا د ما کتاب دی. دا کتاب به یا ډدما وي او یا نه. دا باید وښوول شي.

هغه له ما څخه لارې....

بیا: دا له ، پر او نور مورفېمونه دي چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او د نوم یا نومځاینيو سره، چې مور یې کروني حالت گورو و نه کروني حالت ته لارښودوي یا نه کروني حالت ورڅخه جوړوي.

حالتونه د تکیه اړ نومځاینیو سره:

بیا: که د (ډېرو) ناسمونونو مخه غواړو ونیسو، نو پر حالتونو باندې له پوهېدنو څخه پرته بله لار نه لرو.

د کلټیکي یا تکیه اړ نومځاینیو پرمسته باندې یا له مخي څخه هم څلور حالتونه لرو:

پروکلټیکي یا پستیکه اړ نومځاینیو: مي، مو، دي، يي

اینکلټیکي – یا مختیکه اړ نومځاینیو: را، در، ور

حالتونه:

لومړی: د پسي تکیه اړ نومځاینیو سره

لومړی ۱ – کړونی: سپین مي (مو، دي، يي) وهي. سپین کړونی

لومړی ۲ – پرېکړونی: سپین مي (مو، دي، يي) وه واه. سپین پرېکړونی

لومړی ۳ – خاوندوالي حالت: سپین مي (مو، دي، يي) ورور دی.

دویم: د مخه تکیه اړ نومځاینیو سره

یادونه: دا چې په دي ټولو برخه حالتونو کې د تکیه اړ نومځاینیو پسي یواځي پسرېځاینیو دي، نو ما دا حالت د پسرېځاینیو حالت هم بللی او که غواړی، نو دا د نورو زبو داتیو حالت ته ورنږدې دی، داتیو حالت يي هم بللی شی.

د مخه تکیه اړ نومځاینیو: را، در، ور

را(در، ور) څخه(سره، کره، پسي، کي، باندې، پوري، ته...)

د حالتونو څېړنپای

که غواړئ، چې دا بڼه روښانه شي، نو کړی شی د و مخ ته تیرې یا بنایې پسي
لیکنې سره یې برتله کړی. په دې ،، د حالتونو کتاب،، کې دا ډېر روښانه
روښانه شوي دي.

د بنوونځي د نساب لپاره دا بسيا کوي.

دا وروسته لیکنې مې د اړتیاوو سره سمې کړې دي، چې د دې موضوع له بڼه روښانوي
سره مرسته کوي.

Klitikum = تکیه اړ نومځاینيوي:

پیل یادونه: تر هغې پورې، چې ما و ځان ته روښانه کړه، دا لیکنه یا همغه د مادا ډول لیکنې په پښتو کې تراوسه پورې یواځنی دي، چې له دې امله به ستونځې ولري. دا لیکو او په خبرو کې کاروو، خو ژبلاریزه لار سره یې بلد نه یو، نو پوره د خبرو او د پام وړ راته برېښي.

کلیتیکی (له زرې یوناني $\epsilon\gamma\kappa\lambda\iota\tau\iota\kappa\acute{o}\nu$ راپل شوي تکیه شوی وي) هغه وي، چې کلیتیكون یا تکیه اړ وي، په دې پوهېدنه، چې په یوه بل وي باید تکیه وي (دا خو هغه تولید یا د نورو ژبو څخه رانیولی پېژند دی، دا کېدی شي په پښتو کې بل ډول راشي، چې فکر باید ورته وشي او دا چې زه گورم، د پښتو دا کلیتیکی نومځاینيوي، چې د ما لخوا انډول داسې راوړل او بلل شوي، بل ډول دي هم، خو دا اورد او په گډه فکر غواړي، چې دا نه شته). هغه وییونه، چې تکیه پرې کوي بنسټ وي بلل کېږي او پرته له دې څخه تکیه وي یا مېلمه پال ویی دی. دا ترن وي له تکیه اړ وي سره یو نږدې غریز یاموزیکي یووالی جوړوي، ډېر وخت phonologisches فونولوژیکي ويی دی. په دې موخه تکیه اړ وییونه خپلواک او ازاد وییونه نه دي او د خپلواک وییونو او افیکسونو (مخرو؟؟) په منځ کې ځانگړی ځای نیسي. یو لړ کریتیرین شته، چې افیکسونه له تکیه اړ وییونو څخه توپيروي، کېدی شي افیکسونه په بڼه جوړونه کې نامنظموالی راولي او په تکیه اړ وییونو کې په تولید توگه بنسټويي کې بدلون نه راي.

-- (دا برخه په څېړلو کې داسې پېچلې برېښي، چې کېدی شي د پښتو او الماني څېړنې سره توپير ولري، خو زه به هغه زه ورڅخه پوه شوي لیکنه له تاسو سره شریکه کړم، چې پوره کونه یې بیا راتلونکي ژبپوهان په غاړه باید واخستلی شي.)

-- په هره برخه کې بېلگې هم نه شته، ځکه چې پرته له تکیه اړ وییونو څخه داسې روښانه دا افیکس او .... بڼه نه پېژنم، خو پېژند می یې در سره سم گډ کړی دی

بیا: کلیتیکی یا تکیه اړ نومځاینيوي لرو:

د حالتونو څېړنپای

تکيه اړ نور هم د هغوي د بنسټونو د ډول له مخې څخه توپيريزي. هغوي سينټاکټيکي (د غونډلو او غونډلو جوړونو اړوند، د غونډلپوهنې اړوند) ټاکلي يا په يوه مورفولوژيکي کاتېگوري کې رابند وي.

مور دوه ډوله تکيه اړ ويونه يا نومخاينيو پېژنو:

۱ – Proklitika هغه ويونه يا بنه يي نومخاينيو دي، چې پسي راتلونکي ويي باندې تکيه کوي.

۲ – Enklitika هغه نومخاينيو دي، چې ځانونه د مخه تلونکو ويونو پسي تکيه کوي د مخه تکيه اړ نومخاينيو (pro- klitisch): يو (د مخه تکيه وي) پسي تلونې ويي پورې داسې تکيه وي، چې يوځای يو ويي جوړ کړي.

دا نومخاينيو ټول درې دي: را، در، وړ.

يادونه: زه چې دا ويونه په ن ج کې گورم، نو د هغه څه سره چې زه يي له الماني لولم، پوره توپير لري، چې دا همداسې بايد وي هم.

يوه اړينه يادونه: ما دلته د دې نومونو لاندې څېړلي، کېدې شي په نورو ژبو کې، چې داسې خوی ولري، په هغو کې بنه روښانه شوی وي، خو زه نه پرېپوهېږم. هرڅنگه چې وي، دا څېړلي، چې د هر نامه لاندې وي، ژبنيزه ستونځه په کې نه شته. که دا نوميزه ستونځه بل ډول چا بللي وي يا بولي، له هغې څخه زه خبر نه يم او هيله ده، چې راسره گډ به يي کړی.

همداسې: دا په پښتو کې لږ د پوښتنې دي، چې له بنسټ ويي سره يوځای يو ويي جوړوي او که څنگه؟

بېلگې يي: را څخه او که راڅخه، را پسي او که راپسي، را سره او که راسره. دلته، چې له پسېځاينيو د مخه راځي، خو سره بېل ليکل کيږي يادونه: گورو چې، که د کرنويونه سره راشي، خو ورسره سرېښ دي او که د پسېځاينيو سره وي، نو بيا سره بېل ليکل کيږي.

د دې نومځاینيو کارونه هم ژبپوهنيز په دوه ډوله وييونو يا تکيه وييونو سره راځي، چې بېل او گډ ليکلو کې دې هم پام ورته وشي.

۱۱ – د کړوني يا رېکتوس حالت کې

۱۲ – په نه کړوني يا اوبليکوس حالت کې او هلته هم يواځې د پسېځايينو د مخه تکيه اړ نومځايينوي دي.

و ۱۱ – ته: مور کړنويونه لرو، چې په هغو کې پرېکړونې نه شته، لکه: تلل. داسې ويونه لوريز کړنويونه هم بللکيزي او دارا، در، ور هم د همدې ويونو سره راځي. دا را، در، ور. له دې کړنويونو سره گډ يو ويي جوړوي. مور وايو: تلل، راتلل، ورتلل. درتلل.

که د دې سره مور يوه کړوني غونډله جوړوو، نو وايوو: زه درځم، ته راځي او هغه ورځي او همداسې زه ځم، ته ځي او نور.

دلته گوره د ځانيز نومځايينوي سره دا را، در، ور هم د هغه کړنويي، تلل سره راځي.

دا د هغه مې، دې، يې په څېر لکه هلته د هغو لپاره ما، تا، هغه ... او نور راځي، خو په دې کې داسې نه ده، نو څنگه فکر بايد دلته وشي؟

که ولرو: راځي. پوښتنه: څوک راځي؟ ځوابه: زه، (هغه، ته...) راځم (راځي، راځي...)

دلته گورو، چې د پوښتنو په ځوابولو کې دا کړننوموويونه ورسره مل دي. داسې برېښي، چې د ځم او ... سره دا را، در، ور بيا نهپېلېدونکي تړلي، دا په دې پوهېدنه، چې د هغو برخه ده.

و ۱۲ – ته: دلته دا را، در، ور يواځې د پسېځايينو سره راځي. دا چې دا هم گډ يا بېل ليکل کيږي، د پام وړ دي. مور لرو: را(در، ور) سره (څخه، کره، پوري کې او نور)

دا بي له دې اينکليتيکي نومځايينو داسې ليکو: له ما (له تا، له هغه...) سره(څخه، کره، پسې)، په ما (په تا، په هغه...) کې، پرما(پرتا، پر هغه) باندي(پوري)، وما(وتا، وهغه، ..) ته. که نور وي، نو گران لوستونکي دي ورته پام وکړي.

د حالتونو څېړنپای

یادونه: دا څه چې مور داسې بولو یا ایې د الماني په مرسته یې داسې رااځلم، په الماني کې یا نه شته او یا داسې نه دي، بېلگې یې اړیښي نه بولم.

اینکلیتیکی یا پسي تکیه اړ نومخاینیوي:

پسي تکیه نومخاینیوي یوه شیدنده لري، که هغه په یوه کړنويي پسي ورزیات شي. زیات وخت په خبریزه ژبه کې یا په شعرونو کې ومخ ته راځي او په لکنیزه ژبه کې بیا ډېر یا نه لیکل کیږي. دا نومخای نیوي دا لاندې څلور دي.

،، می، مو، دی، یی،،

یوه پیل یادونه: مور لرو: ا - کتاب می واخست. ب - کتاب می سپین دی. گورو: په ا - کی: په غونډله کې ،، می،، کړونی دی، نو له دې امله ،، ما ،، او په ب - کې ،، می ،، نه کړونی دی، نو له دې امله د اړونده حالت سره سم د هغه حالت یو مورفیم ، چې په دې غونډله کې ،، د ،، دی د ،، ما ،، سره ور زیات شي، نو له دې امله د ،، می ،، په ،، د ما،، راځي. گوری، چې پښتو ژبه د ژبلار له مخې څومره له یوه څه څخه دوه ډوله پوهېږني لري، چې دا ،، می ،، یوه غونډله کې ،، ما ،، او په بله کې ،، د ما،، دي. یادونه: د مور د بلدتیا له مخې مور دا ،، د ،، د ،، ما ،، سره یوځای لیکو، خو دا د یو مورفیم دی، چې د خاوندوالي په حالت کې ځانله باید ولیکل شي.

داسې به ومخ ته لار شو، چې

۱ - لومړی به درې غونډلي راوړو، يواځې د يوه کړوني سره او بيا به د دې په مټه پېژند ورکړو.

خبره په څوک او چا کې هم ده

۱۱ - کتاب مې واخست.

چا کتاب واخست؟

ما کتاب واخست. له دې لاس ته راځي

ما کتاب واخست = کتاب مې واخست

۲۱ - کتاب اخلم (که پام وکړو، نو په دې روان حالت کې ،، کتاب اخلم،،
تکيه اړ نومخاينيوى نه شته او و پوښتنې ته، چې: څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب
اخلم، نو د دې لاس ته راوړنه به دا وي، چې دا غونډله ،، کتاب اخلم،، په
خپله خټه کې سمه يا پوره نه ده او دلته بايد تل ورسره ،، زه،، وي، په دې
پوهېدنه چې اړوند کړونى بايد ورسره وي. څوک کتاب اخلي؟ زه کتاب
اخلم.)

اړيپنه يادونه: دا نومخاينيوى، د هغه کړنو يوونو لپاره راځي، چې پرېکړونى
ولري.....

يادونه: ډېر ښه راځي، چې دا غونډلي د پوښتنغونډلو له لارې روښانه شي او
داسې سمې هم راځي.

څوک کتاب اخلي؟

زه کتاب اخلم = کتاب اخلم

چا کتاب واخست؟

ما کتاب واخست = کتاب مې واخست

۳۱ - کتاب دې اخلم

د تا کتاب اخلم

څوک د چا کتاب اخلي؟

زه د تا کتاب اخلم.

د حالتونو څېړنپای

۲ - په دې حالت کې به هم وگورو، چې څو غونډلې لیکلې شو او دا څنگه؟

۱ ۲ - کتاب مي سپين دی

د چا کتاب سپين دی؟

د ما کتاب سپين دی. له دې څخه و لاس ته راځي، چې:

د ما کتاب سپين دی = کتاب مي سپين دی

له دې پورته راوړنو څخه داسې برېښي، چې دا پسې تکیه اړ نومحاینیوي دا دندې لري.

په ۱ - کې مي، مو، دي، يي د کړنویونو سره کړوني يا رېکتوس دي او

په ۲ - کې خویویونو سره نه کړوني دي يا دا د خاوندوالي حالت دی.

راځي، چې د دې لپاره لږ تر لږه دا یوه غونډله راوړو او بیایې اړونده پوښتنه پوښتنغونډله راوړو او با د دې پوښتنغونډلې ځواب په همغه تېرې موخي ورکړو. پام ورته کوو:

لرو: کتاب مي يي راوړو.

پوښتنه: چا د چا څه شی راوړو:

ځواب: هغه دما کتاب راوړو.

گوره چې دا ځواب په همغه موخي دی، خو د همغهو تکیه اړ نومحاینیوو سره نه.

دا گوره یوه په زړه پورې موضوع ده، چې باید پام ورته راوښتی وي.

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

د حالتونو نوی څېړنپوهه

بیا ژبلاریزه نوې څېړن-اند یا څېړنپوهه:

پښتو د ژبلارې له مخې څخه هم یوه هکپکونکي ژبلاریزه او نه (پوره) یا ښه یې ژبلاریزه کمه څېړل شوي ژبه ده.

نن د ۲۰۲۲ زک دسپتمبر ۲۶ د سهار یاشپي ۴ بجې. فکر مي ټول د پښتو په ژبلار کې دی او په ژبلار کې دې څېړن اند (د څېړنې په بنسټ اند ته) ته ورسېدم:

پښتو یوه ډیر ښه روښانه ژبلار لري. دا چې ژبلار په ژبو کې د ژبي د جوړښت شته لارې څېړي، نو زه تل له یوه اند څخه وبل ته ځم او د نوي څېړنپوهې سره مخامخ کېرم، چې هغه له تاسو درنو لوستونکو سره یې گډوم.

په پښتو چې زه تراوسه پورې له پښتنو څخه لیکل شوي ژبلار سره داسې لږ بلدتیا لرم او د پښتو ژبلار د ترتیب لپاره مې زیات د ژبلار لپاره الماني ادبیات کارولي او بیا هغه، چې د دباندنیو له خوا لیکل شوی، نو هرو مرو د زیات فکر وړ دي، ځکه چې د ټولو ژبو ژبلارې ډېر توپیر سره لري، چې یو له بل څخه گټه اخستل کېدی شي، خو ورته والی به ونه لري یا ډېر کم.

زه چې د ما په څېړنو کې تر اوسه پورې وپوهېدم، هغه دا ده، چې مور په حالتونو کې ډېرې ستونځې لرو، چې په هکله یې ما هم ډېرې لیکنې کړي او دا هم تل د تېرو لیکنو په بشپړېدو.

اوس خپلې دې راته پیدا موخي اند ته، چې کړی شو د پښتو ژبلار د دوه حالتونو کړونې او نه کړونې په ځای په څلورو حالتونو ووېشو او یا په دوه حالتونو داسې چې دا نه کړونې حالت بیا درې برخې ولري. دا به نو گران لوستونکي او هیله ده ژبپوهان په گډه سره برابر کړی شو.

د پښتو حالتونه لنډ یې له ډېرې شننې:

لومړۍ – کړونې : نوموینه (نومونه او نومځاینيوي): زه، ما، ته ، تا، هغه، هغه او نور، چې د نورو راوړلو ته بیا اړتیا هم نه وي. (۱)

بېلگې:

لومړی ۱ - زه مړی خورم. ما مړی وخوره.

لومړی ۲ - ته مړی خوري. تا مړی وخوره.

د حالتونو څېړنپای

لومړی ۳ – هغه مړی خوري. هغه مړی و خوره. او داسې نور هم....

دويم: پرېکړونۍ: هغه نومونه يا نومځايينوي دي، چې څه پرې کيږي، لکه: ما، زه، تا، ته، هغه، هغه او نور. دلته هم همدا بسيا کوي.

يادونه: د کړونې او پرېکړونې په منځکې دا توپير دی، کله چې کړونې په زه پيل شي، نو پرېکړونې يې ما دی او په څت، چې کړونې ما وي، نو پرېکړونې زه دی.

بېلگې: دويم ۱ - ته (ما، هغه) وهي. تا زه ووېلم. تا هغه ووايه

دويم ۲ - هغه (ما، تا) وهي. هغه زه ووېلم (- ته ووېلي).

گومان مي دی، دابه بسيا وکړي.

يادونه: په نورو حالتونو کې د زه، ته، هغه.....

دريم: د خاوندوالي حالت: د خاوندوالي لپاره د نومويونو(نومونو، نومځايينوو) سره د خاوندوالي مورفيم ،، د ،، د مخه راځي.

بېلگه: دما (دتا، د هغه) کتاب.

څلورم: د پېښځايينوو حالت:

بېلگې:

څلورم ۱ – له ما (څخه، سره، کره...)

څلورم ۲ – پرميز (باندي، پوري، پسي)

پنځم ۳ – په ما کې.

څلورم ۴- و ما ته.

څلورم ۵ – تر ماپورې. او نور....

په څلورم کې څخه، سره.. کې، باندې، پورې، ته ... پسېځاینيوي دي او، له، تر، په، پر، و ... د پسېځاینيوو اړونده مورفيمونه دي.

گورو، چې دلته د نومويونو د مخه د بېلا بېلو پسېځاینيوو اړونده مورفيمونه راځي، نو له دې امله دا د پسېځاینيوو حالت بللی شو.

څنگه کړی شو دا وښايو؟

د تکیه اړ نومځاینيوو په بنسټ

۱ - پسي تکیه اړ: مي، مو، دي، يي: دا پسي تکیه اړ نومځاینيوي د يوه نوموي پسي راځي

۲ - د مخه تکیه اړ: را، در، ور: دا د مخه تکیه اړ نومځاینيوي د يوه پسېځاینيوي او يواځې د پسېځاینيوي د مخه راځي، نو له دې امله د پسېځاینيوي حالت يې بولم.

و ۱ ته-

و ۱ ته - دا پسي تکیه اړ يا اينکلتيکي نومځاینيوي دوه ځايونو کې کارول کيږي،

۱۱ - دانومځاینيوي، چې نومويونو پسي راځي، که د مخه نومځاینيوي يې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پخپله دا پسي نومځاینيوي يې کړونی دی.

بېلگه: کتاب مي واخسته. دلته کتاب پرېکړونی دی او مي کړونی.

۱ ۲ – که د دې نومځاینيوي د مخه نوموی د دې نومځاینيوي پسي د يوه خوي سره سنبال وي، نو دا د خاوندوالي حالت دی.

کتاب مي سره پوښونه لري.

و ۲ ته –

۱ ۲ – دا نومځاینيوي که د کړنوي د مخه راشي، نو دا لوريز کړنويونه دي، چې و مور ته د دې اوس موخي له امله دا همدومره بسيا کوی.

۲ ۲ – که دا نومځاینيوي د پسرځاینيوي د مخه راشي، نو دا له دې امله د پسرځاینيوو حالت دی او لرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پورې، باندي، کي،...).

گورو دا دلته يواځي له پسرځاینيوو څخه د مخه راځي.

که غواړی داسې هم کېدی شي، چې ووايو:

پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبليکو يا کړونی او نه کړوني حالتونه، چې دا لومړی يې کړونی او پسې درې يې نه کړوني حالتونه وپولو. دنورې روښانتيا لپاره پوره ليکنې په کتاب کې شته.

له دې سره مو هغه اړين څه وښوول، خو اوس اندونه، گوتنيوني، سمونونه او وړانديزونه سره گډ کړو.

ما د دې ليکنې سره - داسې اندم- چې د ټولو له ما څخه د حالتونو په هکله ليکنو ته پايټکی (د پای ټکی) کښېښود. تاسو ټول دې راته بريالي وی.

په پښتو کې له ويونو څخه تېرېدنه نه شته

په پښتو غونډلو کې له ويونو څخه تېرېدل يا حذف(؟؟) ژبلاړيز نه دي.

د مور ډېر يا ټول ژبپوهان او ژبمینه وال په دې اند دي، چې گوندي پښتو کې د ځنو ويونو ويلو او ليکلو ته اړتيا نه شته او کېدی شي ورڅخه تېر شو (حذف (؟؟؟).

راځی، چې دې ته لږ فکر وکړو، چې په پښتو کې له وییونو تېریدی شو او که نه؟

--- د پیدایښت پر بنسټ باندې یا - له لورې څخه: دا چې ژبه پیدایښتي ده، نو له پیدایښتي پیدایښت څخه خو تېرېدل د پیدایښت سره په مخامخوالي کې دی.

د پیدایښت سره سم د پښتو وییونو څخه تېرېدل، نو له دې امله ناسم دي.

--- دې ته دې پام وي، چې ژبه د مشورو او گوټپورته کونو له لارې نه ټاکل کيږي، ځکه چې پیدایښت نه ټاکل کيږي، دا دي، چې څنگه دي. کله هم چې یو څه د مشورې له لارې شوي، ناسم شوي، نو ناسم او پوره ناسم شوی، چې بېلگې یې ډېرې دي، خو دوه به یې له تاسو سره شریکي کړم.

۱ - ژبپوهانو غوښتل، چې گوندي د عربي مایع لپاره به په پښتو کې څه نه وي، هغه ته یې اوبلن نوم وټاکه، چې اوس هم دمور لیکولان یا له رادیو-تلویزیون د ټېنټېدونې یا غاز لپاره اوبلن واوړم، پوره زورېرم او همداسې یې د ستاندارد، سويه او سټحې لپاره د کچې کارول، چې دا هم ناروا دی، کارول او د دوي ټاکل پوره ناسم دی. سړی له دې څخه داسې باید وپوهيږي، چې دوي پر دې باندې نه پوهيږي. ما ته به ډېره بڅښنه کوي، زه په رښتیا د خپلو پښتنو پوهانو ډېر درناوی کوم، خو دلته نو بل څه ولیکم؟

هغه څه چې بهيږي، بهېدونکي دي. دا تل لرو او ستاندارد او سويه نه د کچونې څه لري، او له دې امله ورته نه کچون اله او له همدې امله نه کچيږي. دامې یوه ورځ له رادیو څخه واوړېدل، چې ،په جلال اباد کې د کابل په کچه روغتون جوړ شو، او سمه بده راته وېرېښېده.

ما چې څېړنه په کې کړې، دا له وییونو څخه تېرېدلو ستونځې هم ټولې دپښتنو په څلورم حالت کې دي، چې اوس به یې سره روښانه کړو.

د دې روښانونه هم ډېره ساده او د پیدایښت په مټ پوره روښانه ده.

د حالتونو څېړنپای

داسې به و مخ ته ولاړ شو او له پیل څخه به پردې اړونده غونډلو باندې پیل وکړ:

لومړی:

-- په ما باران ورېده.

-- ما باندې باران ورېده.

-- پر ما باران ورېد

-- پر ما باندې باران ورېده

دویم:

-- په کور یم او همداسې

-- کور یم.

-- کور کې یم.

-- په کور کېني یم

-- له کور لام.

-- د کور نه لارم.

-- له کور څخه لارم.

دابېلگې بسيا کوي.

ولي مور په دې پوهېږو، چې موخه مو څه ده او ولي هغه موخه بي له ژبلاړي له لاري سمه يا نيمگري سمه برېښي؟

ور څخه تېرېدل يا حذفول ژبلاړ ده او که څنگه؟

ژبلار له ژبې څخه راوړي او نه ژبه له ژبلار څخه. دې ته مو تل باید پام وي.

-- ولي نو دا ستونځې تر اوسه پورې نه وې اوبی شوي؟

ژبه مو پنځه زره کلنه، خو دپوهنې ډگرته دا شاوخوا اویا کاله کيږي، راوتلي او دا هم داسې په نیمه نیمخوره توگه یا داسې په خویبدا، چې پخپله پښتو یې هم د څېړلو توان دومره نه لاره. په هر صورت د دې شرایطو لاندې اوس هم دمور ژبې د مور د ژبپوهانو په هلو ځلو او د ډېرو رېرو پر گاللو باندې یې دومره د پام وړ وده کړې. په هغه وخت کې د مور ژبپوهانو دومره امکانات هم نه لرل، چې پرته له عربي او په ځانگړې توگه فارسي، د نورو ژبو له ژبلار څخه کار واخستلی شي. د ژبلار لپاره خو له نورو ژبو څخه نور څه و لاس ته نه راځي، خو داپېژندنه باید سم راواخستل شي، چې هغه اوس کېدونکي دي.

که تاسو د مور د پښتو ژبې ټولې د بېلا بېلو پوهنو پوهنيزې ليکنې وگورئ، نېمگړې نه، چې له ترنویونو او اړیکویونو څخه پرته پښتو په کې نه شته.

مور د ژبې پر غنی کولو پسې گرځو، خو د خپلو ویونو په ساتلو کې ناتوانه یو، چې دا د خپلو پښتو ویونو ساتل مو باید لومړنی دنده وي.

له ما څخه مې تل لیکنې اوردیږي، خو لنډ داسې مخ ته ځو:

د مور څلورم حالت مو د پښځاینیو حالت بللی او گورو چې ستونځې په همدې کې دي، نو غواړم لومړی تازه د پښځاینیو پېژند راوړم.

پښځاینیوي: د بنوونځي په ژبلاريزو ادبیاتو کې اړیکویونه یا پسې ویونه هم بلل کيږي، یو ویېدول دی، چې یو رابند ټولگی جوړوي او د منځپانگ وي او په گرامري نښونو کې ځاینیوی شوی. پښځاینیوي په قانونمندی کې د یوه نومویونو گروپ یا ډله غواړي او له دې سره یو حالت لیدور په نڅښه کوي. دا چې پر نومویونو پسې ځای نیوی راځي، له همدې امله پښځاینیوی هم بلل کيږي او

د حالتونو څېړنپای

دا یوه ډله ده، چې ځاییز، وختیز، څنګه والي، راتلونکي، سره له دې، اړینوالی پوهېدنې لېږدوي یا وړي او په پښتو او نور ژبو کې بڼه بدلېدونکي نه دي.

د دې لپاره چې دا غوره موضوع بریالی و مخ ته بوزو، اړینه بولم دا د یوه لښتکي له لارڅخه روښانه کړم:

۱ - نوموپیوند ه	۲ - حالت د اړوند مورفېم سره نوموپیونه	۳ اینکلا ی- تیکي نوموپیو ن	۴ - پسپځاینیو ي	۵ - اړونده غونډلي او پروت لښتکي
زه ، هغه	له ما، له تا، له هغه...	را، در، ور	څخه، سره ، کره	ځم، ځي ۱
سپین	په کور	---=---	کي	دی ۲
کتاب	پر مېز	را، در، ور	باندي، پوري	ایني ۳
ما	و سپین	را، در، ور	ته	وویل ۴
ته	تر کور	را ...	پوري	لاري ۵

یادوني ۱: له ما څخه هرو مرو کېدی شي ډېر پسپځاینیوي پاتي وي، خو هغه ستاسو دنده ده. لار روښانه ده.

یادونه ۲

-- که ولرو (ا ، ب) نو ا ولاړ لښتکي ورکوي او ب پروت لښتکي

-- (۳-، ۱) او (۴-، ۱) داسې هم لیکلی شو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کي باندې، ته، پورې او نور؟)

روښانونه:

د ښه روښانې یا رڼې روښانونې لپاره داسې و مخ ته ځو:

یو: (۳-، ۱) او (۴-، ۱) داسې د (۵-، ۱) غونډله جوړوي، چې د (۴-، ۱) له یوه پسځاینيوي څخه نه شو تېرېدلی (حذف)

دوه: د ۳- په مرسته مو د مخه لیکنو کې ۲- روښانه کړي وو او له دې لارې

درې: له (۴-، ۱) څخه (۲-، ۱) ټیک یا سیده لاس ته راځي. په دې پوهېدنه، چې که په (۴-، ۱) کې هر پسځاینيوي ولرو، سملاسي ورڅخه همغه د اړوند مورفیم سره یوځای په (۲-، ۱) کې نوموړیونه راکوي.

--- که دا د حالت اړونده مورفیمونه او دا اړونده نوموړیونه یوځای حالت اړونده نوموړیونه وپولو، خو گومان مې دی، کومه تېروتنه یا ناسمون به ځان پسې ونه لري.

څلور: همداسې که له دوه کوم د اړونده مورفیم سره اړونده نوموی ولرو، نو سملاسي پوهېږو، چې

د ۴- کوم پسځاینيوي یې اړوند دی.

--که ولرو (۴-، ۳) نو دلته ورڅخه، باندې، او هداسې،، پورې،، پوهېږو.

نو که پسځاینيوی (۴-، ۵) ولرو اړونده نوموی د اړونده مورفیم سره (۲-، ۵).

که ولر (۲-، ۳)، نو سملاس ورڅخه (۴-، ۳) پوهېږو.

که د یوه ژبني ویی یا توکي یا مورفیم هغه د کارونځای او پر هغه باندې پوهېدنه چې درته روښانه شي، بیا له هغو څخه په غونډلجوړونه کې ناسمون نه راځي، دا دمور ستونځې په دې حالتونو کې سره اوبی کيږي.

smakhan1946@gmail.com

یوه پای یادونه: ومو ویل، چې مورفیمونه خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده – دلته – د نوم او نومځاینيوي دنده بدلوي.

د بېلگې په توګه که ،، ما ،، لرو، نو دا کړونې یا پرېکړونې نومځاینيوی دی، خو له دې سره یا له دې څخه د مخه کوم مورفیم ځای په ځای شي، بیا هغه خپل دکړونې یا پرېکړونې حالت و یوه نه کړنې حالت ته بدلوي، چې د مور په لیکنه کې دا د خاوندوالي مورفیم او دا نور د پسېځاینيوو حالت کې اړونده مورفیمونه دي.

لکه ،، د ما ،، ،، له ما ،، اونورو چې لرو، له دې امله هم ورڅخه تېرېدنه ناسمه ده.

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

تکیه اړ- او ځانیز نومځاینيوي

داسې یو څه به د نومځاینيوو او حالتونو بڼه روښانونه نوره هم وڅېړو.

له هر څه څخه د مخه د حالت Kasus پېژند: په پښتو کې څلور حالتونه لرو، کړونې، پرېکړونې، د خاوندوالي حالت او د پسېځاینيوو حالت، کاسوس یا حالت څېړي چې نوموړیونه د غونډلې د نورو توکو سره څه اړیکې لري او دا نوموړیونه څنګه له حالت سره ځان سنبالوي. په نورو ژبو له بېلگې څخه یې په

المانې ژبه کې نومخاينيو بدليزې، خو په پښتو کې دا دنده د حالت مورفېمونو نيولې، چې خپله کومه پوهېدنه نه لري، خو د نومويون سره مل ځان د حالت سره سنبالوي يا برابروي او که سموي او دا دي: ،، د ،، د خاوندوالي لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېم.

،، له، تر، پر، په، و،، د پسېخاينيو لپاره د نومويونو دنده بدلون لپاره مورفېمونه.

دې ته بيا بيا وته نيسم، ځکه چې زيات ناسمونونه همدلته راځي، چې دا مورفېمونه يواځې او يواځې پهمېدې ټاکلو ځايونو کارول کيږي او بس.

اوس راځو نومخاينيو ته: مور په پښتو کې دوه ډوله نومخاينيو لرو:

لومړۍ - ځانيز نومخاينيو او کارونې يې

دويم- کلينيکي يا تکيه اړ نومخاينيو او کارونه يې. دا نومخاينيو په رېښتوني په يوه څه پسې تکيه اړ وي او يا ان چې ورپسې سليښ - يا نښتي وي.

گډه کارونه او د کاره-ونو پرته- کونه يې.

و لومړي ته : دا په دوه برخو وېشو:

پيل يادونه: زه به يواځې د لومړي کس نومخاينيو يا - - لپاره نومخاينيو وکاروم.

لومړی ۱ - يوگني: زه، ته، هغه، هغې...

لومړی ۲ - ډېرگني: مور، تاسو، هغوي

لومړي ۱ ته: دلته د هر کس لپاره دوه دوه نومخاينيو لرو:

د حالتونو څېړنپای

لومړی ۱ ۱ – زه، چې د کرنويونو لپاره د اوس او راتلونکي وخت لپاره کارول کيږي او د هغه کرنويونو لپاره، چې پرېکړونې نه لري، د تېر وخت لپاره هم.

زه ځم، زه لارم، زه خورم، خو.. نور لاندې.

لومړی ۲ ۱ – ما، چې د تېروخت د هغه کرنې لپاره کارول کيږي، چې پرېکړونې ولري، په دې پوهېدنه، چې دا کار په يو څه د څه د کړو سره سرته رسيږي. ما وخور(ه)

و لومړی ۲ ته: د ډېرگرو د کرنو لپاره دا نومځاينيوى ،، ما، مور، ...، نه بدليري. مور(تاسو، هغوي) وخورل (لارو) .

يادونه: پوښتننومځاينيو ي دي: څه، چا. که مور دلته پوښتن نومځاينيو ي د زه او ما په ځاى وليکو، نو دا چا د کړوني لپاره راځي او په پرېکړوني کې نه راځي. بېلگه: څوک څوک و هي. چاڅوک ووا هه.

و دويم ته: تکيه اړ نومځاينيو ي په دوه ډوله دي:

دويم ۱ – د مخه تکيه اړ نومځاينيو ي دي: را ، در، ور

دويم ۲ – پسې تکيه اړ نومځاينيو ي: مي، دې، يې، مو(دا د مور او همداسې د تاسو لپاره کارول کيږي)

و دويم ۱ ته- دا دوه ځايونو کې يا دوه ډوله کارول کيږي يا که له کړونو او نه کړونو سره نومځاينيو و(رېکتوس - او اوبليکوس) حالتونو څخه و مخ ته لار شو، نو په دواړو کې کارول کيږي.

دويم ۱ ۱ – که دا نومځاينيو ي د کړونو په څېر ويونو و مخ ته راشي يا ورسره نښتي يا سلېښ وي، نو د کرنويونو سره لوريز کرنويونه په گوته کوي، لکه راځم، راځي، ورځي، ورځي، ورځي....

بله بېلگه: راکوي، ورکوم، درکوي او نور.

و دويم ۲ ته: دا هم دوه ډوله کارول کيږي يا بڼه يې په دوه حالتونو کې کارولکيږي.

دويم ۲ ۱ – دا تکیه اړ نومخاينيوې تل په يوه نوم، نومخاينيوې او يا يو څه پسي تکیه وي.

که دا نوم يا دا يو څه يانومخاينيوې د پرېکړوني په حالت کې وي، نو پسي کرڼه راځي يا که کرڼه پسي راشي، نو دا پسي ترلی نومويي يا څه يې پرېکړونی دی.

بېلگه: ته مې ووېلي، زه يې گوزار کړم. هغه دې راوړ. کور مې واخست.

يادونه: گورو، چې مورپه پښتو کې همدا دوه نومخاينيوې، زه او ما لرو، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره کارول کيږي. له دې څخه داسې پوهېږو، چې د لومړي او دويم حالت يا د کړوني او پرېکړوني حالت لپاره.

دويم ۱ ۲ - که ولرو: (را، در، ور) (څخه، سره، کره، پوري، باندي، ته....)

دلته دا پوره يو حالت دی، چې کېدی شي د پسېخاينيوو حالت يې وېولو، ځکه، چې دا و مخ ته تکیه اړ نومخاينيوې، ټيک وپسېخاينيوو ته تکیه دي او نه بل څه ته.

دا اوس د ځانيز نومخاينيوو سره څنگه ليکو؟

له ما سره (څخه، کره، پسي) = را سره (څخه، کره، پسي) له دې لرو چې:

را = له ما

تر ما پوري = را پوري دلته بيا را = ترما

په ما کې = را کې له دې لرو: په ما = را

پر ما باندې = را باندې. له دې څخه لرو: پر ما = را

و ما ته = را ته. له دې څخه لرو: و ما = را

له پورته څخه لاس ته راځي، چې: له، په، پر، تر، ته، باندې..... مورفېمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو د اړونده پسې نوم يانومځاینيوي دنده بدلوي. دلته د،، ما،،، چې د کړوني او پرېکړوني لپاره په بدل ډول کارول کېږي، دلته يې دنده، له،، د،، سره، چې،، دما کور،، ليکل کېږي او،، د ما،، د خاوندوالي نومځاینيوي کېږي او همداسې د پسېځاینيوي حالت کې هم د د،، ما،، دنده د (له، په، پر، تر....) سره په اړونده ډول بدليږي.

په پورته پسېځاینيوي حالت کې دا هم غوره ده، چې:

۱ - له،، له،، سره: څخه، سره، کره، پسې ټاکل کېږي او له څخه، سره، کره پسې سره،، له،، يواځنی ټاکل کېږي.

۲ - له،، تر،، سره،، پورې،، يو يواځنی ټاکل کېږي. (دا يو وياځنی په دې پوهېدنه چې تر يواځي هلته راځي، چې پورې يې پای کې راځي او پورې هم هلته راځي، چې تر وي،، تر کور پورې،، بل ډول ناسم دی او بس).

۳ - همداسې له پر سره باندې او په څټ له باندې سره پر.

۴ - له،، و،، سره،، ته،، او په څټ

دا اړيکې دي، چې بيا هم گوته ورته ونيسو، چې، له، تر، په، پر، و او که نور په مدې ژبلاړيزه ډله کې راځي، بل ځای کې ځای نه لري، د مور ژبپوهان او ژبمینه وال يې دا،، تر،، ډېر کله ناسم کاروي.

يوه غونډله او شننه يې:

بنځه و خپل ورور ته د خپل مېړه خولۍ ورکوي.

په پورته کې بنځه کړونې، و خپل میره ته (د پسرپځاینيوي حالت پوره کونه)، د خپل مېره (خاوندوالي حالت پوره کونه)، خولې (پرېکړونې حالت) ورکوي (کړنه).

پای لاس ته راوړنه: مور د دې لیکنې سره داسې وښوده یا ښه یې: بیا نوره هم روښانه کړه، چې پښتو څلور حالتونه لري: کړونې، پرېکړونې، خاوندوالي او د پسرپځاینيو حالت (دې ته دې پام وشي، چې څنگه ښه نومول کيږي).

یوه غوره یادونه: د مور ډېر ناسمونونه له همدې مورفیمونو له ناسم کارونې سره و منځ ته راځي، نو ما هم لږ زیات پام و همدې ته وکړ.

و دویم: ۲ ۲ ته: که ولرو: کور مې کوچنی دی، نو دا د ځانیز نومځاینيوي سره داسې لیکو: د ما کور کوچنی دی، په دې پوهېدنه چې د ،، ما ،، سره یو بل مورفیم ،، د ،، مل شو او ،، ما ،، دنده یې بدله کړه.

د مخه مو په لیکنه کې ولېدل، چې هلته ،، مې ،، د ،، ما ،، په پوهېدنه وو.

د ژبې د پیدایښت په بنسټ پوهېږو، چې لرو: د ما کور کوچنی دی. دلته خو بې له ،، د ،، څخه، چې ،، ما ،، یواځې وي، څه نه پوهېدل کيږي او ،، د ،، هم دیوه مورفیم په څېر خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو له ،، ما ،، سره یو ځای د خاوندوالي نومځای نیوی کيږي (دلته دې فکر وشي، چې دا ،، د ما ،، نومځای نیوی شو او که ؟؟؟؟) چې د خاوندوالي حالت غوره کړ.

دلته لیکو چې: د ما کور کوچنی دی. دا به د خاوندوالي حالت وبولو، چې دی.

دلته نو ،، د ،، څه شی دی او دنده یې څه ده؟

بیا: دلته ،، د ،، یو مورفیم دی او کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دنده یې باید بل څه وي او هغه داده، چې دلته د ،، ما ،، دنده بدلوي، چې دا ،، ما ،، په مرسته د خاوندوالي نومځای نیوی شو او د ،، ما ،، دنده یې د کړونې څخه و د ،، د ،، سره مل د خاوندوالي – یا نه کړونې نومځای نیوي ته راوسته.

د حالتونو څېړنپای

دا بیا روښانه په گوته کوو، چې ، د ، یواځې او یواځې همدا دنده لري او بس.

حالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه :

۱ - دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه هوبنیاره خبره ده، چې دوه واره کنډلی کلک وي.

۲ - د تازه څېړني له مخې به دا حالتونه داسې وېول:

۱ ۲ - گرونی حالت نومیز یا نومیناتیو.

۲۲ - پرېکرونی حالت. اکوزاتیو (اوس په دې و پوهېدم، چې پښتو اکوزاتیو ژبه نه ده)، خو د ځنو کمونو او زیاتونو سره، چې نه یې ډېروم.

۲ ۳- د خاوندوالي حالت. جینیتیو

۲ ۴ - د پښخاینیوو حالت. داتیو.

دا دې په اړونده لیکنه کې وکتل شي.

له هغه وخته مې چې د نومخانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې لیکنې دادی پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره سمه، د ما پر پرلپسې څېړنو بنسټ باندې او په پوره هڅو پوهنیزه توگه وړاندې کوم. دا چې څنگه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنگه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دی.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنگه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومخانیوو او نورو له لارې روښانه شوي دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې

دا نو باید څنگه وشي. دا چې پښتو هم دنورو ژبو په څېر پېداېښت او د/پېداېښت سره سم دا هم يوه پوره ژبه ده، داسې لارې يا خپلې لارې لري، چې زه يې د ما د څېړنو پر بنسټ باندې وتاسو ته ستاسو و مخ ته ردم، دا چې څنگه وشي او څنگه د ژبلاړي له لارې دي، ستاسو دنده دي وي. که په دې هکله ليکنې ولرو، زه لکه تل په خواشيني وایم، چې ترې خبر نه يم او که ليکنې وي هم باور وکړی، چې دا به خپل څېړنيز غوره-والی ولري او تاسو به گډ کار ته راوهڅوي.

گرانو لوستونکو!

د دې ليکنې څخه مي موخه دا ده، چې دا حالتونه مور په پښتو کې وڅېړو، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ يا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دي او که نه زما او ستا مور دا درې ډوله په ژبه کې لرو، چې ځني ځايونه دما، دتا او همداسې يما او ځني بيا زما او ستا او بله ډله يې يما، يتا وايي. دا يوه پوهنيزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مينه والو لوستونکو څخه د گډ کار هيله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کيږي

يادونه: دا ليکنه مي هم څه وخت د مخه ليکلې، چې دامې لانه وو څېړلي، چې پښتو اېرگاتيو ژبه ده.

پيل يادونه: په پيل يادونه کې دا په پام کې ونيسو، چې ما دا حالتونه د الماني حالتونه څېړلي، چې پښتو حالتونه يې ورسره سر نه خوري، خو کټه مي ترې احستې او پل پهل به به دي ليکنې کې د دې ستونځو لپاره لويې گورو (ستونځوبی لکه گروبی)

نومیناتیو **Nominativ** (له لاتین څخه، نومونې يا نومونيز) په گرامر کې د يوه حالت نومونه ده، چې له هر څه څخه دمخه (دمخه مي ناسمه، د هر څه له مخه، ليکلې وو) په جمله کې د شي د نڅښونې په چوپړ کې دي، د دې له پاره

د حالتونو څېړنپای

دا هم تپيکي يا نومونيز دی چې د يوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې پوهېدنه، چې بي د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا - او څه حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توگه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو - اکوزاټيوسيستم بلل کيږي.

بيا: د نوميناتيو يا د ،، څوک،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

مور د گړنو يا کړ له مخې د دوه ډوله ليکنو سره مخامخ يو:

لومړی:

يوه يادونه پسې شته

سپين يا هغه کار ته ځي

سپين يا هغه کار ته لار

سپين يا هغه به کار ته لار شي

سپين يا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.....

سپين يا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لارم

زه به کار ته لار شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول يې:

زه مڼه خورم

زه به مڼه وخورم

ما مڼه وخوره

ما مڼه خوړلې وه.

لنډه یادونه: وروسته به وگورو، د ،، زه کارته لارم،، په ځای به سم ،، زه وکار ته (و) لارم،، سم وليکو. د ژبلار او په ژبلار کې د ما د نوو میندنو په بنسټ (دا دې هملته (همغلته) وکتل شي).

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي (په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړی ه څرگنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول يې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي، چې په پښتو کې نه شته)

یعنې په دريوارو کسانو کې يې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته يې په څو کړنو کې نومځاینيوی هم بدلیري، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دی.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

د وروستنيو څېړنو پر بنسټ باندې به وگورو، چې داپورته داسې ليکل کيږي:

مو وکار ته ځي

څوک وکار ته ځي؟ ځواب: مور

کاليمينځی خرابيږي.

د حالتونو څېړنپای

څه شی خرابیږي؟ ځواب: کالیمینځی

یادونه: و ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولي ته راځي. نه پوهیږم،، چي دا اله، چي کالي پرېمینځي، کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی و بولو. او که نه، نو کالي مینځلو اله. څنگه مو چي خوبه وي.

جينيتيو Genitiv Der

جينيتيو د الماني گرامردويم حالت دی.

دا به مور په پښتو کې هم اسي روښانه کړو، چي د خبرو بايد وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت يا د ،، ، دچا،، حالت په نامه هم ياديږي.

یادونه: په نوميز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بيلگي: ،، د گاوندې کور،،.

دا د چا کور دي؟ دا د گاوندې کور دی

،، د يوه لري زنگ غږ،،.

یادونه:

اوس گورم، چي دا لاندي سم نه دی او دلته بايد د اړونده حالت هغه اړونده مورفيم ،، د ،، راشي.

د جينيتيو ،، په څه (شي)،، حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

یادونه: په وروسته لیکنو او دما په میندو کې به وگورو، چې دا حالت په پښتو کښې زیات د پرېکړوني لپاره راځي.

Dativ Der داتيو (دا اوس مور په پښتو کې د پښځاینيوو حالت بولو) ښه يي ((دی :

یادونه: دا لیکنه د مور پر ورسره بلدي لار باندې سم دي، خو د مور د نوي ژبلا سره و سمون ته اړتیا لري. داتيو د الماني ژبې دريم حالت دی یا په جمله کې دريم حالت په گوته کوي. داتيو د ،، و چا، له چه، پرچا، او نورو حالت، هم بلل کيږي.

د داتيو له پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته (سمه پوښتنه يي : و چا ته) او همداسې له چا، پر چا...؟

دا به په حالتونو کې روښانه وي.

بیلگې: زه و دي ميرمن ته د یادښت کتابچه ورکوم. و چا ته د یادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: و دي ميرمن ته.

هوگی سوغات و سپين ته ورکړ.

هوگی سوغات و چا ته ورکړ؟ ځواب: و سپين ته

زه و زما (دما) ملگري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

وچا ته سوغات ورکوم؟ ځواب: زما(دما) و ملگري ته.

د دي حالت سره په نږدې څېړنه کې دا حالت ما د پښځاینيوو حالت بللی. د ما میندني او نوي لیکنې دا روښانه کوي.

اکوزاتيو **Akkusativ** دا حالت به دلته رایاد کړو، خو د ما د وروستنيو په بنسټ کموتاتی ژبه نه ده، نو دا حالت په پښتو کې نه لرو. هغه په پښتو به د ځنو څه پوهېدنه ورکړو، خو د پښتو د ژبلا په لار به نه وي.

د حالتونو څېړنپای

یادونه: د دې حالت اړونده حالت لیکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتیو یوگرامري حالت دی. په ورځني الماني گرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتیبیږي. د دې د روښانتیا له پاره په الماني کې پوښتنه کېږي، چې ،،څه (شی)،، یا څوک او که ،، د چا؟؟؟،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کېږي.

اکوزاتیو: د ،، چا - یا څه شي حالت

بناغلی سپین خپل ورور گوري

بناغلی سپین د چا لیدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

یادونه: دا حالت په پښتو کې کله د پرېکړونې حالت دی او کله د خاوندوالي حالت دی، هلته به ورباندې وپوهېږو،

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنی نه ده، نو دا څنگه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل (و) (اوس مي ور زیات کړ) ملگري ته یو کتاب ډالی یا سوغات ورکوم.

زه خپل ملگري ته څه شی سوغاتوم یا ډالی ورکوم؟ ځواب: یو کتاب

بیا پورته سره ،، و ،، نه دی لیکل شوی، نو:

زه و خپل .....

دلته له هر څه څخه د مخه یوه یادونه ده، چې باید پام موورته وي:

له دې څخه د مخه: تر دې وخت پورې مي لا دا حالتونه داسې سم نه وو څېړلي، نو دلته هم هغه غوښتونې څېړنه نه شته.

دا گرانو لوستونکو لپاره هم کتوره ځکه ده، چې له یوې خوا به د ما پر ستونځو باندې وپوهېږي او دا چې پخپله به هم د لومړي ځل لپاره مخامخ وي، بنه به یې پام ورته راوگرځي.

لنډ: په پښتو کې یواځې پوستپوزېشن شته او بس. دا مې لومړنۍ اند دی، خو وروسته بهوگورو، چې مخأاینیوي شته او که نه؟ زه داسې لږ ،، بې ،، په یوه فکر راوستی يم، چې دا مخأاینیوی دی او که نه.

توپیر: بیکاره، بې له کاره او بې له کار څخه. دا به نو ژبلاريزې څنگه سره توپیر کړو. که دا بې له کار څخه وي، نو له کار څخه داتیو حالت دی او دا بې ... دا پام وړ دی. همداسې بې له کار څخه به د لهار څخه پرته سره انډول وي. دلته پوښتنه دا ده، چې ایا دلته ،، بې ،، مخأاینیوی کېدی شي او که نه.

ما دلته سربل لیکلی یا دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسې کېدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي، چې هغه به گران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کار څخه نیمگړی کار هم هر وروسته بنه دی، په ډېره بڅښنه، که دا کار موسترې کړي.

یادونه: د دې سر بلونو او اوستربلونو.... باندې خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه امانی وی انډول د دې له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، خو ستاسو خوښه

دې ته هم یوه پیل یادونه:

دلته هم هغه ستونځې، چې لرو دې مو د نوو څېړنو سره سمې شوی، خو سره سینه به ورته لرو. دا هم د مور په هغه ورسره بلده بڼه یا پوهېدنه ناسم نه دي، خو په نوي پیدا بڼه دي.

یادونه: ما په لیکنه کې پورته څنترپوزېشنونه لیکلي. په راتلونکو لیکنو کې به گورو، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري او بس.

د حالتونو څېړنپای

— که له الماني څخه يې راواخلو، نو (بايد فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به څنگه وي؟) حالت يا کاسوس په الماني کې څلور حالتونه په نڅښه کوي. حالت مور ته بنايي، چې نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکيت، داتيو او؟؟؟؟ څنگ نوري څه اړيکي لري. نومن يا نومونه، د هغه ملگري(چې بنځينه نارينه ترې څرگنديږي) (الماني يې اړتیکل)) همداسې وکيل يا نماينده (نومخاينيو) په حالت کې جوړيږي.

دې ته سړی کردان يا بدلون وايي. نومونه، اړتیکل يا نر -بنځينه والی او نومخاينيو د خپلې دندې له مخې گردانيږي يا بڼه بدليږي

Wofür braucht man den Kasus? حالت د څه له پاره په کار راځي؟

د دې لپاره چې د حالت موخه باندې وپوهیږو، غوره ده چې یوځل یوه جمله په پام کې راوړو، چې توکي یې گردان یا بڼه بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چې دا چې دایوگوني حالتونه نه یواځې یوه دنده لري، بلکه د دې له پاره مسئولیت یا دنده لري، چې مور وپوهیږو. یوه غونډاله چې دا په پام کې ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلگه راوړو:

له نه بڼه بدلون سره دلته د حات اړونده نومخاينيو بڼه اړوند نه بدليږي: بنځه ورورملا لور خولي ورکوي.

له بڼه بدلون سره : د ورور بنځه د بنوونکي (و) لور ته خولي ورکوي.

لاندي يې الماني :

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالې ځانگړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهور نه ده. د دې په الماني کې) په پښتو کې بايد ځانله څيرني پرې و شي (د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت که دا پښتو يې وپوهيرو .

گردان يا بڼه بدلېدنه شونې کوي، چې د نومه ونې يا نوميناتيو اړيکې نورو توکو ته روښانه شي سمه گردانونه يا بڼه بدلونه يې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنگه راغلي، د الماني څخه يې پيل کوو او بيا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکیت)؟ + (نوموی ملکیت +داتیو)؟ (نومن کړنه يا پرېديکات

د ورور بنځه د بنوونکي ولور ته خولي ورکوي.

لږ تر لږه دلته گورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پيل کيږي او پسي ته به گډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وگورو، چې ستاسو کار په کې اړيکي دي.

د حالتونو څېړنپای

د الماني غونډاله په نومونه پيليري، خو لاندې پښتو يې په خاوندوالي پيليري،
پسي نوميناتيو راځي بيا خاوندالی پسي داتيو پسي خولي باندې پرېگړه نه کوم،
چې د گرامر له مخې څه شی دی او پسي ورکوي پرېديکات يا کرنه ده.

د پښتو حالتونه يې داسي

د ورور بنځي د بنوونکي لور ته خولي ورکوي.

يادونه: دا پورته غونډله د نوو څېړنو په بنسټ ناسمه يا ناپوره ده، چې اوس يې
بايد- د ماد څېړنو په بنسټ- داسي وليکو:

د ورور بنځه د بنوونکي ولور ته خولي ورکوي. دا،، و لور،، د اړونده حالت
د نومخاينيو په ځای راځي او د پسپخاينيو حالت دی.

د دې پوښتنه به داسي وکړو:

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

يادونه: د اوسني څېړني سره به داپورته داسي وليکو:

د چا څوک د چا وچا ته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتيو نومونه کرنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتيو حالت گومان مي دی نه شته (اوس پوهېږو، چې نه
شته). پوښتنه دا ده، چې ايا مور د اکوزاتيو حالت لرو او که څنگه؟ دا د خبرو
يوه موضوع بايد وي. په الماني کې هم کله کله داتيو د اکوزاتيو سره راځي. په
پورته غونډاله کې خولي په الماني کې اکوزاتيو دی، خو پښتو کې داسي
برېښي، چې نوميناتيو دی، و بيا هم پوره څېړني ته يې اړتيا شته.

نوموی کېدی شي د چا/ د څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پیژندل – او څېړلکیري د همدې پورته پوښتنویونو له لارې کیري.

یادونه: دا حالت او غونډلې یې په پښتو ژبه کې د پرېکړونې د حالت دی، چې روښانه کیري.

په پښتو کې نومخاینیوي او حالتونه:

ما تر اوسه پورې (ما ، پورې ، د مخه ورسره نه وو لیکلی ، چې یې له ، پورې ، څخه ناسم دی) له تاسو سره د الماني نومخاینیوي او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې گډې کړې . راځی ، چې وگورو ، چې دا به په پښتو کې څنگه وي . دا به هم له الماني څخه په گټه اخستنه باندې ودانې وي .

یادونه: دا لاندې او دا پسې لیکنې داسې څه بیا راغلي ، خو غوره دلته دا ده ، چې دا د کلینیکي حالت یوه برخه ده ، چې وروسته پوره څېړل شوې . دا چې دا سوچ بوچ نوې دي ، نو گورئ ، چې ما هم ورسره څومره ستونځې لروډې دي . هیله ده ، چې ځوانان ژبپوهان به یې سره سمې کړي .

ابنکلینیکي نومخاینیوي:

یادونه:

۱- دلته تکرار شته ، خو لوستل یې گټور بولن .

۲ – دا لیکنه هم وروسته بیا پوره او سمه شوې . دا به د ما په پای لیکنو ، اندم چې سمې شوي به وي . او وبه گورو ، چې دا لیکنیکي یا تکیه-ار نومخاینیوي دي ، چې د پسپخاینی حالت کې کارول کیري .

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو ، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي ، خو سره ورته ژبیزې لارې سره نه لري .

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای يې بېغېره توري وي، -م، -ت، -ش پسي تړلي او که پای يې غزلرونکي توري وي، نو بيا پسي -يم، -يت او -يش پسي تړلي دي.

په پښتو کې: حَم، حُو، حُي، حُی ... او ور خو مور مي (دې، يې) په پښتو د کرنوي پسي، م، ي، ي تړلي او د خاوندوالي نومخاينيوو پسي بيا مي، دي، يې مو د مخه وڅېړل، چې د فارسي بيا د خاوندوالي نومخای نيوي، گډ، په دې پوهېدنه چې مي، دي د پښخاينيوو څخه بيلدي. دا هم وروسته څېړل شوي او سم دي.

د دې يو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کرنوي اخر کې دا ورسره زياتېدنه د کرنوي پسي تړلی يا سره ويلې شوي شته، خو د خاوندوالي نومخای نيوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته يا داسې نه دي.

دا نور نومخاينيوو به د څنگه والي نومخاينيوو وېولو او گورو، چې د اينکلتيکي نومخاينيوو سره توپير لری.

Enklitische Pronomina اينکلتيکي نومخاينيوو.

يادونه: دا تکرار دی، خو شايد لږ څه نوي ولري، بيا هم که زه سهوه وم بڅښنه به وي.

اينکلتيکي نومخاينيوو يوه کيدنه لري، چې له يوه کرنوي سره ورزيات يا ورسره وښلې يا ورسره ويلې شي. کرنوی + ځانيز پسي تړی ډېر زيات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو ليکنيزه ژبه کې ترې ډډه کيږي يا دا د کرنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلې يا ولې شوي، چې يو نوی وي منځ ته راوړي چې د دې ترنې سره پرېپوهېدنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اینکلیتیکی نومخاینیوی د یوه شي دنده لري، که دا یوه کړنوي سر ورزیات شي.

گډوله کونه

- کړنويي + ځانیز پسرتری په وینژبه او لیکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه یې

- ځانیزمخترې نومخاینیوی یا اینکلیتیکی نومخاینیوی + کړنوی، چې دا دواړه به لږ ترڅېړنې لاندې (دلته مې،، تر،، لیکلی، خو ناسم دی. سم یې ،، د ،، ونیسو.

دا نومخاینیوی، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښایم. که غواړې وټا ته عکسونه ښایم.

د او پورته د مخه راولي سره بیا راغلی، خو پام ورته وکړی. د ما یې لږپکولو ته زړه نه کیږي.

د کاسوس رېکتوس او کاسوس اوبلیکوس کارونه

یادونه: دا لاندې څېړنبرخه نېمگړې ده، خو وروسته په نورو لیکنو کې پوره شوي.

کاسوس رېکتوس د نومیز او اکوزاتیو حالت لپاره د اوسمهال لپاره کارول کیږي. یوه ځانگړنه شته او هغه داسې ځانیز نومخاینیوو کې اوبلیکوس د الماني و اکوزاتیو ته کارول کیږي. کاسوس اوبلیکوس تل کارول کیږي، که یو ادپوزېشن په نوم تکیه کوي. ځانگړنې په پوستپوزېشنونو کې شته، چې ،، کې، باندې، ته، د پاسه، زیات په رکتوس کې وکارول شي. کاسوس اوبلیکوس د تېروخت بڼه کې نومیز حالت کې هم کارول کیږي.

یادونه: دلته دي اندونه سره گډ شي. دا څېړنه بل ځای کې پوره څېړل شوي.

د حالتونو څېړنپای

دا نسبتې وی و پسي ځاینيوی یا پوستپوزېشن ،، ته،، ته یو اوبلیک دی. د الماني داتیو څنگه والي ته انډول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څیر د موخه لور (چېرته) دنده لري.

بیلگه: و کور ته ځم.

پرېمېز(حالت) باندي (اړیکوی) د انګورو (خاوندوالی حالت) له جنډې (حالت) څخه (اړیکوی) انګورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړیکوی) وتا(حالت) ته (اړیکوی) دروره.

ګورو، چې دا می تر اوسه پورې سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،،د،، د خاوندوالي مورفېم.

دلته ټول اړیکويونه پسي ځاینيوي یا پوستپوزېشنونه دي.

د مور ستونځي له ژبې سره چېرته دي؟

مور په رېنتیا په خپله ژبه کې ډېرې ژبلاړيزې ستونځي لرو. ما چې خپل څه باندي دوه کاله د مخه لیکلی وو، اوس و ما ته په ځانګړې توګه په حالتونو کې ډېرې ستونځي لیدل کيږي، چې په اوسنیو لیکنو کې می سمې کړي.

ما لیکلي وو: زه باغ ته ننوتم. باغ نوم دی. دا حالت ،،باغ ،، کړوني دی. ،،ته،، پسي ځاینيوی دی، نو باید چې له نوم څخه د مخه د دی پسېځاینيوي اړونده مورفیم ورزیات شوی وي، چې غونډله سمه شي او هغه د یوه ،، و ،، له نوم سره د مخه باید ورزیات شي. اوس به یې سم ولیکو: و باغ ته ننوتم. نوره به هم ښه وي، که دا زه ورزیات شي، چې ،، زه و باغ ته ننوتم،، دوه نوري غونډلي.

د حالتونو څېړنپای

پورې، ته، سره، څخه، کره، باندي، کې، او نور يې تاسو وليکۍ.

پښتو او ژبلاړيزي نااوبی ستونځي يي

پښتو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده.

ولي ځوانه؟

په افغانستان کې تر ۱۹۳۰ ز ک پوري د افغانستان رسمي ژبه يواځي فارسي وه. په هغه وخت کې د پښتنو يوه ټولنيزخوزښت بنسټ په جوړېدو (۱۹۳۱ ز ک) ، په (۱۹۳۲) د کابل پوهنتون او په (۱۹۳۷ ز ک) کې د پښتو ټولنه جوړ شول، په ۱۹۳۶ ز ک کې د سردار هاشم خان د حکومت په دوره کې پښتو دولتي رسمي ژبې ته پورته شوه، سره له دې، چې په هغه وخت کې پخپله پښتنو هم دومره پام ورته نه دی کړی. په ۱۹۶۴ ز ک د لويې جرگې لخوا پښتو سراسري ژبه ومنل شوه او ملي ژبه هم شوه.

له دې څخه داسې برېښي، چې پښتو ژبې د کار وخت- په داسې لږه سويه- له ۱۹۳۶ ز ک څخه بايد پيل شوی وي او قانوني ، د قانون له مخه يي دا په ۱۹۶۴ ز ک بيا ومنل شو، چې په دې وخت کې ورته پښتانه مشران هم داسې لږ را بيدار وو.

سرلښکر يي:

دا خپله دنده بولم ووايم، چې سر لښکر يي همغه له اول څخه خدای (ج) بڅښلی ارواښاد وزير محد گل خان بابا وو، چې د هغه وخت د واکوالو سره يي د يوه ورور په څېر اړيکې لږودې، په ژبه او هيواد مين انسان وو او د دې توان يي لاره، چې د ارواښاد رېښتين صيب له خبرو يي دا پنځه د پښتو ستوري هر يو ارواښاد خبيبي، اورښاد بينوا، ارواښاد رښتين، ارواښاد خادم او ارواښاد رشاد روزلي او د وينا له مخې يي سياسي ستر ملاتړ وو، خو سره له دې هم دې ژبې لاتراوسه هغه خپل قانوني ځای په دولت کې نه دی نيولی.

د پښتو ژبې وده

د حالتونو څېړنپای

له پورته څرگندونې څخه همدا لامل څرگندېږي، چې پښتو ژبه مو په هره پوهنيزه ريښه کې هم پوره ستونځې لري د ژبې تر ژبلار يا گرامر پورې. د پوهنيزو پوهنتون او د ښوونځي د کتابونو پښتو خونديونه نه لرو، هغه مسلکي ويونه يې ټول لا تر اوسه پورې عربي دي، چې پښتانه يې د پوهېدنې سره د پوهېدلو ستونځې هم لري، خو دوی هم په هغه وخت او لاتراوسه څه نه کوي يا څه نه شي کولی، پرته له ما څخه، چې د شمېرپوهنې څلوېښت کتابونه مي په پښتو ژباړلي او ليکلي د داسې څه فزيک سره، د پښتو د دوه گرامرونو سره او همداسې څه نورو کتابونو سره، دا چې دا کار ځنگه شونې وو، دا به په بل ځای کې وليکم (باور وکړئ او لوړه کوم، چې دا مي د ځان ستايلو له امله نه ليکم، خو د نورو يې و دي کار ته راهڅونه مي موخه ده).

دا هم بايد په کلکه ووايم، چې په داسې حالاتو او دي لږ وخت کې، که څه هم دولتي پوره پاملرنه دومره نه ده ورته شوي، دي ژبې او د هغه وخت دمور ستورو د نورو هغه وخت ځوانانو په مرسته دي ژبې ته پوره کار کړی. دلته مي — له دي ليکنې سره- هغه بنسټيزه موخه په پښتو ژبه او ورسره لرلو ستونځوبيو کې ده.

د پښتو په ژبلار کې هغه بنسټيزه ستونځې:

زه به د مور ستونځې په حالت(پېر، کاسوس يا د المني فال) کې وڅېرم او په نورو برخو کې هم د دي ستونځو لاملونه ورته دي. دا چې ژبه مو يوه زړه ځوانه ژبه ده، نو گرامر يې هم بايد د ژبې ځوانۍ ته ورته يا ورسره ځوان وي، دا په دي پوهېدنه چې ژبلار مو له پخوا څخه راته نه دی پاتې - که وي، نو پوره ناپوره به وي- او همدا اوس مو بايد چمتو کړی وي. دا چې خپل گرامر مو لا تراوسه نه لروده او لږ تر لږه په معياري توگه، نو بايد دا ستونځې مو د نورو ژبو په مرسته اوبی کړې وى، چې هغه زياته ونډه په کې فارسي يا عربي ژبې بايد لرودي وى، ځکه چې مور د هغه وخت ژبپوهان ټولو د هر مسلک هر څه مو بايد له فارسي رانيولي وى او هغه مو څه نومونه همداسې مسلکي، چې لرو يا لرودل هغه لا د مخه له فارسي- چې د مور يواځنى رسمي ژبه وه — رانيولي وي، نو د مور د هغه

وخت پوهانو ته اړین نه برېښېده یا نه پرې پوهېدل، چې د فارسي د ښه بلدتیا له امله پښتو انډول ورته ولټوي او ومومي. پښتو چې د زده کړې ژبه نه وه، خو نه دا چې نابله بلکه پردی برېښېده. مور د نورو ژبو په مرسته د پښتو گرامر هم د پښتو د جوړښت سره سم د پښتو ژبلاړ ترتیبوو، خو د پښتو د نوې منځ یا میدان ته راوتلو له امله مو د پښتو ژبې سره هم باید ستونځې شته وي، چې هغه بیا د گرامر په لیکلو کې راڅرگندېږي. په دا وروسته وختونو کې هم، که پرته له عربي مو له نورو ژبو څخه د مرستې اخستلو له امله او د گرامر د توپيروي له امله، گرامرې ستونځې منځ ته راځي، چې زه به یې په دې لیکنه کې هغه څرنگوالي ته گوته ونیسم او همداسې له بلې لورې مور د پښتو ژبلاړ یا گرامر د نورو پښتو ژبپوهانو له ژبلاړ څخه رانیسو او هغو دا کار ځکه سم نه شي کولی، چې دوي پښتو زده کړې، بې له دې، چې سم یې و ژبلاړ ته ورننوځي. د دې څرنگوالي ته به هم گوته ونیسم.

په پښتو کې د حالتونو یا پېر سره لرلې ستونځې

پیل یادونه (ځان ستاېینه نه ده، خو اړین راته برېښي، چې هرڅنگه وي لږ تر لږه ستاسو پام دې دما لیکنو ته راواړم): ما له ښوونځي څخه را په دېخوا له پښتو ژبې سره زوره مینه لروده او ان چې په څلورم ټولگي کې - دامې په یاد دې، چې - د بېگانو سره بلد وم او نږدې دا اخر شپاړس کاله مې په ژوره توگه د ژبې سره کړونې کار پیل کړی او دا هره ورځ ډېر ساعتونه، چې لاس ته راوړنه یې د دوه ژبلاړ کتابونو لیکل وو، په ژبه کې سمونونه (هغه ویونو ته کتنه شوي، چې مور یې ناسم کاروو، دا له سلنې څخه نیولې، چې په پښتو ژبه کې ځای نه لري، تر اوبلن پورې، چې د ،، بهیدونکي،، په ځای یې ډېر ناسم کاروي او دا چې د سويي او معیار لپاره کچه کارولکېږي، دا مې باید باور وي، چې د مور لیکنوکي څوک یا ژبپوهان نه پرې پوهیږي او دا سي نور هم). د دوه ژبلاړ کتابونو سره مې ژب اړوند اته کتابونه لیکلي په ketabton.com کې یې گران لوستونکي لوستلی شي او دا مې هیله هم ده، چې که دما لیکني سمې نه وي، نو .....

اوس هغه ما ژبلاړيزي لرلي ستونځي:

بېلگه به همدا له حالتونو څخه راوړو:

مور لیکو: د هغه نه، د هغه څخه، له هغه څخه او

د هغه سره، له هغه سره.

ما په ،، له ...څخه او د... سره،، باندې یوه ستره لیکنه وکړه، چې دا می په همدې دوه ډوله ناسم ولیکل، چې گوندې دا یو دي ،، له،، سره وي او دا بل دي له ،، د ،، سره وي.

دا تر هغې پورې راته سمه برېښېده، چې پوه شوم دا ، د ،، د یو مورفیم په توگه د یوه نوموي (نوم، نومځاینوی) سره راځي، چې د هغه واکوالی ښايي، له دې پوهېدنه داسې ده، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی، لکه د هغه کتاب یا همداسې د سپین کتاب، نو دا راته له هغې څخه وروسته سم برېښېده او پسي بیا په دې اند شوم، لکه د مور ټول ژبپوهان تراوسه پورې، چې دا له... څخه دی، دا په دې پوهېدنه، چې دا یو سنترپوزېشن دی، په دې پوهېدنه چې نوموی یې په منځ کې راځي او د مور ټول ژبپوهان یې ،، سربل او اوستربل بولي،، چې زه په رښتیا نه پرې پوهېږم او نه می چېرته ولوستل، چې ولي.

دا باید ووايم، چې د مور ټول پوهان او همداسې ژبپوهان هم ډېروخت د یوه څه پوره پېژندنه ورکوي او هغه کاروي، چې دا مو هم یوه بنسټيزه ستونځه ده.

اوس هم داسې انګېرل کيږي، چې هغه د انګرېزي from او الماني von لپاره مور د پښتو انډول ،، له،، بولو یا داسې شاید کله، کله ،، څخه یا نه ډېر کم او که وي، نو له دبانډنيو ژبپوهان څخه به ،، له...څخه،، او له ما څخه هم زیات ،، له... څخه،، لیکل - یا بلل شوی وي، چې ،، دما،، وروسته، چې دا د ما میندنه ده، لږ گوته ورته ونيول شي او لیکنې پرې یو څو لرم، چې د کتلو وړانديز یې کوم، چې دا په ژبه کې راته د ما یوه ستره لاس ته راوړنه هم برېښي.

له دې سره می باور دی، چې مور د پښتو ژبې د دې اړخ ستونځو بڼو لار میندلې وي، چې گران لوستونکي دې هیله ده په غور ولولي.

د حالتونو څېړنپای

مور په پښتو ژبه کې لرو: مور نومځاینيوي لرو: زه، ما، ته، تا، هغه، هغه او ... نور او دا په همدې څېره یا په همدې ډول په حالتونو کې د کړونو او پرېکړونو او همداسې نه کړونو لپاره، دا په رد بدله بڼه کارول کېږي، لکه: ته ما وهې، تازه ووهم.

په نورو حالتونو کې باید یو څه بل ډول وي (پسي روښانه کېږي، خو دا پوره ژور دما په - همدې هکله - لیکنو کې پوره روښانه شوي).

دلته دی، چې د from او von انډول،، څخه،، دی، نه،، له،، او همداسې نه،، له ... څخه،،.

په دې کله وپوهېدم یا مې کله ورته پام شو؟

کله مې چې دې ته پام شو (وپوهېدم؟؟؟) دا دې لا د تاسو تر مرستو پورې وي). چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس او اوبلیکوس لري او همداسې کلیتیکي (تر دې وخته پورې مې هم اینکلیتیکي لیکل) نومځاینيوي، نو وپوهېدم، چې دا،، له، تر، په، پر،، او نور خپلواکه پرېپوهېدنه نه لري او د نومویونو سره یوځای راځي د اړوند حالت لپاره، چې هغه حالتونه یې، چې دا یې د نومویونو سره راځي، اوبلیکوس حالتونه دي، چې بې له دې هم ناسم دي او دا ځانله ما، زه، تا ... او نور یواځې هم په هغو حالتونو کې کومه پوهېدنه نه لري. دې ته به هم وروسته گوته ونيول شي.

ولې باید دما خبره سمه وي؟

د ټولو په سر کې:

دا پوښتنه هم ځکه لیکم، چې د ما دا لیکنې به د مور په ژبلار کې د لومړي ځل لپاره وي، نو وبه اندم، چې ناسمونونه یا لږ تر لږ د ځنو ادیبانو څه شننیز گومانونه به ورته پیدا وي، چې دا باید د خبرو له لارې اوبی شي.

یو څه چې د هغه لیکنو په هکله پر پوهنه باندې ودانې لیکنې وي، نو تر هغې پورې سمې دي، تر څو پورې یې چې ناسمون پوهنیز نه وي بنسول او روښانه شوی.

د دباندنیو ژبو او د دباندنیو پښتو ژبپوهانو ډېرې گټې او دا د مور غوندې لرلې ستونځې.

مور چې په هره رېښه کې یو څه زده کوو، نو بې له یوې وتلې دبانډنې ژبې پوهېدنې څخه دا کار ناشونی دی، که دا ژبه هم وي. له بلې ژبې څخه مور پوهنیز نومونه هم زده کوو.

چې داسې وي، نو د مور د ژبې په رېښیزو لیکنو کې ولې ټول رېښه اړوند شيان وییونه او نومونه مو د بېلگې په توګه پښتو نه دي؟

د مخه مو دې ته ګوته ونيوه، چې ژبه مو ځوانه ده او د مور مسؤلو کسانو ته دا د عربي نومونه داسې بلد پرېښېدل، چې په پښتو یې زیات نه پوهېدل او یا ورته اړین نه برېښېدل او یا یې په کې بېخي فکر نه کاوه، دا چې ولې ډېر نور لاملونه هم لري. دوی ورسره اړین د خپل پښتو وي په څېر بلد وو. دا حالت تر اوسه پورې ځکه داسې دی، چې هغه ډېر د لیک لوست خاوندان مو لا تر اوسه په همغه ډول روزل شوي او دا خپله ژبه ورته پخپله یا دومره پوره نه برېښي او اندې، چې دا یې د ژبې وي، خو دې ته فکر نه کوي، چې د خپلې ژبې وییونه یې له منځه ځي. ژبه غزونه سمه ده، خو نه د خپلې ژبې وییونو پرېښودنه.

ژبلاړيزي ستونځي هم په همدې توګه. مور د نورو ژبو په ژبلاړ يا نورو ژبو نه پوهېدلو، او د همغه له فارسي يا عربي ژبې له ژبلاړ مو ګټه اخستي، چې هغه بيا د مور د ژبې له ژبلاړ سره ډېر توپير لري. بخښنه. لیکنه را څخه غزيرې. اوس بېرته وموځي ته.

مور له دبانډنیو پښتوپوهانو څخه - دا اوس دما ورته پام شوي- پښتو ژبلاړيز څه هم زده کوو. دا چې دوی یا نور ژبپوهان یې په نورو ژبو پوهیږي او په هغو کې لولي، نو د پښتو سره غبرګ (هغه غبرګ یا غبرګون، چې د مور ژبپوهان یې د څه موځي لپاره لیکي، ناسم دی) ګرامري توکي له هغو ژبو رانیسي. ما هم له همغو ژبو دا وماته تر اوسه پورې نا څرګند ژبتوکي لکه چې ژبه مو دوه حالتونه، رېکتوس او وېلیکوس لري، زده کړل او همداسې کالیتیکي نومخانیوي، چې په مټه یې لیکنې اوس تاسو سره په دې لیکنه کې شریکوم.

هغوي هم د پښتو سره دا ستونځي لري، چې له von څخه ،،له،، پوهیږي، چې نایم دی. لنډ دا مور ورسره نابلدو کارولو سره دوي هم باید نابلد وي. دوي ژبه باید له مور څخه زده کړي، خو دوي د خپلو ژبو کره ژبلاړ لري، خو پښتو بيا دوي داسې کله بېرته ورکولی شي، لکه پښتانه ژبپوهان.

د حالتونو څېړنپای

دا دمور ستونځې به بیا داسې لنډې سره وڅېړو:

و حالتونو ته مو په دې لاندې لښتکي کې پام کړی:

حالت	الماني	پښتو
کړونی	<i>Ich</i> schlage dich	زه تا وهم (۱)
پری کړونی یا نه کړونی	Ich habe <i>dich</i> geschlage Ich=Nominativ; Dich=Akk.	ما ته ووھلي
	په پورته کې دواړه وختونو کې Ich کړونی دی او dich پرېکړونی	پورته زه او ما کړونی تا او ته پرې کړونی
د خاوندوالي حالت	Mein Buch	د ما کتاب (۲)
Mich اکوزاتیو	Du hast <i>mich</i> geschlagen	تا زه ووھلم (۱) په دې غونډله کې د الماني اکوز. د پښتو پرېکړونی دی.
دنه کړونیه حالت	Von mir	له ما څخه (۳)
Mich اکوزاتیو	Für mich	د ما لپاره (۴) دلته اکوز. د پښتو د خاوندوالي حالت دی.

دا دوه که له پیل څخه دا څلور حالتونه دلته د هر حالت لپاره یوه غونډله راوړل شوه، چې اوس یې لږ څېړو:
د پورته اړونده لښتکیو داسې لږ روښانونه:

له (۱) څخه: گورو، چې په پورته اړونده پرتو لښکيو کې په الماني يو کړونی او يو اکوزاتيو حالت دی. دا په پښتو کې دوه د بېلو وختونو سره اړوند او همداسې دوه پرېکړونې، خو د ردېدلېدو سره. که ،،زه،، کړونی وي، نو پرېکړونی يې بيا په دې حالت کې ،،ما،، دی او که کړونی ،،ما،، وي، نو پرېکړونی يې ،،زه،، راځي.

يوه بله غونډله: دلته گورو، چې د يوې ژبې يو څه په بله ژبه څومره گرامري پوهېدو له امله ستونځي لري.

بېلگه: I love you; Ich liebe dich ته و ما ته گران (ه) يې. په انگرېزي کې څه نه واييم، ځکه نه پرېپوهېږم، خو دا په پښتو کې سوچ بوج بل ډول يا بل څه وايي: ،،ته گران يې،، پرېکړونی دی و يو چا ته او هغه ،،وماته،، دی، چې دا د نه کړونی حالت دی. دا چې څوک يوه پردی ژبه پخپله ژبه ژباړي، نو ستونځي ځکه په کې راځي، چې د هغې بلې ژبې ژبلار سره بلد نه وي. لکه چې، که درې ژبې غواړي – من ترا دوست دارم – په پښتو ووايي نو د پښتو غونډله – ته و ماته گران يې – نه وايي، هغه فارسي ټکي په ټکي پښتو ته اړوي او وايي، زه تاته دوست لرم.

د حالتونو پرتله کونه :

په الماني کې لرو: ich; mein; dich; dein

په پښتو کې انډول به نه لیکو، خو وبه لیکو: په پښتو کې لرو: ما، دما، په اينکلېتيکي (په پې راتلونکي، ټينگار پرې شوي وی پسې تکیه) را، چې نورې برخې يې: (را (در، وړ) = (له ما، په ما، پرما، او نور). په لښتکي کې روښانه شوي.

د دې د نورو روښانونو لپاره دې د ما لیکنه په تاند کې ،، Klitikum = تکیه اړ نومځاینيوي ،، سرلیک لاندې او په دعوت خپرونه کې د ،، تکیه اړ نومځاینيوي ،، لاندې لوستلی شی.

دما د کتابونو لیکنه له الماني ادبياتو څخه ده، خو له هغې څخه تل نوي څه د پښتو لپاره زده کوم يا ښه يې: په پښتو کې ميندم. هغه ستونځي، چې دا له څه

د حالتونو څېړنپای

وخت څخه را په دې خوا مي پام ورته راگرځېدلی، هغه دا دی، چې پښتو يواځې پسېځاینيوي (Postpositions) لري.

دا چې د مور ستونځې د پښتو گرامر کې شته، د ما په اند هغه ډېرې يې په حالتونو کې دي. ما هم په دې ډېر کار کړی، خو زړه مي لا صبر نه کوي. دا به اوس په يوه لښتکي کې هم روښانه کړم. بيا به يې لاس ته راوړنه وړاندې کړم.

ما په تېرو ليکنو کې د اينکلتيکي نومځاینيوو په هکله څېړنه کړې وه او په مټه مي دا بنوولي وو، چې په پښتو کې يواځې پسېځاینيوي شته.

دا چې پښتو يواځې پسې ځاینيوي، لاندې لښتکي باسو:

پروکلتيکي	حالت اړوند	پسې ځای
نومځاینيوي	نومځای نيوي	نيوي
را، در، وړ	له ما، له تا، له	څخه، سره،
=	هغه او....	کره، پسې،...
= --	تر ما، تر تا،	پورې (۱)
	...	
= --	پر ما، پر تا،	پورې (۱)،
	..	باندي
= --	په ما، په تا، په	کې
	هغه،.....	
= --	وما، و تا،	ته
	وهغه..	

يادونه: دا پروکلتيکي د مخه اينکلتيکي بللي وو.

که نور څه پورته لښتکي ته ورزياتېدی شي، نو وړانديز يې وکړی.

(۱) پورته لومړنی،، پورې،، پوله په گوته کوي او نه وړ اخوا. لکه د سپين تر کور پورې.

په دويم،، پورې،، کې دا د يوه څه پورې نخښتی څه دي. لکه پر کميس پورې نخښتی ختی.

په لښتکي کې دوه څه د غور وړ دي:

لومړی: دلښتکي لومړی ولاړه لیکه له دویمې ولاړې لیکي سره برابر یا برابر ارزښته دي،

له دې څخه دا غوره لاس ته راځي، چې یوه د دې لیکني د اصلي موخي لاس ته راوړنه او هغه دا چې، له، تر، پر، په او نور خپلواکه پوهېدنه نه لري او یوازې د نوم یا نومځاینيوي سره د اړونده پسي ځای نیوي سره غونډاله غوره او موخه ور رول لوبوي. دا نومونو او یا نومځاینيوو سره یوځای د اړونده حالت هغه دا ورزیات نومځاینيوی جوړوي یا د حالت اړوند نومځاینيوی او که څنگه یې وبولو، دا نوم د مشورې دی.

دویم: د لښتکي په دریم ولاړه لیکه کې پسرځای نیوي دي. دلته مو وښول، چې پښتو یواځې پسي ځاینيوي لري او بس.

زه لښ سترې شوم، خو که د خبرو درته برېښي، راځی، چې سره سم یې کړو او وړاندیزونه وکړو، چې څه په کې د کار دی.

ډاکتر ماخان میری شینواری

کوم سم، ناسم او ولي؟

زه بېکاره یم (بېکاره نه یم، خو څه کار نه لرم)، له دې امله چې د اند سره ناسم څه وگورم، نو څه پرې لیکني ته یې ځان اړ بولم.

لاندې پوښتنه کې سم او ناسم څنگه مومو؟

د حالتونو څېړنپای

۱ - سپين د طالبانو له بند تر ازادېدو وروسته

۲ - سپين د طالبانو له بند څخه د ازادېدو وروسته.

۳ - سپين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۱ - ته: ناسم دی، ځکه چې: دلته له مورفيم، تر،، څخه څه نه پوهېدل کيږي او،، تر،، پرته له نوم يا نومځای نيوي، څه نه وايي يا څه ور څخه نه شي پوهېدل کېدی. په دې هکله مې ډېرې زياتې ليکنې کړي.

۲ - سپين د طالبانو له بند څخه، د ازادېدو وروسته.

و ۲ - ته: پرېکړه پسې: که،، روف د طالبانو له بند څخه وروسته،، وی، خو سمه به وی. دلته نو بيا په

،،... د ازادېدو وروسته،، دلته هم دا،، د،، د خاوندوالي مورفيم دی او په دې ويېنبرڅه کې سم نه دی، دا څنگه بايد وي؟

له ازادېدو څخه وروسته، دا بيا بېرته دا ليکنه ناسموي.

له دې امله ۲ - ناسم. نو

۳ - سپين د طالبانو د بند له ازادېدو څخه وروسته.

و ۳ - ته: ولي بايد سم وي:

ځکه چې دا بند د طالبانو دی او نور نو د بند، له ازادېدو څخه وروسته، سم دی.

بله بېلگه: د سپينغر د کور له لېدلو څخه وروسته

راځی، چې و دې ته نور هم په گډه پام وکړو.

په ژبه کې د سم او ناسم بنوونه

د م ک ملگرو څخه مې دا لاندې پوښتنه کړې وه:

روزه مو نېکمرغه.

کوم سم دی او ولې؟

۱ – یم، یتا، د هغه

۲ – زما، ستا، د هغه

۳ – د ما، د تا، د هغه

دلته یې ځواب

له ټولو راته گرانو د م ک ملگرو لوي څښتن مو راته روغ لره. د دې به بڅښنه کړی، چې ستاسو یو اند او د ما بل اند دی. زه به دا خپل اند داسې روښانه کړم: مور د یوڅه د روښانه کولو یا د سم بنولو لپاره دا دوه غوره دښوونې څه لرو.

ژبه پیداپښتې ده، نو بنوونه به یې په پیداپښتوالي کې څېرو

-- پیداپښتوالی

-- ټولیزوالی (که یو څه پیداپښتې نه وي). ځنې بنوونې چې کیري، د هغه غوښتونې د ټولیزوالي په بنسټ کیري.

-- بل ډول ځوابونه یا بنوونې هم شته، چې هغه دلته بیا سیده او ناسیده بنوونې دي، چې ډېر نه پرېغږېږو.

-- پیداپښت کې تل پیداپښتې لارې شته، چې له هغو څخه هر څه روښانه کیري. دا چې ژبه پیداپښت دی، نو هرو مرو باید د هر څه لپاره یوه لار ولري.

د حالتونو څېړنپای

-- مورن خو دا درې ډوله کلیوالي وپېښې لرو. دا خو درېواړه د پیدایښتي ژبلاړې له امله سمې نه وي او که غواړی معیاري نه وي.

-- د ټول دم ک ملگرو ځوابونه ورځني وو او ځني وايي، چې د پښتو ټولني د پرېکړې سره سم دي.

-- دا چې زیات کسان دې دویم ته سم وايي، نو هرو مرو دې دا سم هم نه وي، که ناسمون یې بنودلکېدی شي.

-- دا چې کومه ټولنه پرېکړه کوي، دا به ووايم، چې دا هم لار نه ده. که ژبه پیدایښت وي، نو باید د سمون لپاره یې پیدایښتي لارې شته وي.

-- غواړم دا وښایم، چې دریم سم او ژبلاړیز دی. ولي؟

-- مورن پوهیږو، چې ،، د،، د خاوندوالي یا اړوندوالي مورفېم دی، نو له دې امله دریم ژبلاړیز سم دی.

-- ټولیزوالی: د دې دلیل راورل نور اړین نه دی، خو په زیاتو پوهنو کې دا هم د غوره دلایلو څخه راورل کیږي، چې د پیدایښت سره همغږی دی. نو که داسې وي، دا د،، د،، خاوندوالي مورفېم له امله دا ټولیز هم دی او په ټولو کې دا گډ هم دی.

-- یوه بنوونه یا یو دلیل تر هغې پورې سم دی، تر څو یې چې ناسموالی یا په بل ډول مخامخوالی نه وي بنوول شوی. دا پوهنیزې لارې چارې دي. له دې همداسې پوهیږو.

رابه شو اوس سیده ناسیده بنوونو ته.

-- سیده بنوونه: ۳ - م سم دی. دا به ښایو. ومو بنوول، چې ۳ - م ځواب دپیدایښت سره سم دی او همداسې ټولیز دی

-- ناسیده بنوونه. که مورن وښایو چې ۳ - م ناسم دی، نو باید ۱ - م یا ۲ - م سم وي.

دا د پورته دواړو پېداېښتي او ټوليزوالي بنوونو سره مخامخوالي دی، نو دا ناسم دی او ۲ - سم.

دلته می تاسو لږ د شمېرپوهنې بنوونو سره هم ستړي کړی.

هیله ده، چې مرسته وکړی، چې یوې لاس ته راوړنې ته راشو.

دلته دې بیا هم رېکتوس او اوبلیکوس ته پام وي او یو بل

اینکلیټیکي نومخاینیوي:

پیل یادونه: د دې سرلیک لاندې می اینکلیټیکي او پروکلیټیکي یو ځای راوړي، چې په پیل کې می لا نه وو میندلي. بل ځای کې می سم لیکلي) د پښتو ژبلاړ حالتونو کې بل ډول یا اینکلیټیکي نومخاینیوي هم غوره رول لوبوي، چې دلته به یې وڅېړو.

پېژند: اینکلیټیکي نومخای نیوی یا پسي ترلې یا نښتي نومخاینیوي

-- می، مو، دې، یې او

همداسې

-- را، وړ، در دي، چې په دې توگه کارول کیږي:

می، مو، وي، یې په ولاړ یا کړوني حالت کې

-- کتاب می(مو، دې، یې) واخست

په ولاړ نه اینلیټیکي حالت کې

-- ما(تا، هغه ....) کتاب واخست

د حالتونو څېړنپای

په پراته یا د خاوندوالي حالت کې

-- کتاب مې (دې، مو، مې) شین رنگ لري

په خاوندوالي نه اینکلیتیکی حالت کې:

د ما (د تا، د هغه....) کتاب شین رنگ لري.

یادونه: له پورته بېلگو څخه راته جوتیري، چې ، د ، د خاوندوالي مورفېم دی.

په پراته حالت کېني

پروکلیتیکی نومخاینیوي بولو: دا نومخاینیوي را، در، ور

-- را(در، ور) څخه(سره، کره، کې، باندي، پوري، ته)

په نه اینکلیتیکی - یا دا اوس په پروکلیتیکی نومخاینیوو په بنسټ دي حالت کې لرو:

-- له ما (له تا، له هغه....) څخه (سره، کره)

-- پر ما (پرتا، پر هغه،...) باندي باور وکره.....؟ ...

-- تر ما (تر تا، تر هغه،...) پوري ځان راوړسوه....؟ حالتونه bis zu mir

-- پر ما پوري خاوري نخبستي . .....؟ auf mich

-- پر ما باندي

-- پر ما پسي

-- په ما(په تا، په هغه....) کېني .

یادونه: په پورته دوه غونډلو کې دا، پورې، پسرپځاینوی د، تر، او، په، سره راغلی. دلته یې نو توپیر باید وي او هغه څه دی؟ که په الماني یې واروو، نو داپه بیلو حالتونو کې راځي.

همداسې، په ... پورې، او، په ... کې، دا دې هم سره توپیر شي، خو د دوي توپیر داسې دی، لکه، د له...څخه، -... سره او ...،

یادونه: دا، تر، د مور ژبپوهان او لیکوالات ډېر ناسم کاروي. دا بلځای کښي ناسم دی.

-- وما(وتا، وهغه،...) ته. ومخ ته. و شات ته.

یادونه: له پورته څخه دا راته روښانه یا جوتیري، چې له، په، پر، و، تر په ډول جونونه یا کارونه یا څه ور څخه پوهېدنه نه لري او د اړونده حالتونو مورفېمونه دي.

د را، در، ور مې بیا خوب په لغته وواځه:

لرو: له کرنویونو سره: اخستل، ورل: را (در، ور) یو څه واخسته(ونیوه، پورته کرل)، همداسې را-،در-،ورورل، - د کرنويي له نورو بدلونونو سره - او داسې نور هم.

پام: په پروت حالت کې دا کرنويي، ورل،، یو لوریزوال کرنويي دی او چېرته چې ورل کیري یو ټاکلی ځای دلته، دغلته او هلته یا یو ټاکلی چېرته په نڅښه کوي.

-- که پوښتنه کړو، نو: چېرته وري؟

که پوښتنه وکړو، چې: چا کتاب راواخسته، نو ځوابي

-- ما-،تا-،... هغه کتاب راواخسته

د حالتونو څېړنپای

یادونه یا پام: دلته دې په ټول گرامري اړوندوالي فکر وشي. که نومونه،
نومخاینیوي یا لنډ کړوني هم ورسره وي، دا را، در، ورسره راځي.

-- په دې هم پام وشي، چې دا څه ډول کړنویونو سره راځي.

-- له دې کړنویونو سره حالت کړونی دی، چې ما، تا... او همداسې مي، دې،
يې کتاب را-، در-، ورواځست، درووړ.

ستونځي: په کومه ژبلاريزه ډله کېښي راځي او ولي:

-- کتاب مي واځست

-- کتاب مي را(در، وړ) واځست.

-- ما کتاب را(در، وړ) واځست.

-- ما کتاب و(تا، و ما، و هغه) ته واځست.

-- ما کتاب و(تا، و ما، و هغه) ته را(در، وړ) واځست.

نه پوهېږم، چې په هکله يې څه ليکل شوي او که؟ که وي او راسره گډ مو
کړل، نو دېره نېکي به مو وي.

د ما په اند به دا را-، در-، وراځستل به د ورسره ويلي شو يا اينکلېتيکي
نومخاینیو سره خپلواک کړنویونه جوړوي. دا د ژبي سره مرسته اړيینه راته
برېښي. که کار پرې شوي وي، هيله ده راسره گډ يې کړي.

که ولرو: د(ما، د تا، د هغه...) لپاره؟؟؟؟؟

دلته يو ډول ستونځي شته: که دا کوم حالت وي يا حالت وي، نو له دې سره دا
اينکلېتيکي نومخاینیوي نه راځي او که په الماني انډول وليکو، ټيک داسي ده:
für mich, für mein Herz او دا په الماني کې د اکوزاتيو حالت ياڅنگه
والی دی. نور يې: auf mich, auf mein Kopf او نور. پښتو يې: پر ما

باندې، د ما پر سر باندې پر سر باندې، پرمیز باندې، د میز پر سر باندې...
گوری.

د الماني غونډلي د الماني په څلورم يا اکوزاتيو حالتکي، خو د پښتو غونډلي د
خاوندوالي په حالت کي. د ژبو ژبلاړيز توپير هم پيداېښتي دی.

د پښتو ستونځي او ستونځوبي

د پښتو ستونځي چېرته دي؟

د پښتو ستونځي د نورو په څنگ کي (،، ترڅنگ،، ناسم دی) د مور د دباندنيو
ژبو څخه .....رانيونه کي

--- دا زياتي ستونځي په حالتونو او پسي ځاينيو کي (وبه گورو، چي پښتو
يوځي پسځاينيو لري).

ستونځوبي يي په دي کي دي، چي مور بايدله باندنيو ژبو څخه د لارو ميندلو په
هکله گټه پورته کړو، خو د خپلي ژبي ژبلاړي د لاري په بنسټ بيا خپلي
ستونځ اوبي کړو.

هغه ستري برخي، چي د ما په اند مو دستونځو سره مخامخ کوي، يوه يي
حالتونه دي او بل مخ-،پسي - يا سنترځای نيوي، چي وبه گورو مور يوځي
پسي ځاينيو لرو او بس. دريم يي کېدی مختري او ورستري ياپسېتري وي،
چي زه ډېر څه په کي نه لرم.

دا چي زه په الماني پوهېرم او دري، نو داسي لږ به بيا پښتو له دي ژبو سره
پرتله کوم او په مټه به يي خپلي ژبي ته سم څه په خپله ژبه کي لتوو او دا چي
ژبي پيداېښتي دي، نو هرو مرو د هري ژبي انډول په هغه خپله لار يا ژبلاړ
شته. په دي هکله مي پوره ليکنې کړي، خو بيا هم:

لومړی: په لومړي پل کي به د الماني حالتونو ته پام راوگرځوو: په الماني کي
څلور حالتونه ياڅنگوالي شته، چي بي له شنني او يوځي بېلگي ورکوني سره
به بسيا ومنو.

۱ : نومیناتیو: زه راغلم. زه خورم.

په نومیناتیو یا نومیز یا کروني غونډلو کې مو دوه ډوله – وخت اړوند-؟؟؟؟
کروني زه او ما سره بدلیري. کړنډلونونه لرو.

-- هغه چې دا نومیناتیو زه او ما یې په اوس او تېر مهال بدلیري: دا هغه
ویونه دي چې ته یو څه کوي او پرېکروني (او که نه کروني؟؟) ته اړتیا
لري یا پرېکروني لري.

زه ډوډی خورم. ما ډوډی وخوړه.

زه لرگی رااخم. ما لرگی راواخست.

زه لرگی وهم. ما لرگی وواهه.

-- هغه چې په نومیناتیو غونډلو کې یې زه په ما نه بدلیري: هغه غونډلي چې
نومیز کروني ته اړتیا نه لري یا پرېکروني نه لري. ؟؟؟ ترانزیتیو او
اینترانزیتیو، ؟؟؟ کې دي پام وشي؟؟؟

-- زه راحم، زه راغلم.

-- زه ودرېرم. زه ودرېدم.

۲ – پرېکروني: دا په یو څه یا چا څه کیږي.....

مرسته !!!

--- په را(در ور) څخه(سره، کره، پورې، ته، کې، باندې...) کې دا را، در،
ور اینکلیتیکی نومخاینیوي دي، چې د پروت حالت یوه حالت په نخبه کوي
او دا ټول د الماني ژبې داتیو حالت ته ورته دي.

--- په تلل کې، که د تلل په ځای راتلل ولیکو، نو لیکو چې: زه راغلم، ته
راغلي او هغه راغی،...

گورو چې دلته – غلم، -- غلي، -- غلي او همداسې را، در، وړ په دې ويونو کې څه پوهېدنه نه لري، نو لاس ته راوړنه به دا وي، چې دوی یو د بل مختري او ورستري دي يا به دا ووايو، چې دا راتلل، ... يو خپلواک کرنوی دی او دا راغلم او نور يې بدلونونه دي، نو له دې څخه بايد داسې وپوهيرو، چې دا بايد د هغه حالت د را، در، وړ سره بدل نه شي.

دلته دې گران ژبپوهان او نور مينه وال مرسته وکړي، چې همداسې يا بل ډول بايد و بنوول شي يا ونومول شي.

پروت حالت

په پښتو کې اوبليکوس – يا پروت حالت لرو، کله چې نوم او نومځاینيوی سره اړونده ادپوزېشن - (که پښځاینيوی يا پوسټپوزېشن) ولري.

دا پېژند چې اوبليکوس اړوند ادپوزېشن (مځاینيوی، سنټرپوزېشن او پوسټپوزېشن) ولري، خو د ما د څېړنو له مخې پښتو يواځې د اړونده اوبليکوس حالت لپاره يواځې پوسټپوزېشن يا پښځاینيوي لري.

د دباندنيو ژبو څخه داسې شنني لرو، چې نومويي اوبليک حالت کې دی، که اوړوند يې يو ادپوزېشن ځای شوی وي.

دلته دي ته اړتيا شته، چې وگورو، اړونده حالتونه کوم ادپوزېشنونه لري.

ما په خپلو ليکنو کې دا بنوولي، چې مور د اوبليکوس يا پروت حالت کې يواځې پښځاینيوي لرو.

د دې بنوونو له مخې، چې پښتو ژبه ادپوزېشنونه له ډلې څخه يې سنټرپوزېشنونه ولري، نو مور به په لاندې غونډلو کې

له ځلمي څخه (سره، کره)

تر تا پوري

په کور کې

اونورو

که ولرو: له ...څخه (سره، کره) ، په ... کې. تر... پورې سنترپوزېشونه وي، خو دا مختري يې د نومويونو اړونده مورفيمونه دي، چې خپلواک څه ترې نه پوهېدل کيږ او دا د نومويونو پسي چې راځي، پوستپوزېشونه دي. مختري، وروستري، سربل او اوستربل (زه په رښتيا نه پرېپوهېرم)

غوره ستونځي

په پښتو ژبلار - ژبه کې دمور غوره ستونځي او د ټولو ژبپوهانو، ژبپوهاندانو، ژبمینه والو او لیکونکو ستونځي څه - او کومې دي؟

دا ټولې ستونځي، چې بنسټيزې دي او تراوسه ورته چا پام نه دی کړی، هغه حالتونه يا څنگه والی او کهغواړي اړیکوييزې ستونځي دي، چې په پښتو کې نه - نه بشپړې څېړل شوي او يا نه سم ترېپوهېدلي. دامې زياتې روښانه کړي او اوس به يې هم داسې لنډې په گوته کړم.

د ما مېدني: په لومړي سر کې مې دې ته پام شو، چې د پښتو په حالتونو کې مور يواځې پسېځايڼوي يا پوستپوزېشونه لري. اوس مې د لومړي ځل او لومړي کس په څېر دې ته هم فکر شو، چې پښتو يواځې دا داسې وروستري يا پسي ترلي يا نښلول شوي لري، خو مختري هم نه لري. دا خو د ما له لوري داسې لږ زياتی هم برېښي، خو داسې ده.

لکه - وال: لیکوال، غروال، کوتوال او همداسې. لیوالتيا، زوروتيا، سپينوالی، توروالی. دا چې کوم يې له کومو ژبتوکو سره راځي، هغې ته دې گرانلوستونکي هم پام وکړي او زه به يې هم وليکم.

د پښتو څنگه والي، پېر يا حالت ته د مشورې لپاره.

دا څنگه والي (پېرونه، حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندي توگه روښانوو:

۱ - نوميز څنگه والی: (څوک، چا)، (څه)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا، د څه)

۳ - داتیو څنگه والی: ۱ - (له چا) ، (له څه)، ب - (وچا)، (وڅه) پ - (په چا، په څه)، ت - (پر چا، پر څه)....

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونومو، یا نومول شي (که وي) . دې نورو کې -گومان مي دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول دي، خو ۱ - د کړوني په څنگه والي او ۴ - د پرېکړوني یا نه کړوني په څنگه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کې پر څه باندي څه یې د څه پرسر کېښود؟

(سپین) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د ځلمی) «۵» (وکور) «۶» ته ولاړ او (په کوټه) «۷» کې (پرمېز) «۸» باندي (کتاب) «۹» یې د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندي کېښود.

د الماني ژبلار له مخې به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»، «۶»، «۷»، «۸» او «۱۰» داتیو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتیو حالتیونه یا پېرونه او که غواړی حالتنه دي.

دا پورته پېرونه یا حالتنه په پښتو: ۱ - په پښتو کې رکتوس یا کړونی حالت دی او دا نور ټول اوبلیکوس یا پراته، ژورند یا ښهېي: نه کړونی حالتونه دي او نور.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د پښتو ژبې یو څه ستونځي اوبی کړي وي.

د حالتونو څېړنپای

یادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی لیکلی، باور وکړی، چې دا حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟
پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وایي او که څنگه؟
که دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي یا وه، نو یو کار به مو سرته رسولی وي. هیله ده چې اندونه سره گډ کړو.

د ما برېښنا پته: smakhan1946@gmail.com

سنترپوزېشن؟؟

ما په خپلو لیکنو کې په ځانگړې توگه د حالتونو او اړیکویونو له امله، چې په هکله مې یې څولیکني کړي، پوره ناسمونونه هم کړي، خو دا هغه ناسمونونه دي او گومان مې دی دا اوس به مې لږ د واک لاندې راوستي وي او سم به وي او دا لا تراوسه پورې د مور ژبپوهانو همغښي لیکي، سره همغږي شوي نه یو، خو بیا هم د ژبپوهانو مرستې ته اړتیا شته.

زه تر اوسه پورې په دې اند وم، چې گوندي دا لاندې چې څه لیکم، سرکوم پوزېشنونه یا اړیکویونه به وي، خو راته چوته شوه چې داسې نه ده. وهر یوه ته به پام وکړو، خو دا ولي؟

زه چې څه د پښتو گرامر په هکله لیکم، هغه د الماني په مرسته دي او نه پوهېږم، چې په پښتو کې به دا هم په دې غزونه لیکلي او څېړل شوي وي، که نه؟

ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې هم دا هر څه د وړاندیز په توگه لیکلي دي، خو دا چې په پښتو کې یې په هکله ماته څه نه دي څرگند او یا نه شته، نو تېروتنې به په کې وي او دانو یواځې یو کس شاید ونه شي کړی، مرستې ته اړتیا شته.

که تاسو د څنگه والي يا حالتون او همداسي د پرې - پوست - سرکومپوزېشن په هکله پوره څه لری، نو هیله ده، چې دابه راته زما په برېښنا پته راولېری، چې زه به مو د منني پوره وړی وم.

کابل ته که و کابل ته

پوښتنه وه: ،، کابل ته ورسېدم، او که ،، وکابل ته ورسېدم، کي

کوم سم دی؟

یادونه: که له دې څخه د مخه پهبېستو حالتونو پ، هېدل، نو دې پوښتنې ته اړتیا نه پېښېدلې، ځکه هلته به پوهېدلې وی، چې دا مورفیم و د نومخاینیوي دنده بدلوي او دانومخاینیوي د کړوني له حالت څخه د نه کړوني و حالت ته راولي، خو بیا هم لوستل یې راتهگتور برېښي.

ډېرو گرانو! باور وکړی، چې ستاسو وخت لکه څنگه چې دما وخت ډېر ارزښت راته لري او هېڅ وخت به ستاسو وخت له بېخايه پوښتنو سره تېر نه کړم.

ملگرو پوهېږم، چې دا پوښتنه به زیاتو او په ځانگړې توگه پرته له کندهار څخه د نورو ځایونو او سپدنکو ته آن چې لږ ناروا و برېښي. مور ورسره سوچ، بوچ نابلد یو. دا هم - لاتراوسه په دې اند یم- چې د لومړي ځل لپاره د ما ژبلاريزه میندنه ده، نو له دې امله یې بیا بیا د ما دا ډول لیکنې د گرانو لوستونکو سره گډوم.

کوم سم دی؟

،، وکندهار ته ورسېدم، سم دی.

ولي؟

مور په پښتو کې دوه ډوله حالتونه لرو.

لومړۍ -- رېکتوس یا ولاړ حالت او یا کرونی حالت دی، پوښتنې یې: څوک لو کوي او چالو وکړ.

دویم -- اوبلیکوس، چې ما پروت حالت بللی، چې کړی شو زورند یا مائل - یا نه کړنی حالت یې هم وپولو. هغه ټول نور حالتونه خوندي لري، چې پښتو کې یې لرو او په خواشینۍ باید ووايم، چې نومونه یې نه شم ایښولی او غواړم هم نه، خو داډا لاندې یې د الماني داتيو حالت ته ورته دي، خو هرو مرو د پښتو او په ډېرو لارو، چې غوره یې دا لاندې دي:

یواځې بېلگې یې راوړم: له کابل څخه (سره، کره)، پرکابل باندې، په کابل کې، تر کابل پورې، وکابل ته او نور.

په پورته کې ،، له، پر، په، تر، و، او نور مورفېمونه دي، چې خپلواک څه نه وایې یا څه ترې نه پوهېدل کېږي، خو د نومونو او نومځاینیو سره یوځای حالتونه جوړوي او

،، څخه، سره، کره، کې، باندې، پورې، ته او نور،، پسي ځای نیوي دي، نو په پورته کې ،، کابل ته،، به د دې ژبلاريزه بنوونې په بنسټ رېکتوس یا ولاړ حالت وي، له دې څخه دا پوهېږو چې څه به کوي، خو څه نه کوي، نو له دې امله ،، و ،، باید ورسره وي، چې ،، و ما،، یا ،، وکابل،، اوبلیکوس یا پروت حالت دی، چې له دې امله ژبلاريز سم دی. په هکله یې د ما ،، د پښتو ژبلار (د بنوونځي لپاره ،، کتاب کې هم شته.

دا چې څوک یو څه څنگه بولي یا وایې، نو غوره نه ده. دا چې یو څه پوهنيز څنگه دی داغوره.

د پوهنی بنسټیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي، تر څو یې چې چا مخامخوالی نه وي بنوولی. نو دا هم تر هغې پورې سم دی، تر څو پورې یې چې چا مخامخوالی پوهنیز نه وي بنوولی.

ډېره بڅبنه به راته کوي، چې په دې روژه کې مو سټري کوم. لوي څبنم راتهر و غ لره او راڅخه زړه ډېپ نه شی. د کمنتونو مو ډېره مننه

لنډ: د روانو لپاره څه غوندالي:

۱ - هغه زه ووهم.

۲ - د هغه کور

۳ - ما وهغه ته کتاب ورکړ.

۴ - ما هغه ته کتاب ورکړ.

مور دوه گرامري حالتونه لرو:

یو: رېکتوس یا ولاړ حالت. دا کړونی حالت دی.

دویم: اوبلیکوس، چې ما پروت حالت بللی، خو کېدی شي زورند حالت یا نور هم بڼه، نه کړونی حالت هم وبلل شي.

روښانونه:

په ۱ - کې: هغه کړونی یا رېکتوس حالت دی او زه پرېکړونی یا اوبلیکوس حالت دی، چې په الماني کې دې ته اکوزاتیو حالت وايي.

په ۲ - کې: د هغه کور ،، د ،، د خاوندوالي مورفیم دی او ،، د هغه،، د خاوندوالي حالت اړونده نومخاینیوی ورسره یې اړونده ،، ډډ ، دی. دا پروت - یا نه کړونی حالت دی.

د حالتونو څېړنپای

په ۳ – کې: ،، ما ،، ولاړ یا کړونی حالت او ،، و ،، د اړونده حالت مورفېم او ،، وهغه،، اړونده حالت ته د نومځاینيوي په ځای دی.

دا پروت حالت دی.

په ۴ – کې: ،، هغه،، یواځې د کړوني او یا پرېکړوني لپاره په اړونده غونډاله کې راځي، چې له دې امله کلیوالي وینه او معیاري یې د ،، وهغه ،، سره ده.

پوهنیزه وینا: یو څه تر هغې پورې سم دي تر څو یې چې مخامخ شننیز نه وي بنودل شوي

کازوس رېکتوس او کازوس اوبلیکوس

پیل یادونه: ما په ډېرواره حالتونه لیکلي، هغه هم په دې د پښتو حالتونو کې خوندي دي او د پښتو حالتونه له الماني څخه توپیر لري. ما پخپله ډېرې لیکنې په څلورو حالتونو کړي او اوس به دا په پښتو کې حالتونه وڅېرو:

په پښتو کې دوه حالتونه شتون لري. رکتوس او اوبلیکوس

Ca|sus rec|tus, د رکتوس – یا ولاړ حالات

ويي پېزند: ژبنيز نوميز Nominativ ولاړ حالت کلیمې سرچینه: لاتین “casus rectus” ،،نېغ، ولاړ حالت یا څنگه والی،، ، هماغه پرېپوهنیز یوناني “ptōsis orthē” مخ ته لرو.:

مخامخ ويي يې Casus obliquus اوبلیکوس حالت دی.

نوميز حالت رېکتوس حالت دی: دا کړونی حالت دی، چې له دې امله ولاړ حالت هم ورته ويل کيږي.

— په بنسټيزه توگه دې ته مخامخ يا برعکس او دې نورو حالتونو ته کاسوس اوبليکوس دی، چې ځنگيز، ننوتی، پروت، ... حالت دي.

(Casus obliquus (Deutsch

اوبليک څنگه والی:

وی تریپوهېدنه/ پیژند:

۱ – ژبنیز: نه ولاړ -، پروت -، ننوتی -، وتلی او یا کور څنگه والی (حالت). له دې امله به بسيا وکړي، که پروت حالت یې وبولو.

اوبليکوس یا پروت څنگه والی دا لاندې څنگه والی خوندي لري:

بلواک څنگه والی: جینیتیو، داتیو، اکوزاتیو، ابلاتیو او دا اوس هم غبریز

د کلیمې بنسټ: له لاتینبلواک حالت یا - څنگه والی، چې یونانی پوهېدنه یې هم همدا ده

بلواک کازوس، اوبليک کازوس، ناولار، زورند یه پروت څنگه والی.

۱ – کازوس اوبليک جینیتیو، داتیو او اکوزاتیو دي. دا مې په بل ځای کې څېړلي، چې په پښتو کې نور څنگه والی هم شته، لوریز، چې وروسته پوره څېړل شوي دي، د پوره څرگندونې لپاره دې هلته وکتل شي.

د نورو حالتونو لپاره مخ ته ځو:

یادونه: که دا لاندې بیا هم راغلي وي، لوستل یې بد نه دي.

Enklitische Pronomina اینکلیتیکی نومځاینيوي.

اینکلیتیکی نومځاینيوي یوه کیدنده لري، چې له یوه کرنوي سره ورزیات یا ورسره ونښلي یا ورسره ويلي شي. کرنوی + ځانیز پسي تری. ډېر زیات د خبرو ژبه همداسې په شاعرۍ کې منځ ته راځي. په ډېرو لیکنیزه ژبه کې تری

د حالتونو څېړنپای

ډډه کيږي يا دا د کړنوي سره يوځای په يو بل کې سره وېلي يا ولي شوي، چې يو نوی ويې منځ ته راوړي چې د دې ترني سره پرېپو هېډنه هم پوره کوي.

د بېلگې په توگه: اينکلتيکي نومځاينيوې د يوه شي دنده لري، که دا يوه کړنوي سر ورزيات شي.

گډوله کونه

– کړنويې + ځانيز پستېری په ويينژبه او ليکنژبه کې مخ ته راځي او همداسې بله برخه يې

– ځانيز مختري نومځاينيوې يا اينکلتيکي نومځاينيوې + کړنوي، چې دا دواړه به لږ د څېړني لاندې ونيسو.

دا نومځاينيوې، نو څنگه روښانه کړو، چې کوم دي؟

که غواړې عکسونه درته ښاييم. که غواړې وټا ته عکسونه ښاييم.

دا نسبتې وی و پسي ځاينيوې يا پوستپوزېشن ،، ته،، ته يو اوبليک دی. او د الماني داتيو څنگه والي ته اندول دی او له دې سره د پوست پوزېشن په څير د موخه لور (چېرته) دنده لري. بيلگه: و کور ته ځم.

پرمېز(حالت) باندي (اړيکوی) د انگورو (خاوندوالی حالت) له جندي (حالت) څخه (اړيکوی) انگورو (نوم) له ځان(حالت) سره (اړيکوی) وټا(حالت) ته (اړيکوی) دروره.

گورو، چې ټول اړيکويونه پښځاينيوې يا پوستپوزېشنونه دي.

دا مي تر اوسه پوري سنترپوزېشنونه بلل، چې ناسم دي او دا پر، په او نور چې راځي، دا د حالتونو مورفېمونه دي، لکه ،، د،، د خاوندوالي مورفېم.

د اينکلتيکي نومځاينيوې څلور دندې: دي، مي، مو، يې....

دا څلورواړه په يوه گډوله يا لړۍ څنگيزه غونډاله کې

زه دې دلته راوغوښتم، چې ته مي وليدې او هغه مو، چې وليده دا يې وويل:

لوريز نومخاينيووي

لوريز نومخاينيووي: نومخاينيووي را، در، وړ يوه لور غوره کوي، نو له دې امله لوريز نومخاينيووي.

لرو: - (را، در، وړ) (سره، څخه، کره، ته، پورې، کې، باندې، ...)

په پورته کې په لومړي نوکانو کې نومخاينيووي دي او په دويم کې اړيکيوونه يا پسېخاينيووي دي، چې په نومخاينيووي پسې تړلي راځي. دا بيا داسې هم ليکلی شو:

له ما، له تا، له مور، له هغه..... سره (څخه، کره) ، وما ته، و تا ته، و هغه ته، پر ميز باندې يا پر هغه باندې... په کور کې

— داسې له يوه توري جوړ نومخاينيووي شته، مور چې يو څه کوو، په پای کې د هغه کړوني پسې نومخاينيووي (انکلبتيکي نومخاينيووي بلل کيږي) په ليکنه کې يې پېژند شته)) ورزياتوو يا ورسره نېللو

بېلگې يې: ځم، ځو، ځي، ځي، ځي (د دريم کس ن، بن يو او ډېرو لپاره).

دا يو ويبيزي يا له يوه ويبي جبرې پوره غونډالي دي.

— له بلې لور له داسې کړونو سره دا را، در، وړ نومخاينيووي مخ ته تړل کږي او کړنويي پسې هممهال دا د -م، -ي، -ي، او نور هم تړل کيږي او داسې يووويبيزي پوره غونډالي جوړوي: درځم، راځي، ورځم او نور. دا به د روستارو او مختارو او - مشوره. څنگه ونوموو. دا لوريز نومخاينيووي، کړنويي سره د مخه تړلي او پسې تړلي يې دا اېنکلبتيکي نومخاينيووي دي. يوه کړنويي او دوه وړ نومخاينيووي سره په گډه يوه يوويبيزي هغونډاله جوړوي.

دې برخه کې هم نېمگرتياوي شته، چې

يادونه: په دې هکله مي - د ما نوې ميندني کې- هم پوره ليکنه شته

Ablativ (Deutsch) ابلاتيو

د حالتونو څېړنپای

ويي پېژند: لاتين ژبلار: ابلاټيو د پرېديکات نږدې پېژندنې ټاکلو په چوپړ کې دي. دا حالتونه ورکوي، چې د هغو لاندې کرڼه کيږي. دا داسې کارول کيږي Ablativus instrumentalis اله بيز ابلاټيو: د پوښتنې په ځواب کې:،، له څه ياڅه شي سره،،؟ ،، د څه له لارې څخه،،؟ ،، له چا سره يوځای،،؟

Ablativus separativus – د بېلېدنې ابلاټيو: د بېلېدنې ابلاټيو پوښتنې ته دی، چې : له کومه څخه،،؟ ،، له څه څخه،،؟

Ablativus comparationis

د پرتله کونې ابلاټيو له و چا ته يا نسبت و چا ته سره

Ablativus limitationis

د کلیمې د رابندونې ابلاټيو په پوښتنه، په کومه اړیکه کې،،؟

Ablativus locativus

ځایټاکنيز ابلاټيو و پوښتنې ته ،، چېرته،،؟

Ablativus temporalis

د مهالټاکنې ابلاټيو و پوښتنې ته ،، کله،،؟ ،، د کوم وخت په دننه کې،،؟

Ablativus mensurae

ست- يا ډېری – يا څومره والي ورکړه، و پوښتنې ته ،، په څو،،؟

Ablativus qualitatis

د څنگه والي يا خوي ابلاټيو.

له ،، د ،، سره خاوندوالي جوړونه: دا ،، د ،، په ځنو ادبياتو کې د خاوندوالي مورفيم بلل کيږي او ځنې يې بيا په بلابلو لاملونو د مخځاينيوې (پرپېوزېشن) بولي، خو دا چې دا يو مورفيم دی او خپلواکه پرپېوهېدنه نه لري، نو دا د خاوندوالي مورفيم يې سم دی. بېلگه : د کور ښکلې باغ.

Vokativ د غږ کولو حالت

په پښتو کې د غږ کولو په حالت کې د ناغږیزو تورو پسي یوه ،، ه ،، تر لکیري (دا خو ځانله د دې سره نه دی، د نور لکه ی سره هم راځي) او نورو ته دې یې په گډه فکر وشي.

بېلگې: ورور، وروره،

سړی، سړیه

ملگری، (ای) ملگریه.

د بنځینه وو لپاره :

بېلگې: مور، مورې،

خور، خورې

د ډېر لباره په تولید هتوگه باور لري، چې غږیز/ ډېر = اوبلیک/ډېر

بېلگې: گران ملگری، گرانو ملگرو!

بنځي/ (ای) بنځو!

پسي نومځینیوي د خبرو دې، خو ما په دې هکله پوره لیکنې کړي، نورې نه پرېکوم، خو ستاسو پام یواځې دې ځنې ځانیزو نومځینیوو ته رااړوم.

زه، ته، هغه، ما، تا، هغه، او نور

په دې ټولو حالتونو پوره خبرې شوي.

Demonstrativpronomina (اشاري نومځینیوي)

اشاري نومځینیوي (رکتوس)

دا، دغه،

د حالتونو څېړنپای

نور اشاري نومځاینيوي: هغومره، دغسی، داسی، داسی، همداسی، همداسی، همداسی... دومره، هومره، دغسی، داسی، داسی، همداسی، همداسی، همداسی دا، دغه، دغی، هغه، هغی

لوریز نومځاینيوي: د اړیکویونی سره دا لوریزی توتی د پوستپوزپښن د لوریزنومځاینیوو کیري. سره تراو یا ترنه.

دا لوریزی توتی : را، در، ور دي، چي د پرپیوزپښن په څېر د اړیکویونو په څېر د کر نویو سره نښلي یا ويلي کیري. یو څو بېلگي...

د پوښتننومځاینيوي:

څوک، چا، څه، څو، څومره، کوم... څومه، څنگه، څرنګه

Indefinitpronomina ((ناترلی نومځاینيوي

څوک، څه، څو، کوم، یو شی، یو څوک، یو چاته، د یو هچا، څومره، ځنی، هر، ټول، نور، هېڅ

په ژبلار یا ګرامر کې ناترلي یاخپلواک نومځاینيوي د نومځاینیو لاندېدلې جوړوي(برخېدلې می لیکله وه، خو د لاندېدلې او برخېدلې په منځ کې می توپیر ته پام نه وو). د وي دوي مو یوګونو یا افرادو ته پام اړوي، چي د هغوي ایدنتیتی له نږدې نه ده ټاکل شوي یا د ناتاګلي ګڼون (تعداد) افرادو همداسي په افرادو (یوګونو کسانو) باندې شتونوینا کوي.

Indefinitpronomen mit vorangestellten Wörtern

ناترلي نومځاینيوي له و مخ ته ترلو وییونو سره:

هېڅ څوک، هر څوک، لږڅه، یو څه ، یوڅوک

Unbestimmter Artikel (ناتاکلي پېژند نڅښي (ن،ښ)

یادونه: دا د الماني ژبي یو ځانګړنه ده، په دا ناتاګلي اړتیکل نه شته.

۱ – رکتوس: (ن،ښ)یو، یوه

۲ – اوبلیکوس: (ن، بن) یوه، یوې

یادونه: ۱ – داپورته داسې برېښي، چې گوندې د بېلگې په توگه یوسړی راغی. یوه بنځه راغله او

۲ – یوه سړي وویل. یوې بنځې وویل.

دا دواړه حالتونه کړوني دي او د پښتو ژبلاړې له مخې او د رکتوس او اوبلیکوس د پېژند له مخې باید رکتوس وي، نو اوبلیکوس به یې څه وي؟

اوبلیکوس: له یوه سړي. له یوې بنځې. دلته له د یوه مورفېم په څېر راغلی، یو پروت حالت دی.

دا موضوع هم دما نوي مخامخونه ده. له دې د مخه ورسره نه وم مخامخ شوی، نو د څېړنې او د خبرو به پوره څه په کې وي.

مور د نورو ژبو څخه گټه اخلو، په زیاتو ځایونو کې د نورو ژبو څخه گټه اخستل کېدی شي، خو سره ورته ژبنيزې لارې سره نه لري.

په فارسي کې: مېرم.. او نور، مادرم، ...، او نور

په فارسي کې بيا خاوندوالي هغه نومونو لپاره، چې پای یې بېغږه توري وی، - م،-ت،-ش پسي تړلي او که پای یې غږلرونکي توري وي، نو بيا پسي -يم، -يت او -يش پسي تړلي دي.

په پښتو کې: ځم، ځو، ځي، ځی ... او ور خو مور مي (دې، یې) په پښتو د کړنوي پسي، م،ې، ي تړلي او د خاوندوالي نومځاینيوو پسي بيا مي، دې، یې مو د مخه وڅېرل.

د دې یو لامل دا کېدی شي، چې په پښتو کې د کړنوي اخر کې دا ورسره زیاتېدنه د کړنوي پسي تړلی یا سره ویلي شوي شته، خو د خاوندوالي نومځای نیوي خپلواک شته دی او په درې کې دا نه شته یا داسې نه دي.

دا نور نومځاینيوي به د څنگه والي یا حالت نومځاینيوي وپولو او گورو، چې د اینکلېتيکي نومځاینيوو سره توپیر لری.

زما (د ما، یمما) پوښتنه

دا پوښتنه مې د ملگرو څخه کړې وه.

لرو: یمما، یمور، یتا، یتاسو، زما، زموږ، ستا، ستاسو، دما، دموږ، د تا، دتاسو.

د ژبلار له لارې کوم سم دي او ولې؟

په هکله یا ځواب کې د گرانو م ک ملگرو اندونو داسې لنډیز:

یو ا: ځنې په دې اند دي، چې گوندي لیکني ستونځمنوم او داسې دي د .... دي

یو: ځنو ته د داسې پوښتنو او لیکنو منځ ته راچول نا اړین او ناسم برېښېده، ځکه چې دا لهجې یا ځای اړونده وپېښولونه دي او درپواره سم دي.

دوه: نورو هم دا ویل، چې دا لهجې دي او په ټولو ژبو کې شته.

درې: داسې اند هم شته وو، چې په دې پرېکړه شوې، چې زما، ستا، زموږ، ستاسو غوره شوي او بس.

یوه یادونه: زه له خپله ځان څخه څه نه جوړوم او نه لیکم، چې نورو ژبو یا لرتلرېره الماني کې یې انډول نه وي. پیدایښتي ژبې پوره دي او په ژبلار سنډال. پیدایښتي ځانگړني یې هم ځانگړي لارې لري.

دما د م ک ملگرو! دما هغې پوښتنې ته او د تاسو اندونو ته په درناوي داسې لیکم:

په ډېره خواشینۍ باید دا هم ووايم، چې زه یو لور او تاسو ټول بل لور یاستۍ او دا هم د ما د ملامتۍ لامل باید وي، خو زه چې هر څه راوړم، پوهنیز لامل به ورسره وي، دا سرسختي نه ده او که وي وبه گورو، چې زما لیکنه بیا ځنگه ناسمه په پوهنیزو ویناو یا لیکنو اباده ښولکیري.

یادونه: زه پوهېږم، چې کوم منل شوی دی، خو په هغه پوهنیز او منلو لامل یې نه پوهېږم، چې کوم دی او ولې؟

ایا په دې گوته پورته کيږي او که پوهنيز دلايل راوړل کيږي؟

که چا داراته وليکل چې زما اند ناسم دی او که نه نو څنگه؟

د پوهني وزارت نصاب غونډه کې بله د منلشوي وي بېلگه، چې د عربي مایع لپاره يې انډول پيدا کاوه: زه په دې غونډه کې پخپله ناست وم او په دې پرېکړه کیده، چې د عربي مایع انډول پښتو بايد ،،اوبلن،، وليکو، چې دا ډېر ناسم دی او دا يواځې او يواځې د واورو – چې اوبه شوې نه وي- خوي دی او نه د نورو مایعاتو. که ما هرڅومره هڅې وکړې او دلايل مې راوړه، نه منل کېده، چې گوندي زما يې له ژبې سره څه.

له دې داسې برېښي، چې گوندي ژبه دمصلحت خبره ده او دا سمه خبره نه ده. ژبه له پيداېښته شته او پيداېښت مصلحت نه مني. په دې هکله مې ليکنه شته.

د مور ژبې ته ډېر څه ناسم راننوتلي، چې يواځې دما ورته فکر شوی او په هکله مې يو کتاب ليکلی، چې د کتابتون.کوم درني خپروني کې خور دی.

دژبې په هکله هلته زما د پښتو په هکله دا لاندي دوه کتابونه دکتلو دي او که څه په دلايلو ناسم وو، نو ماته چې هره جریمه ټاکي منم يې، چې وړانديز مې دی د ناسمون په حالت کې ډاکټري راڅخه واخلي، د ناسمو کړنو له امله او که نه، نو بيا يې راسره ومنی او د ستونځو گاللو لپاره راته د پښتو ډاکټري راکړی. د ما دا ټول کار لږ ترلږه د پنځلسو کالو کار دی.

په هکله يې کتابونه:

لومړی: د پښتو ژبلار (گرامر)

دويم: په پښتو کې ناسم ورځني شوي ويونه.

تاسوچي همدا شمېروني ته ورکړی، داکتابونه درته درکوي او يايي کتابتون.کوم کې کتلی شی.

اوس دا لاندي:

۱ – زه به هيڅکله هم داسې څه ونه ليکم، چې يوه پوهنيزه موخه مې په کې نه وي او زما په اند يو سم ځواب ورته ونه لرو، ستاسو وخت بېخايه نه نيسم.

د حالتونو څېړنپای

داسې نه وایم، چې ۹۵٪ کې، ځکه چې پوهنیزو خبرو کې یواځې سم او ناسم شته.

هغه بله غوره خبره چې په یاد یې راړم داده، چې ماهیڅکله داسې وی نه دی کارولی، چې ما جوړ کړی وي او مور ورسره بلد نه یو، خو زما د لیکنو سره دا نابلدتیا شته، چې دباندني ویونه په کې یانه شته او یا ډېر کم دي، خو ناپوهور څه مې نه دي لیکلي.

۲ – ایا دا لهجه یا بلډول وپینه ده؟

نه! دا لهجه نه ده، چې په ۳ – م کې گوته ورته نیولشوي.

لهجه یا بلډول ویل نو څنگه وي؟

لهجه د یوه وي ځای اړوند بېلابېلو ویلو ته وایي، لکه: یما، یمو، یتا، یتو، یمور، یمیر. دلته دا ،، ر ،، هم په درې ډوله ویل کیږي، چې دا هم بیا درې لهجې یا بېلابېلې ویپنې دي او یا دا: مور کور ته ځو. یو ډول وپینه او بله ډول وپینه یا لهجه ېي: میر کپر ته ځي (که دا مې سمه نه وي لیکلي، راته سمه یې کړی او ماته به بڅبنه کوی.)

۳ – دا ما چې یې په هکله پوښتلي، دا د یوه څه لپاره درې بېلابېل ژبتوکي دي او دا د ملکیت یا خاوندوالي لپاره نومځاینوي دي.

د خاوندوالي لپاره په الماني کې د لومړي کس لپاره mein د خاوندوالي پرو نوم یانومځاینوي دی او انگرېزي کې یې my دی.

د دې لپاره مور په پښتو کې درې بېلابېل اندول کاروو، چې زما له انده یو یې باید سم وي، که څه هم پیداپښت ناسم څه مور ته نه راکوي، خو دا د وخت په تېرېدو سره بدلېدلی شي یا بدلېږي.

مور وایو: لومړی کس: یما، زما، دما،

دویم کس: یتا، سنا، دتا

دریم کس: د هغه (دهغې)

دا درې ډوله نومځای نیوي دلومړي او دویم کس لپاره دي او د دریم کس لپاره ځانله ،، د هغه (دهغي)،، دی. زموږ د پښتو د پوهنتون استادانو هم په دې هکله لیکني کړي، چې ما يي لیکنو ته په خپل گرامر او بل کتاب کې د سمون په هکله لیکني خوري کړي.

په پورته کې د دریم کس لپاره ،، د هغه (د هغي)،، کې ،، د،، د ،، هغه(هغي)،، سره د یوه وی په څېر نه او بېل لیکل کېدی شي یا کيږي، نو دلته به ووايو، چې دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی او هغه پرونوم سره مل راځي.

د ،، د ،، ټوليز کېدنه: که داسې ترې پوه شو، خو په دې لومړي او دویم کې به هم دا ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم وي او له دې امله به دا ،، د ،، له ،، ما او تا،، سره دما، دتا د ژبلاړ له لارې سم وي.

نو: له دې دريو څخه د ژبلاړ له لارې دما، دمور، دتا د تاسو، د هغه(هغي)، هغوي سم دي او بس.

یادونه یا زماټینگار: تر هغي، چې تاسو گرانو لوستونکو دانه وي رد کړی یا د دې بل سموالی راته په دلایلو نه وي رابنولی، نو دا به سم وي.

و ما ته به بڅښنه کوی، که ستري کوم مو.

یوه څنگیزه یادونه:

تراوسه پورې مې د خاوندوالي حالت کې یو پوستپوزېشن یا پسېځاینیوی ومیند او هغه ،، لپاره،، دی.

الماني او انگرېزي يي: für and for

پام: دا د ،، پار ،، لپاره یا په ځای نه دی، نو سره گډ لیکل کيږي، ځکه یو وی دی او نه گډوله.

د ،، پار ،، لپاره الماني او انگرېزي هغه غوره يي: because of and wegen

په ژبلار کې نوي میندني

ډاکتر ماخان میری شینواری

پیل یادونه: ژبه پیدایښت دی او څوک په پیدایښت کې گوتې نه شي وهلی او که دا کار وشي، نو هر ورو به ناسم وي. دا په دې تریپوهېدنه، چې ما هم دلته له ځان څخه نه دي پیدا کړي یا جوړ کړي، هغه د پیدایښت څخه راپیدا څه می سره شنلي یا روښانه کړي، هیله ده چې سم به می میندلي وي.

هیله ده، چې ویی لولی، مرسته وکړی، د پښتو ژبلارې د ودې لپاره.

په پوهنیزه څېړنه کې باید مخامخوالی نه وي، دا په دې تریپوهېدنه چې باید رد نه شي.

نن د ۲۰۲۱ ز کال د مارچ ۳۱ – په درې بجو می خوب کډه وکړه، د همغه خپل چرت له امله، خو د ژبې په هکله می میندني وکړې، چې له دې امله ورته خوښ یم.

دا لیکنه په څو برخو وېشم او په لاندې توگه یې له تاسو سره گډوم:

لومړی: د ماپخوانی اند د ځنو اریکووینو یا که غواړی، د ادپوزېشنونو په هکله دویم: څنگه والي یا حالتونه

دریم: دا اوس می ورته د دې لیکنې په هکله پام شوي نومخاینیوي، یا مرستندوي نومخاینیوي او یایې که هر څه د بللو وړاندیز کوي. دا دوه برخې لري.

څلورم: پښتو- لږ تر لږه په داتيو حالت کې – یواځې پوستپوزېشنونه (پسي خاینیوي) لري.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانی بڼه ناسم پښتو ژبلارې دي

و لومړی ته: د ما پخوانی اند، چې دا ځنی گډوله اړیکویونه به گوندې سنترپوزېشنونه وي:

له...څخه (سره، کره)، په .... کې، پر...باندې، تر.... پورې، و ... ته او نور. گومان مې دا هم وو، چې گوندې پښتو به مخ - پسې - سنتر ځای نیوي ولري. په دې هکله مې لیکنې شته.

دابه په لیکنه کې روښانه شي.

دویم: څنگه والي یا حالتونه، چې لنډ یې بیا له تاسو سره گډوم.

د پښتو څنگه والي، پېر یا حالت ته د مشورې لپاره.

د الماني ژبلار په مټه یا مرسته دا څنگه والي (پېرونه،حالتونه) د پوښتنو په مرسته په لاندې توگه روښانوو: دلته یواځې د پوښتنو له لارې.

۱ - نومیز څنگه والی:(څوک؟، چا؟)، (څه؟)

۲ - د خاوندوالي څنگه والی: (د چا؟، د څه؟)

۳ - داتیو څنگه والی: ۱ - (له چا؟) ، (له څه؟)،ب - (وچا؟)،(وڅه؟) پ - (په چا؟)، (په څه؟)، ت - (پرچا؟)،(پرڅه؟)، ټ - (ترچا؟)، ترڅه؟،

دلته دې پام او خبرې پرې وشي، چې دا څنگه ونوموو، یا نومول شوي (که وي). دې نور کې- گومان مې دی- ستونځي نه شته.

۴ - اکوزاتیو څنگه والی: (چا، څوک، څه)

گورو، چې ۱ - او ۴ - یو ډول دي، خو ۱ - د کرونې په څنگه والي او ۴ - د پرېکرونې یا نه کرونې په څنگه والي کې دی.

پوښتنغونډاله جوړوو:

څوک له چا سره د چا له کور څخه د چا وکور ته لار او په څه کې پر څه باندې څه یې د څه پرسر کېښود؟

داسې یې ځوابوو یا روښانه کوو:

د حالتونو څېړنپای

(سپين) «۱» (له تور) «۲» سره (د تور) «۳» (له کور) «۴» څخه (د
ځلمی) «۵» (وکور) «۶» ته لار او (په کوټه) «۷» کې (پرمېز) «۸» باندې
(کتاب) «۹» يې د چوکۍ (پرسر) «۱۰» باندې کېښود.

د الماني ژبلاړ له مخې به «۱» نوميز، «۲»، «۳»، «۴»، «۵»،
«۷»، «۶»، «۸» او «۱۰» داتيو، «۳»، «۵» واکوالي او «۹» اکوزاتيو
حالتويونه يا پېرونه او که غواړۍ څنگه والي دي.

که ټول سره مرسته وکړو او دا پورته سره همغږيز کړو، نو زما په اند به مو د
پښتو ژبې يو څه ستونځې اوبی کړې وي.

يادونه: ما چې دا پورته د حالت لپاره څنگه والی ليکلی، باور وکړی، چې دا
حالت هم راته پېچلی برېښي، چې له عربي به سم وي او که نه؟

پرته له دې په دې پېر هم نه پوهېږم، چې دا به حالت ته وايي او که څنگه؟ که
دې کې هم هر څنگه پرېکړه وي يا وه، نو يو کار به مو سرته رسولی وي.
هيله ده چې اندونه سره گډ کړو.

اوس راځو:

و دريم ته: دا اوس مي ورته پام راگرځېدلی نومځاینيوي.

دا کوم دي؟ دا را، در، ور دي او مي، دي، يي، چې د کارونو يي بېلابېل
ځايونه شته.

دا په دوه برخو وېشو

الف: الف ۱ – مور په پښتو ژبه کې د خاوندوالي لپاره مرستندوي يا پوره او
که هر څنگه يي بولي نومځای نيوي لرو:

می، دي، يي. د دي، يي، نارينه، بنځينه او ډېر هم همداسي دي او د، می،
دي، لپاره وايو چې، مو، . پوښتنه دا ده چې به د دواړو لپاره وي او که د
يوه لپاره.

دا هم په دوه ډوله کارول کيږي

الف ۱ ۱ – که ووایو: کور مې (دې، يې) سپین دی، نو پوهیږو، چې دا د خاوندوالي نومخای نیوي دي او که ووایو:

الف ۱ ۲ – که ووایو: کتاب مې (دې، يې) واخست، نو دلته دا بیا نومیز حالت دی. دلته بیا د کړوني په څېر رامنځ ته کیږي. هیله ده، چې په دې هکله به هم کران مینه وال مرسته وکړي.

الف ۲ – همداسې د داتیو لپاره هم دا لاندې نومخاینیوي لرو:

را، در، ور، چې زیات یې هم همداسې دي.

د دې لپاره به یې الماني او انگریزي انډول راوړ او وبه گورو، چې دا هم همغسې موخوردې
ب – څنگه والي یا حالتونه.

ب ۱ – د خاوندوالي څنگه والی یا حالت

انگرېزي نومخاینیوي د خاوندوالي لپاره

His yuors my

الماني.....

Sein dein mein

انډول پښتو یې د ساده یا نیم – یا خاوندوالي نومخای نیوو سره.

مې دې یې

پښتو پوره یا ورسره بلد نومخای نیوي

دما دتا د هغه... او نور

یادونه بنځینه او ډېر یې په پام کې نه دي نیول شوي.

(My (mein) house (Haus

کور مې

دماکور

ب ۲ – د داتیو څنگه والی یا حالت

را – ، در- ، وړ – (څخه، سره، کره، باندي، لاندي، کي، پوري، ته، ...)

که الماني ته مو پام راوگرځوو، نو دا پورته اړیکويونه ټول د داتیو په څنگه والي کي دي.

له ما – ، له تا – له هغه (هغي) – (څخه، سره، کره) او

پر... باندي، پر (ما، تا، هغه...) باندي او پوري، په (ما، تا، هغه، ...) کي، تر... پوري، و ... ته

(و...) په کندهاری گردود کي په روښانه توگه شته

کور مي، – دي، – يي،

انگرېزي نومخري د داتیو لپاره

him you me

المای نومخري د لپاره

Ihm dir mir

پښتو نومخري نومخاینیوي) د داتیو لپاره

را در وړ

دا پورته، مرستندوی (؟) نومخاینیوي د یو او ډېرو لپاره هم دي او ټیک همهغه د الماني او انگرېزي په څېر د داتیو حالت ښایي او دا لاندي یې بل ډول دي.

له ما له تا له هغه او نور

د حالتونو څېړني له مخي پای لاس ته راړنه او گومان مي دي، چي داپرېکړه- که راسره ومنل شوه – نوي وي.

څلورم: پښتو ژبه یواځې او یا لږ تر لږه د داتیو حالت کې یواځې پوستپوزېشنونه لري.

څه پوهېږو، چې دا پوستپوزېشنونه دي؟

دا له... (څخه، سره ...) او همداسې دا په... کې او پر... باندې، تر... پورې او نور سنترپوزېشنونه نه دي؟

هغه اړیکو یونه چې د را، در، و سره راځي، برېښي چې پوستپوزېشنونه دي.

نو دا له، په، تر او نور نو بیا کوم ژبني توکي یا ژبني څه دي او همداسې خپلواکه ترېپېو هېډنه هم نه لري. دابه روښانه کړو. دا یواځې د یوه نومخري سره پرېپېو بدنهلري یا یې پهواک کې دي او بس.

که منلي مو وي، چې، د، د، د خاوندوالي مورفېم دی او له مې، دي، یې څخه همداسې برېښي، نو دلته هم دا، له، په، پر، تر...، د داتیو حالت مورفېمونه دي او یا د ما، دتا، دهغه، ... سره یوځای داتیو حالت ورکوي.

بل لامل یې دا دی، چې دا له، .... په را، در، و کې دننه یا خوندي دي.

یو څو بېلگې:

له ما(-تا،-هغه....) څخه ولاړ. را (در، و) څخه ولاړ.

تر تا پورې در ورسېد. درپورې در ورسېد.

یادونه: که دا سم وي، نو گورو، چې تر مور تل ناسم او زیات کاروو.

پنځم: له الماني، انگرېزي څخه مو د ادپوزېشنونو په پخوانۍ بڼه ناسم پښتو ژباړلي دي، داچې دا له، په، پر، و، تر نو په الماني او انگرېزي داسې نه دي؟

ما تراوسه پورې داسې انگرېل:

۱ – له... څخه، یا ځانله له vor; from

۲ – تر یا تر... (پورې) bis; until

۳ - په ... کې im, in

۴ - پر.... باندې یا پر auf, of

۵ - و...ته zu, to

۶ - له .. سره mit, with

د Vor, bis, in, auf, zu لپاره د پښتو دي:

څخه، پورې، کې، باندې، ته

یوه بېلگه: سپین راڅخه در روان شو او په لنډ وخت کې درپورې در رسیري.

شپین له ما څخه و تا ته در روان شو او په لنډوخت کې به تر تاپورې درورسیري.

دلته دې اړوند دې ته هم پام راوړل، درواړول، ورواړول شي، چې دلته لکه راغی، درغی، ورغی هم شته.

دا د څېړلو خونديونه راته پېچلې، خو له ردولو یا مخامخوالي راته ازاده یا خپلواکه برېښي.

بیا لنډ: له، تر، په، پر، خپلواکه پرپېوهېدنې نه لري او د اړیکویونو یا پسېځاینیوو په واک کې دي..

هیله ده، چې پر دې باندې به یو له بل سره گرمې خبرې ولرو.

د پښتو حالتونو د ستونځوبیو بریا

څنگه دي لاس ته راوړني ته بريالی شوم؟

دېر خوبس يم او باوروکړی، چې ورته پام مې شو، چې دا کار خو د لومړي ځل لپاره د ما موندنه ده او د دېرو کلونو د څېړنو لاس ته راوړنه ده، چې غونډه شپه مې خوب کډه وکړه. د ما دېر څه، چې څه مې کړي یا څه باید وکړم، د

شپې په چرت یا د شپې په فکر گړنجولو- مه راپورې خاندی، دا تکیه کلام لکه چې کارول کیږي- کې را پیدا کیږي. خو اجازه راکړي، چې له هر څه څخه د مخه یوه اړینه یادونه وکړم.

اړینه یادونه: باور وکړی، چې ځانپالی نه یم او بل د لیونتوب یا د زورواکوال گومان مې هم په ځان نه راځي. دا باید روښانه کړم، چې تر څو پورې دا د ما په پوهنه ولاړ ماته راپیدا اند چا په پوهنیزو دلایلو نه وي رد کړی، تر هغې پورې باید سم وگڼل شي او که داسې وي، نو بیا مور تولو ته د دې بریا مبارکي وایم.

د ما په دې دعوه کې دوه موخې دي، چې د مور ژبپوهان او نور ژبمینه وال دې ته راپارېزي، د نورو پوهنیزه څېړنو په بنسټ یې رد کړي، چې دا به هم د ما د دعوه رد کول، خو بیا به هم دا هڅول د ما بریا وي.

د ما په څېړنو کې مې تل دې ته فکر شته، چې په پښتو کې حالتونه کم یا هېڅ نه دي څېړل شوي او که زه ورڅخه نا خبر یم، هغه به هم رامیدان ته شي، چې زه به ورته خوښ او د دې بریا په څرگندولو به هم هېڅ زړه بدی نه شم.

دا فکر راته ودرېد، چې په همدې هکله مې د خپلو څېړنو یو کتاب برابر اوه.

دې بریا ته مې نو څنگه لار ومینده؟

--- د حالتونو په څېړنو مې پیل وکړ، چې د ما په لومړنیو د پښتو ژبلار کتابونو کې هم شته.

لومړی مې دا حالتونه د الماني حالتونو په بنسټ وڅېړل، خو په پښتو کونه کې یې کوم ناسمون نه دی راغلی، خو دې څېړلو موخه وره او پایلاس ته راورنه نه لروده. بیا مې ځنو ملگرو او ژبمینه والو دې ته پام راوراوه، چې پښتو دوه حالتونه رېکتوس (ولاړ یا کړوني حالت) او اوبلیکوس (پروت یا نه کړون ی حالت) حالتونه دي.

د حالتونو څېړنپای

هغه مې وڅېړل او په هکله مې د یوه ځوان پوه کامران منگل لیکنه یا ماته په کمنت ولیکل، چې ،، د ،، د خاوندوالي مورفېم دی. پوه شوم، چې ،، د ،، پرته له نومویونو کومه خپلواکه پوهېدنه نه لري او همدلته مې ورته پام شو، چې ،، د ،، د خاوندوالي حالت یو مورفېم وي او خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو دا له، په، پر، او.... هم باید د کوم حالت یا حالتونو مورفېمونه وي او پرته له نومویونو څخه به خپلواکه پوهېدنه ونه لري. گومان مې سم وو، خو پرې باوري کېدل یې راته ستونځمن وو، تر څو پورې چې د نور حالتونو په دې پوهېدنه چې لومړی د اینکلېتیکي حالت (پسې تکیه اړ حالت) سره مخ شوم. دې هم پوره روښانتیا ځکه نه شوه روا ستلی چې دې پسې او د مخه تکیه اړ هم ورسره یوځای څېړل شوي وو، خو همدلته راته د نومځاینیوو را، در، وړ چې پروکلېتیکي یا د مخه تکیه اړ نومځاینیوی دي په مرسته دا فکر پیدا شو چې دا له، په، پر، او نور هم لکه،، د،، د حالتونو مورفېمونه دي او دا د (را، در، وړ) (څخه، سره، کره، ته، پورې، کې او نور) کارونې له امله بیا د وخت په تېرېدو سره دا فکر هم راته پیدا شو، چې پښتو نو یواځې پوستپوزېشنونه لري.

کله چې د کلېتیکي (تکیه اړ) کلمې سره مخامخ شوم، چې په دوه برخو اېنکلېتیکي (پسې تکیه اړ) او پروکلېتیکي (د مخه تکیه اړ) نومځاینیوي لري، نو دې پای ته راورسېدم.

د دوه حالتونو کړونې او نه کړونو څخه بیا همدې څلورو حالتونو ته راغلم. له دې څخه د مخه مې دا بریاوې هم لوي څښتن په برخه کړي، چې له، پر، او نور – لکه دباندني او افغاني پښتوپوهان یې وایي- پرېپوزېشنونه نه دي او دا یواځې د حالتونو اړونده مورفېمونه دي، چې پرته له، نومویونو بله پوهېدنه نه لري او همداسې چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه لري او بس. دا څه میندني چې دي، له نوم څخه یې پوهېږو، چې په ژبه کې شته څه دي، چې هغې ته مو باید پام شوی وي.

یوه غوره خبره داده، چې د مور تېرو ژبپوهانو خپلې ژبې ته په دې لنډ وخت کې ډېر کار کړی، ځکه چې پښتو ژبې ته د کار کولو وخت ډېر لږ وو. ژبه مو داسې په ۱۹۳۲ ز ک کې داسې په نامه په رسمیت کې دننه شوه او بیا په ۱۹۶۴ ز ک کې - چې هلته د پښتو ټولنه هم جوړه وه - قانوني شوه، نو دا د یوې ژبې د ودې لپاره ډېر لږ وخت دی، چې د دوي کار زه بیا بیا ستایم.

پای یادونه:

مور باید ومنو چې:

لومړۍ ژبه پیدایښت دی او نه لکه چې وايو: قرارداد.

دویم: ژبه مو پنځه زره کلنه ځوانه ژبه ده. ځوانه په دې پوهېدنه چې نږدې له نوي کلونو څخه راپه دېخوا او له ۱۹۶۴ ز ک څخه وروسته یې هغه خپل رسمي ځای د قانون په څلورديوالي کې نیولی، خو په عمل کې اوس لا هم ترې لرې ده، خو دا باید ووايم، چې وده یې پوره بڼه ده.

دریم: زه چې گورم، په ژبه کې مو هغه ډېرې ستونځې په حالتونو کې دي.

زه به له دې لیکنې سره و ځان ته دا اجازه ورکړم، چې دا د حالتونو ستونځې مې له ډېرو ستونځو څخه وروسته اوبی کړې دي.

-- په لیکنه کې تکرار له دې امله هم راغلی، چې هره لیکنه په بېلا بېلو ورکړو حالتونو په هکله لیکل شوي، چې ماته بیا د داسې کار سمه راټولونه او ترتیبونه نه کېدونکي و برېښېده. توان نور دومره نه دی.

-- د ټولو ژبو ژبلاړې یو له بل سره پوره توپیر لري لکه چې ژبې سره توپیر لري، خو و خپلې ژبلاړ ته د نورو پرمختللو ژبو څخه د نوي میندونو په څېر گټه اخستل کېدی شي او هلته یو نوي څه چې کتل کيږي مور ته هم د خپلې ژبې د ودې لپاره یو فکر راکوي.

د پښتو ژبلاريزه څېړنه کې مو څه ته بايد پام وي؟

د ژبې معيار يکېدنه کله کېدونکې ده؟

د ژبې معيار يکېدنه هغه وخت کېدلی شي، چې زسمی وي او د دولت له خوا څخه يې ملټر وشي.

مور د څه ډول ليکنو سره مخامخ کيږو او له هغه څخه بايد څه ډول گټه واکلو؟

مور لرو:

۱ – تاريخي ژبه.

۲ – کليوالي ژبه او

۳ – معياري ژبه

د مور موخه دا ده چې ژبه مو هغه معياري حالت غوره کړي، چې په خواشيني يې بايد ووايم، چې لا تر اوسه پورې نه ده معياري شوي، لاملونه يې نه راوړم، خو که خبرو ته مو سره اړتيا وه، پرې غږېدلی شو.

په ژبه کې حذف (ووبخښی، چې راته برگ نه شی، خو عربي مي – په خواشيني بايد ووايم نه ده زده، خو هڅېږم، چېله موخه تر شوني پولي پورې په پښتو ويونو هم روښانه کړی شم - نه ده زده) يا پرېښودل او يا ورڅخه تېرېدل نه شته.

دا پرېښودنه پر څه پوهېدنه باندې ده؟

که همدا حالتونه راواخلو نو د ،، له کابل څخه و کور ته ځم. داسې ليکلی شو: د کابل کورته ځو. دلته که ،، څخه،، او ،، و ،، ونه ليکل شي، نو دا دې پروا ونه لري. دا کېدی شي په ډولونو وليکلی شو، خو دا دچا خوبښه نه ده او نه لهدې امله، چې گوندي سړی پر پوهېږي. بېرته همدې ته راځو، چې دا د ژبې

دسم بنوولو لپاره ژبلاريز لامل نه شي کېدی، پيداېښتني مگر تياوي نه مني او ناسمي دي.

ژبه چې په معياري توگه څنگه جوړه ده همغسي جوړه ده او بدلون يې ناپيداېښتي دي.

په ژبه کې تاريخي ويونه، دا په دې پوهېدنه، چې هغه او دغه ليکوال داسې يا هغسي ليکلي، نو بايد سم وي (په دې پوهېدنه، چې بايد معياري وي) او يا دا چې هغه او دغه ژبپوه ليکلي، نو بايد همغسي وي، دا دواړه د يوه څه لپاره د بنوولو بسيا نه کوي. دا چې ژبه نوې ده، نو ژبلار هم نوې څېړل کيږي او دا څېړنه د ژبې د جوړښت په بنسټ کيږي، چې هغه سمه څېړه يې سمه ده يا هغه معياري ليکنډول يې بايد سم وي او هغه سم دی.

خبرې نورې نه اوږدوم او په دې لار کې مور ته د لا ډېرو برياوو په هيله.

دوه پرانستي غوښتنليکونه:

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و رياست ته دوه پرانستي ليکونه!

ډېرو درنو د پوهنتونو د پښتو استادانو، د پوهنې وزارت او د علومو اکاډمي استادانو ته يو پرانستي غوښتنليک.

سر له نن څخه مې وړانديز دی، چې دا د پښتو د حالتونو، چې په پښتو کې څو حالتونه دي د ښوونځي په درسي نصاب کې او همدا ډول په نورو پوهنيزو پروگرامونو کې ورگډ شي، چې ډير اړين دی:

مور په پښتو کې څلور حالتونه لرو، چې دا لاندې دي:

لومړی: کرونې حالت: دا هغه حالت دی، چې څه په کې کيږي، او يا کرل کيږي.

د حالتونو څېړنپای

دا حالت د هر کس یا کسانو لپاره دوه نومځاینيوي لري، چې زه، ته، هغه .... او ما، تا، هغه ..... دي. زه به دلته همدا یو زه او ما سره دا څېړنه یابنه یې روښانه ونه و مخ ته بوزم.

۱ لومړی – هغه کرڼه چې کيږي، په هغې کې د وختونو په هکله نومځاینيوی نه بدليري.

لکه: زه پاڅېرم او زه پاڅېدم. دلته د اوس او د تېروخت نومځاینيوی همهغه، زه،، دی.

۲ لومړی – دا هغه کرڼه ده، چې پرېکرونی لري او له دې امله کرل کيږي. په دې حالت کې وخت اړوند نومځاینيوي بدليري او په لاندې ډول:

۲ لومړی ۱ – زه ډوډی خورم. د دې اوس وخت لپاره، چې ډوډی پرېکروني ده.

۲ لومړی ۲ – ما ډوډی وخوره. دا د تېر وخت لپاره د،، زه،، په ځای،، ما،، راځي، چې دلته هم ډوډی پرېکروني ده.

دویم: د پرېکروني حالت: په دې حالت کې پر یوه څه یا چا باندې څه کيږي یا کرل کيږي.

دا حالت هم د لومړي حالت په څېر دی، خو د نومځاینيوو دندې یې دلته بدليري.

۱ دویم: دا هغه حالت دی، چې پرېکرونی یو کړونی لري.

۱ دویم ۱ – ما غورځوي.

۱ دویم ۲ - زه دې وغورځولم.

۲ دویم ۱ - زه غورځېرم او

۲ دویم ۲ - زه وغورځېدم.

دا به دواړه اوس په یوه غونډله کې یوځای راوړو، چې کړونې او پرېکړونې په یوځای وي.

ما ته غورځوي. زه تا وغورځولم.

دریم: خاوندوالي حالت: په دې حالت کې یو د ،، د ،، مورفېم، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، د یوه نومويي سره یوځای راځي او د یوه چا یا یوه څه خاوندوالی وښايي:

لکه: دما کور یا د سپین کور. دا د کور خاوندوالی د مورفېم، د ،، سره څرگندېږي.

یادونه: له دې امله په زما، یما او د ما کې د ما سم او معیاري دی.

نومونه: ،، د ،، د خاوندوالي حالت مورفېم.

څلورم: د پښځاینيو حالت:

په پښتو کې دا هغه د ژبې ستونځمنه برخه ده، خو که له دې سره سم کار و مخ ته بوتل شي، کومې ستونځې نه زېږوي او راتلونکې لیکنې مو له ناسمونو ساتي.

دا به لومړی د کلتيکي دا په دې پوهېدنه، چې دلته د اینکلتيکي نومځاینيو سره ولیکو:

یو - (را، در، ور) (څخه، سره، کره، کې، باندي، پورې، پورې، ته... که نور ومخ ته راغلل، نو لار یې همدا ده، کومې ستونځې نه لري).

دوه - دا اوس د دې نور نومځاینيو سره لیکو:

۱دوه - (له ما، له مور، له تا، له تاسو...) (څخه، سره، کره...)

۲دوه - (په ما، په مور، په تا، په تاسو...)

۳ دوه- (پرما، پرتا، پر هغوي...) (باندې، پورې (۱))

۴ دوه - (تر ما، تر تا، تر هغوي،...) پورې (۱)

۵ دوه - (وټا، وټا، و هغه،...) ته (۲)

.....

په پورته لیکنه (۱) کې دا ویی ،، پورې،، دوه بېلابېلي پوهېدنې لري: دا د تر تا پورې کې دا ،، پورې،، پوله په گوته کوي او دا بل ،، پور،، د یو څه پورې، چې یو څه نښتې وي، لکه د ما په کالیو پورې خټې وټپل شوي.

په (۲) کې ،، و ،، و پښتنو ته یا و ځنې پښتنو ته داسې نابده برېښي، خو گومان مې دی په کندهاري ویښو کې شته، خو همداسې دی.

اوس یې لږ روښانونه.

په پورته لیکنه کې له، په، پر، تر، و او ... ټول د اړونده حالتونو مورفېمونه دي، چې یواځې د نومځاینیو سره د اړونده پسېځاینیوي لپاره موخه ور او اړونده پوهېدنه لري.

دا داسې ده، چې هر یو له دې مورفېمونو یو ټاکلی یا څو ټاکلي پسېځاینیوي لري او په څټ هر یو پسېځاینیوي یو ټاکلی اړونده د حالتونو مورفېم لري.

لږ روښانونه: یو حالت مورفېم کېدی شي چې پسېځاینیوي ولري، خو هر پسېځاینیوي، ټیک یو د پسېځاینیوو حالت مورفېم لري.

د یوې پرېکړې لپاره: په پورته کې گورو، چې دا له، په، تر، پر ... د حالتونو مورفېمونه دي او یواځې او یواځې په ،، دوه -،، کې د اړونده حالتونو سره راځي. ،، حالت مورفېمونه، راته بڼکلي نومونه برېښي. وبه لیکم، چې بڼکلي نومونه ده او همداسې ده.

،، دوه-،، یواځې او یواځې یوه شمېر پوهنیزه کلمه ده، چې داسې ور څخه پوهېږو:

حالت مور فېم سره اړونده حالت پېسېځاینيوي او يوه اړونده حالت پېسېځاینيوي لپاره
ټيک يو اړونده مور فېم شته يا تنظيم شوی، چې بل هر ډول راورنه يې ناسمه
ده.

په پوره پام: دا مو د ټولو ناسمونونو مخه نيسي، لکه ټرټولو... تر منځ، تر
څنگه، چې پورې ورسره نه وي او نور.

لنډ: له دې داسې پوهېږو، چې دا مور فېمونه— که حالت مور فېمونه يې وپولو
بنه به وي— په بل ځای يا له نا اړونده نورو پېسېځاینيوو سره راشي، نو هرو
مرو به ناسم وي.

داسې لږ د الماني سره پرتله کونه:

په الماني ژبه کې د هر حالت لپاره ځانگړي نومځاینيوي شته. لکه

ich, mein, mir, mich

خو په پښتو کې مور د دې بدلونونو لپاره اړونده مور فېمونه لرو، چې هر يو يې
خپله ځانگړې روښانوندنه لري.

پای يادونه: الف-، د، د، د خاوندوالي حالت مور فېم دی.

ب-، له، په، پر، تر، و... د (اړونده پېسېځاینيوي) د پېسېځاینيوي حالت
مور فېمونه دي او له دې څخه بله دنده نه لري او بله هر ډول کارونه يې ناسمه
ده.

هيله ده، چې له دې سره به مو د پښتو ژبلارېزو ستونځوبيو لپاره يوه بنه
روښانونه گرانو لوستونکو ته وړاندې کړي وي.

که دا ليکنه درته د يوه پښتو ډاکتر ليکنه نه برېښي او له دې سره به يې ارزښت
درته کم و برېښي (سمه خو ده) نو کړی چې و ماته د ما د ټولو پښتو ليکنو په
چوپړ کې او په ځانگړې توگه د حالتونو مېندنې، چې د پښتو پېژېپ، هغه کې

د حالتونو څېړنپای

یوه غوره میندنه ده یوه د پښتو دوکتورا هم راکړی. باور وکړی، چې د پښتو په تاریخ کې دومره کار او سم کار و پښتو ته شوی دی. گوری، چې لیکني مي په ربښتیا ځانگړې دي. ما د پښتو دوه گرامرونه لیکلي، په پښتو کې نا سم راننباصل شوي ويونه او نورې لیکني.

هییبییبیله ده، چې ځانپالنه یې ونه بولی، زه هر کار چې کوم، هغه د ما د ځان لپاره دی، چې ځان روغ وساتم او دا دنده یې له سره کړي. خپل کار په چا نه خرڅوم او نه په چا کوم احسان اچوم، خو له تاسو سره یې گډونه اړینه بولم، گومان مي دی، چې و چا ته به په دې کې زیان هم نه وي، چې دا به بیا ناروا کار وي.

دا زه چې وړاندیز کوم، هرو مرو یوه ساده خبره نه ده. د دې باوري کېدو لپاره کېدی شي یو د پښتو پوهانو، د نورو پوهنو کسان او همداسي د علومو اکادمي له خوا څخه یو کنفرانس ترتیب شي، چې په هغه کې زه د خپل لیکلي وړاندیز سمون او اړینوالی روښانه کړم، دا راته هرو مرو برېښي.

د دې حالتونو په څېړلو کې مي د نور په څنگ کې ډېر کلونه کار کړی، چې هغه په برېښنا کتابتونو کې هم شته – ketabton.com - او د اړتیاپه وخت کې یې زه ورلېږلی هم شم.

که تاسو په هکله د مالیکني وگورئ، نو درته روښانه به شي، چې ما و دې لار ته د رارسېدو لپاره څومره ستونځې گاللي دي، خو لاس ته راوړنه یې پوره روښانه ده، چې پوره ورته خوښ يم.

د فوق العاده ډاکترۍ راکړې غوښتنلیک!

په پښتو د ما د سترې او بي بديله بريالی څېړني په هکله د دې کار لپاره د فوق العاده ډاکترۍ راکړې هیله!

د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي و درنو پوهاندانو او ټولو استادانو ته په درناوي!

لکه چې گوري، ما په دې اخرو نږدې اولس کلونو کې د پښتو په څېړنه کې زيات کار کړی او ډېر اثار يا ليکنې مي خورې کړي، چې دا ټولې د پښتو تاريخ په اوږدو کې لومړنۍ او يواځنۍ پوهنيز کار دي، د ژبې له لارې به دا هم ووايم، چې ليکنې مي رېښتيا هم پښتو او ځانگړې دي.

په دې ټولو ليکنو کې هغه ستر کار دا دی، چې ما د څېړنو په بنسټ ماته دا بریا هم په برخه شوې، و مومم، چې پښتو هم په خورا روښانه او پوهنوره توگه څلور حالتونه لري، چې له دې سره مو له يوې خوا څخه د ژبې ستونځې له منځه ځي او له بلې خوا دا د ژبې د ژبلار او ژبپهني هغه غوره برخه او پوهنيزه بډايپه ده، چې نوره هم پوره کيږي.

دا د يوه مسلک په پوهنيزه څېړنه کې يو ډېر ستر کار دی، چې بايد د پوهانو له خوا يې ستاينپه او پېرزوينپه وشي او هغه د يوې فوق العاده ډاکټرۍ ورکړه ده.

دا هيله مي د ځان لپارهنه ده، دامې د کار د لاس ته راوړني له امله ده، چې و خپلې ژبې ته په درنښتوگورو او نور پښتانه ژبمینه وال هم مينه ورسره پيدا کړي. که چېرې د ما غوښتنه ناسمه او ناروا وه، نو هغه په ډېرو ستونځو ولاس ته راوړي د شمېرپوهنې ډاکټري دې راڅخه واخستل شي او په مطبوعاتو کې دې هم په پراخه توگه د ماغندنه وشي.

ستاسو ماخان او په هر صورت بريالي اوسۍ.

Smakhan1946@gmail.com

ډاکټر ماخان شينواری

اډرگاتيو ژبې

د حالتونو څېړنپای

د الماني اکوزاتيو او پښتو اېرکاتيو يو څو غونډلي د پښتو د اړونده غونډلو سره پرتله کونه يا د غونډلو يو په بل اړونه، دا چې پښتو په کومه ژبېله پورې اړه لري، د ژبلار په مټه پېژندل کيږي، نو ما مخه دي ته دومره غوره نه ورکاوه او ځان مي هم ورسره بوختاوه، خو د ځنوم ک ملگرو د گوتنيولو له امله مي دي ته هم داسې لږ پام راواړاوه او غواړم لږ کار په کې وکړم يا لنډ

دا چې ژبه په کومه ژبېله کې ده، دا د ژبې جوړښت څخه راباسل کيږي. مور ته اړين دا دی، چې ژبلار مو له ژبې څخه سمه را وباسو، چې له امله د ما دا اخرنی ليکنې و ماته ښې مناسب برېښي.

Ergativität اېرکاتيويتي (لاتين: *erga* مخامخ، نږدې)

اېرکاتيويتي يا لنډ اېرکاتيو په ژبپوهنه کې د غونډالبرخو حالت په نڅېنه ونو سيستم دی، چې دا و يوه نوميز-اکوزاتيو ته مخامخ دی. په اېرکاتيو سيستم کې د ترانزيو غونډلي نوم يا ښه يې نومويي په اېرکاتيو حالت کې دی، په داسې حال کې چې اېنټرانزيو غونډله کې اېسولتيو حالت غوره کوي يا لري.

په يوه نوميناتيو-اکوزاتيو ژبه کې لکه الماني، د دي مخامخ دواړه په همغه حالت (نوميز حالت، بېلگه: *Der Mann geht – Der Mann sieht den Hund* پښتو يې: *سړی ځي- سړی سپی گوري*). په پورته غونډلو کې گورو، چې سړی په کړوني حالت کې دی، چې پرېکړونی نه لري، خو په دويم حالت کې پرېکړونی لري يا د الماني په څېر اکوزاتيو نه دی. بل ډول يې ليکو: (په بڅېنه، چې وهل په کې راولو او د سړي او سپي پرځای باندي نومځايښوي وليکو). الماني:

Er geht- Er schlägt mich هغه ځي، هغه ما وهي. ،، هغه،، په

دواړو حالتونو کې کړونی دی او دويمه غونډله ياغونډلبرخه کې ،، ما ،، پرېکړونی دی. له دي څخه داسې پوهېږو، چې پښتو اکوزاتيو ژبه نه ده. د اېرکاتيو لپاره يې لاملونه همداسې دي.

دا کېدی شي د الماني اکوزاتيو غونډلو څخه هم څرگنده شي، چې د الماني اکوزاتيو حالتونه د پښتو په کومو حالتونه بدلېږي.

لنډ بیا: ترانزیتیو (پرېکړونی نوموښوونه یا ویونه، چې په یوه څه، څه کیري، لکه خوړل): لکه په الماني کې **schlagen** په پښتو کې وهل. دا ویی په الماني کې د نومیناتیو اکوزاتیو حالت کې راځي، خو په پښتو کې د کړوني پرېکړوني حالت کې راځي، لکه

الماني: **Er schlägt mich**

په پورته غونډله کې **Er** کړونی او **mich** اکوزاتیو دی، خو په پښتو کې : هغه ما وهي. هغه کړونی، ما دلته پرېکړونی دي. دی ته دی پام وي، چې په پښتو کې ،، ما ،، د کړوني او په دی حالت کې د پرېکړوني دواړو لپاره راځي.

بیا دا په یاد راوړم چې د پښتو ژبلاړ سمه د پښتو ژبلاړ له لارې څخه ولیکو، هر څه په کې روښانه کیري. اېرگاتیو د نومیناتیو/ اکوزاتیو ژبو سره په همدې بنسټ پرتله کیري، چې دا روښانونه یې بی له دي، چې دا نوم راوړم روښانه دي.

په لاندې غونډلو کې هوسی د زورېدونې رول لري. له دي داسې پوهېږو، چې هوسی په دي غونډلو کې کړونی رول نه لري

1. „Der Vater schlägt Hosei.“ (Aktiv)

۱. پلار هوسی وهي (کړونی)

2. „Hosei wird vom Vater geschlagen.“ (Passiv)

۲. هوسی د پلار له خوا څخه وهل کیري. (نه کړونی یا پرېکړونی).

په لومړۍ غونډله کې پلار کړونی دی او هوسی د الماني د اکوزاتیو حالت کې ده او د پښتو په نه کړوني – یا پرېکړوني حالت کې ده.

په دویمه غونډله کې پر هوسی باندې څه کرل کیري، خو اوس هم د برېکړوني په حالت کې ده.

يادونه: د دې روښانونه لږ ستونځمنه ده، خو داسې به وليکو، چې په لومړۍ غونډله کې يو کړونى شته، دا په دې پوهېدنه، چې دا اېرگاتيو غونډله ده او په دويمه کې کړونى نه شته. يا داسې:

سېي ملنگ وخور

پام، سپى خوري

په دويمه غونډله کې .....

به لاندي کې الماني غونډلي د اکوزاتيو مخاينيوو سره دي.

Du kannst das durch mich bekommen

ته کړى شي دا د ما له لارې يا له خوا څخه ولاس ته راوړې.

دا د خاوندوالي حالت دى

Die Steine liegen entlang meines Hauses

تيرې د ما د کور پر اوږدو يا اوږدوالي باندې پرتې دي

dieses Buch ist für mich bestimm

دا کتاب د ما لپاره ټاکل شوى

Er ist gegen mich

هغه د ما مخامخ دى

Er geht ohne mich

هغه بې له ما څخه ځي.

Rund um mich

د ما پر شاوخوا باندې

یادونه: دا دې د پورته غوندلو پر بنسټ باندې هم په گوته وي، چې اکوزاتیو د اکوزاتیو مخانیو سره کېدی شي، د پښتو د خاوندوالي یا هم داتیو یا د پسپاښو حالت غوره کړي.

Als Test zum Nachweis eines **Akkusativ**-Objekts dient im Deutschen die Frage Wen oder was? (**Beispiel**: Ich gebe dem Mann seinen Hut zurück. → Frage: Wen oder was gebe ich dem Mann zurück? → Antwort: den/seinen Hut). Aus diesem Grund wird er in der Schulgrammatik auch als Wen-Fall bezeichnet.

گوری، چې دلته د پورته روښانه کول په پښتو ستونځمن دي، که دا پوښتنه ولرو، چې زه و دې سړي ته څوک یا څه شی بېرته ورکوم؟ ځواب، به دا یا د هغه خولی وي) او دا د ښوونځي ژبلاړ کې د څوک حالت هم بلل کېږي.

Akkusativ: Ich finde einen armen Mann genauso schlecht wie keinen Mann. Weitere Beispiele: Nominativ: Ein schlechtes Examen ist genauso schlecht wie ein abgebrochenes Studium. **Akkusativ**: Ich finde einen schlechten Arbeitsplatz genauso schlecht wie keinen Arbeitsplatz.

د اکوزاتیو د بېلگو څنگه والی په پښتو:

د الماني اکو حالت په پښو کړونی حالت دی: زه یو بېوزله سړی همداسې بد میندم لکه نه کوم سړی (نه سړی، راته لږ ښه ونه برېښېد).

بله بېلگه: د الماني نومیناتیو د پښتو کړونی حالت: یوه بده ازموینه همداسې بده ده لکه پرېښودی پوهنځي درس.

د حالتونو څېړنپای

د الماني اکوزاتييو د پښتو کړونى حالت: زه يو خراب کارخاى همدا سي بد ميندم لکه نه کارخاى.

Als **Postpositionen** bezeichnet man Wörter, die in ihrer Funktion Präpositionen entsprechen, aber *hinter* dem Wort stehen, das sie regieren (d. h., dem sie Kasus zuweisen):

دا د پورته الماني ژباړه ده: د پوستپوزېشن په څېر هغه ويونه پوهېږو، چې په خپله دنده د پرېپوزېشن دنده و سر ته رسوي، خو د ويونو و شاته خاى نيسي، چې په هغې واک ولري (د په دې پوهېدنه چې هغه مو و کازوس ته لارښود کړي):

پښتو او الماني به يې وگورو، چې څه دي؟

- „einem Bericht *zufolge*“ (+ Dativ)
- له يوه خبر پسې
- „meiner Meinung *nach*“ (+ Dativ)
- د ما اند پسې يا بڼه يې د ما له اند پسې.
- „den Fluss *entlang*“ (+ Akkusativ)
- د سيند پر اوږدو باندي
- „des Geldes *wegen*“ (+ Genitiv)
- د پيسو له امله

په پښتو کې لومړی د پښخاينيوو حالت دی او دا نور د خاوندوالي حالتونه دي. ما په دې خپلو اخرنيو ليکنو کې و ښووله يا ښهيټ وميندله، چې پښو يواځې پوستپوزېشنونهلري.

له پورته پښتو غونډلو څخه داسې برېښي، چې پښتو غونډلو کې يواځې پوستپوزېشنونه خاى شوي او لکه پوهېږو چې پښتو يواځې پوستپوزېشنونه لري.

په پای کې مو دا يوه اړيپنه لاس ته راوړنه ده چې: د ژبو ژبلاريزه څېړنه په دې پورې اړه نه لري، چې گوندي دا ژبه په کومه ژبېله کې راځي. ژبلار

پخپله د همغږي ژبي په لار بايد ولاړ وي. دا د ژبو ډلې چې پېژندل كيري يا په ډلو وېشل كيري، بنسټيز توپير يې په حالتونو كې دى، چې له همدې امله څخه د ژبو يوه ډله دومېناتيو/ اكوژاتيو او بله ډله يې نه اكوژاتيو ده يا اېرگاتيو ده، چې پښتو هم له همدې ډله څخه ده. ما چې اوس داسې لږ د اېرگاتيو له پېژند او داسې لږ د څېړنې لاندې نيولې، نو پوهېږم، چې دا وروستۍ څېړنه يا څېړنې مې په همغږو لارو ولاړې دي او كوم بدلون ته هم په كې اړتيا نه پېښيږي، نو په ژبه كې بايد د ژبلارې كړنلار سمه او له ژبلاريزو لارو سره برابره وي.

يوه يادونه به دلته ولرو، چې ژبپوهنه هم يوه پراخه يا ستره پوهنه ده، چې په يو څو كتابونو كې هم نه پوره كيري، چې يو توانمند مركزي دنده لرونكې څه ونه لري، چې تر هغې پورې مور هم ورته هم ناكروني نه شو كښېناستلى.

يوه غوره څرگندونه:

ما ډېر يا نږدې اولس كاله له دې څخه پيل وكړ، چې د پښتو يا په پښتو كې ناسمونونو باندې څه وليكم، چې دا كار مې وكړ، خو له دې سره سم د ژبلاريزو يو لړ ستونځو سره مخامخ شوم او اړ شوم، چې ژبلاره كې هم داسې لږ څه كار وكړم، چې په پاى كې مې درې د پښتو ژبلار كتابونه او نور په ژبه اړوندې ليكنې وكړې، چې ټولې په ډېرو برېښنايي خپرونو كې خورې شوي، چې د هغو له ډلې څخه درنې خپرونې ټول افغان، تاند، دعوت خپرونې دي او د كتابونو په څېر دا ليكنې د كتابونو سترې برېښنايي زېرمون په كتابتون كوم كې خورې شوي، چې زه ورڅخه د زړه له كومي خوښنه كوم.

يو څه بايد وكړم، چې روغ وم، خو نه پوهېږم چې څه؟ كه رېښتيا ووايم د پښتو ليكنو سره هم سترې شوم (اولس كاله هم ډېر وخت دى او هره ورځ مې ډېر ساعتونه كار كړى)، كه څه هم چې كار په كښې ډېر دى.

كه څوك مې د ليكنو سره سترې كړي وي، نو وما ته دې بخښنه وكړي.

د حالتونو څېړنپای

که دما حالت څېړنو په هکله لیکنو ته پام وکړو او د نومیز/اکوزاتیو ژبو توپیر د اېرگاتیو ژبو و توپیر ته سره وگورو، نو همداسې کېدی شي، لکه څنگه چې پېژند کې شته.

کرونی حالت، چې د الماني د نومیناتیو سره ورته یا برابر دی او پرېکرونی حالت، چې د ترانزیتیو کرونی سره وي، د پښتو کرونی حالت دی یا د پښتو د کرونی حالت ته ورته دی. د خاوندوالي حالت او د اتیو یا د پسېځاینیو حالتونه همداسې دي، لکه د الماني گینیتیو او داتیو حالتونه.

یو بل غوره توپیر د دواړو حالتونو په منځ کې نومځاینیو هم دي، چې په الماني کې بڼه بدلیری، خو په پښتو کې دا تسیا بیا د اړونده مورفیمونو سره ډکیری لکه، ، د ، د خاوندوالي مورفیم او ، له، تر،...، د داتیو غونډلو سره اړوند مورفیمونه دی، چې د ، ما ، سره یوځای د ، ما، پوهېدنه د حالت سره سمه بدلوي.

د الماني جینیتیو: Mein Buch

پښتو د خاوندوالي حالت: د ما کتاب.

په پښتو کې ، ما ، د مورفیم ، د ، په مرسته او ورسره خپل د ، ما ، پوهېدنه و ؛ دما ، ته و اړوله.

، د ، خاوندوالی مورفیم دی.

د الماني ژب داتیو:

Von mir, mit mir, bis mir, zu mir

د الماني اکوزاتیو: auf mich

دا د پښتو داتیو کیری: پر ما باندې.

پسېځاینیو یا داتیو حالت پر پښتو باندې انډول یې د پروکلیتیکی یا د مخه تکیه اړ نومځاینیو سره:

(را، در، ور) (څخه، سره، کره، پسې، کې، باندې، پورې، ته...)

که پورته ته وگور، نو وینو، چې دا کت مټ یې په پښتو اړونه د المان داتیو ته ورته دي

د نوميزو نومخاينيو سره:

له ما څخه (سره، کره، پسي) ، په هغه کې، پر تا باندي، تر هغه پوري، و تا ته

.....،

په پورته کې گورو، چې له ،، ما،، څخه دمخه له، په، پر ، و او ..... لرو. دا چې ،، ما، تا، هغه .... ،، لرو او دا د کرونو لپاره راځي، نو دا ،، ما ،، څنگه نه کړونی یا پرېکړونی، دا په دې پوښنه، چې د پښتو داتيو، اگينيتيو کيږي، چې بايد له کړوني حالت څخه را واورې. دلته دا ،، له، پر، او دا پورته نور چې لرو، کومه پلواکه پو هېدنه نه لري او دا نورو ويونو ته د خپل ځن سره يوه بله پوهېدنه ورکوي، که دا ،، له ما،، = mir کيږي او همداسې دا نور هم. د ما تېرې ليکنې کتلې شې.

دا چې څو ليکنې غبرگې کوم او خونديونې يې سره نږدې دي، دا سي له گډوډي کېدې په دې کې راشي، خو هڅېرم، د ناسمونونو مخه نيول شوي وي.

د پام و: له هغو م ک ملگرو څخه، چې د ما په ليکنه کې ژبلاريزي يا نورې ستونځې او ناسمونونه ورته برېښي، هيله ه د ما د پوهېدنې لپاره هم داسې روښانه په گوته کړي.

که ليکو، چې دابنه نه دی يا دا داسې ده دی، نو بايد ور سره مل وليکو، چې ولي، له يو بل سره د پوهېدنې له امله. ستاسو له ستونځو هم مننه

ډاکتر ماخان مېړی شينواری

افغان - - او دباندني پښتو پوهان

له پيل څخه څو اړيني يادوني:

۱ - يو هيواد او بنه يې د يوه هيواد وگړي، چې وروسته پاتې وي، نو هغه په پوهنه او هره پوهنه کې هم وروسته پاتې وي. مورن ژبه هم - لکه څنگه چې ده - د ژبلارې له لارې څخه بېرته داسې نه ده ورکړې لکه چې لارې ورته لرو.

د حالتونو څېړنپای

۲ – مور د خپلې ژبې هر اړخیزه ودې لپاره – لکه څنگه په نورو پوهنو کې – هم له نورو ژبو څخه گټه اخستلو ته پوره اړیو، خو په یو څه باید ډاډه وو، چې مور په خپله ژبه باندې له هغوي (د نورو ژبو له پښتو پوهانو) څخه ښه پوهېږو، مور چې له هغوي څخه زدکړه کوو او باید ویی هم کړو، هغه د ژبلاړیزو کلمو د پیژندونو دي، چې هغه باید له هغو راواخلو او خپله ژبه ورسره، د خپلې ژبلاړې په لار سنبال کړو.

مور خپله ژبه هم بې له دباندنی ژبې مرستې څخه پرته و مخ ته نه شو بیولی، که څوک غواړي، په خپله ژبه باندې و بوهیږي.

اوس به و خپلې موخې ته راشو:

دېر واره افغان پښتوپوهان، چې خپلې لیکنې باوري کوي، نو د دباندنیو پښتوپوهانو لیکنې راوړي. ما د دېرو د باندنیو پښتوپوهانو لیکنې په ویکیبېډیا او نورو د پښتو لپاره لیکنو کې وکتلې او دا پوره د ځوښی ځای دی، چې دېرې دي.

دوي دواړو ډلو ناسمونونه کړي او یا نه پوهیږي (که نادرښت وي، د دي دېره بخښنه غواړم، دا ځکه لیکم، ژبپوهان دي ته راوهڅوم، چې د ما په دي هکله لیکنې رد کړي)، چې د ژبې جوړښت سم بېرته ورکړي یا سم ورکړي. زه هم نه شم ویلی، چې دا ناسمونونه چا له چا څخه رانیولي او په دي ناروغی مور ټول اخته یو.

زه دلته یواځې هغه ناسمونونو ته د گرانو لوستونکو پام رااړوم.

د مور ستونځې چېرته دي؟

و به گورو، چې د مور دېرې ستونځې په حالتونو کې دي، چې څو لیکنې په لرم او دابه دلته لنډ بیا د دوي د لیکنو په بنسټ وڅېړو. هغه د هوبښیارو خبره، چې موټی د خروال نمونه ده.

ما داسې لږ څه د یوې پښتو لیکنې څخه را کاپي کړې، چې داسې څه ترې راواخلو بسیابه وکړي. دا غونډله به راوړو:

بېلگه: د ،، په،، سره لیکو چې ،، په لار،، یا په لاره: لاندي الماني او پښتو یی:

“auf dem Weg” په لار یا په لاره

بېلگه يې له پیل څخه راوړې، چې د ،، په لار،، لپاره ،، په لاره،، هم لیکلی شو

دا غونډله نو باید د الماني غونډلې پر بنسټ باندې لیکل شوي وي، نو بسيا کوي، چې د لیکونکي له خوا يې د پښتو انډول وڅېړو.

د الماني غونډله کې و مور ته د خبرو auf دی، چې څه ترې پوهېږو.

په پورته لیکنه کې د الماني auf د پښتو په ،، په ،، زباړل شوی او همدا رنگه يې په لار یوه ه ورزیاته کړې او لاره يې ورڅخه جوړه کړې، چې په دواړو کې د الماني auf پوهېدنه سمه نه ده ورکړ شوې. له بلي لور څخه ،، په،، له داتيو حالت سره راځي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري، نو داسې لیکل يې ناسم دي.

د دې لپاره بېلگه: په کور کې. بل ډول دا غونډله نه راځي يا يې په بل ډول راوړل ناسم دي.

ناسمونونه دواړه ډلې کوي او دا غوره نه ده، چې څوک دا ناسمونونه کوي، خبره داده، چې مور باید یواځې په ځانونو باور پیدا کړو، نور د مور لپاره ژبه نه شي بڼه يا سمه کولی. وبخښی ژبه خو سمه ده، خو ژبه دسمې ژبلاړې میندنه ده

دوی هم په خپله ژبه کې یو څه لري هغه گوري او زه يې د ده په ژبه کې هغه اړيین څه گورم، خو زه يې بیاپه خپله ژبه له ده څخه بڼه باید ولیکم او اوس يې له اولس کاله وروسته يا هلو ځلو بڼه لیکم او باید بڼه يې ولیکم، چې ور باندې يا پر دې باندې باوري يم.

دوی لیکي، چې دا ستونځې یواځې په څرکوم پوزېشن ،، په... کې،، او همداسې په له ... څخه، له ... سره، تر ... پورې، پر ... باندې او نورو کې دي. رېښتیا وايي، ستونځې رېښتیا همدلته دي، خو دوي لا تر اوسه پورې په دې نه دي پوه شوي، چې ولې او څنگه دا ستونځې دي؟

لنډ سمون: په پښتو کې مور یواځې پوستپوزېشنونه يا پسې ځاینيوي لرو، نو دا هېڅ ستونځې نه دي.

د داتیو حالت جوړښت

له هر څه څخه به لومړی دا ووايو، چې پښتو یواځې پوستپوزېشنونه یا پسېځاینيوي لري او بس.

نو و الماني ليکنو ته: دوي دباندي او افغان ژبپوهان ستونځي يا ځانگړتياوي په ،، په ... کښي، ،، او همداسي ټولو نورو د داتیو حالت پسېځاینيوو او حالت مورفيمونو کي گوري، دا د مور ستونځي هم دي. دا ما په خپلو ليکنو کي تر هغي پوري، چې په دې حالت داتیو سم نه وم پوه شوی ليکل. نو اوس گورو، چې دلته د رېکتوس ستونځي نه شته، ستونځي دا دي، چې مور په ځانگړي توگه د ژبلار حالتونه نه دي پېژندلي او د ژبي هغه لويه برخه ستونځي مو دلته دي بېلگي يي .:

زمونږ کره ځو. سم يي: له مور کره ځو:

دا به لږ روښانه کړو ، چې ولي:

لومړی: ،، د ،، د خاوندوالي مورفيم دی، چې بيا بايد وليکل شي: د مور کره ځو.

دويم: کره خو! څښتن نه لري.

دريم: مور په پښتو کي تکيه اړ نومځايونه لرو، چې له هغي سره يي تللی (چې دا سي ويينه به سمه وي او که ؟ فکر به ورته وکړو). کور: کور مي په کابل کي دی، خو نه شو ليکلی، چې کره مي.

ليکلی شو: راکره، خو نه شو ليکلی را کور...

که دلته له هرکوم تکيه اړ نومځاينيوي سره سم راته، خو بيا د همهغي ډلي دی.

همداسي په لاندي کي: ته و يو چاته ليک استوي او نه يو چا ته. په دې هکله د ما دا اخرنی ليکني کتلی شی.

دی عبدالرحمن ته ليک وراستوی. سم يي

دی و عبدالرحمن ته ليک وراستوی

-- له ، د ، سره د خاوندوالي يا جينيتيو جوړښت هغه وييونه، چي د خاوندوالي مورفېم ، د ، يې ومخ ته نه راځي. ، د ، پرېپوزېشن .. . دا ناسم دي. سمونونه به يې د الماني په برخه كې وليكو ، دا به دلته ووايم، چي ، د ، پرېپوزېشن نه دی. ، د ، د خاوندوالي مورفېم دی. الماني، پښتو

د دي لپاره دوي ليكي:

Handbreit, Spanne ، لوېشت (دلته د خاوندوالي څه نه شته)

د الماني انډول پر سمه پښتو باندې: د لوېشت سور، غزونه (سور)

Reihe, Serie. لړ:

دا يواځې نومونه دي او بس. كه يو څه په يوه لړ يا لړۍ پورې اړه ولري يا د لړ يا لړۍ وي، نو ليكو: د لړ ... يا د لړۍ... بېلگه: گورۍ، چي ژباړه يې يو پر بل باندې ناسمه كړي. دلته د خاوندوالي څه نه شته، چي ، د ، ورسره راشي. دوي ليكي:

jene Gruppe von Wissenschaftlern

د دوی لخوا يې پوهېدنه: هغه ډله پوهان

له پورته پښتو څخه يې سمه الماني:

jene Gruppe der Wissenschaftler

له الماني څخه يې سمه پښتو: له پوهانو څخه هغه ډله يا هغه ډله له پوهانو څخه. دلته پښتو، الماني يو په بل ناسم وركړل شوي.

Zu mir دا د الماني داتيو حالت دی

او پښتو پوهېدنه يې. ،وما ته،، ده. دلته وما د mir په پوهېدنه او د zu

پوهېدنه ،، ته ،، ده او په څټ.

ولي وما؟

ما كروني دی، چي دلته نه شي راتللی، ځكه چي دا پښتو كي داتيو يا د پسېځاينيوو حالت دی، دا ،، و ، د اړونده حالت يو مورفېم دی، چي پخپله

د حالتونو څېړنپای

خپلواکه پوهېدنه نه لري، خو له ،، ما ،، سره یوځای د داتيو حالت
نومځایيوي دی. دا په دې پوهېدنه، چې ،، و ما، = ،، mir ،،

پسي: ich habe dich geschlagen

پښتو اندول يي: ما ته ووهلي. دلته ،، ما ،، کړونی دی او ،، ته ،،
پرېکړونی دی، چې د الماني اکوزاتيو د پښو په پرېکړوني واوښت. او په
یاد دې وي، چې dich په الماني کې د اکوزاتيو نومځایيوي دی.

دوی ليکي: einer von anderen; von einander

دوی د پښتو اندول ليکلي: ،، يو له بله،،

په دې هکله مي ليکنه کړې، چې په پښتو کې له ويونو څخه تېرېدل ناسم
دي، ،، يو له بله ،، ناسم دی او سم يي يو له بل څخه دی.

د الماني پښتو اندول: له يو بل څخه بېل شو. يو له بل څخه بېل شو.

د پښتو نومځایيوي او حالتونه: د يو گرو لپاره: زه، ما د کړوني او
پرېکړوني ځانيز نومځایيوي دي، خو په بدله بڼه کې او دا په لاندي ډول:

کړونيو حالت يا ترانزيتيو حالت کې: زه وهم، ما وواه

کړوني حالت يا اينترانزيتيو حالت کې: زه ځم، زه لارم.

پرېکړونی - يا اينترانزيتيو حالت کې: ما وهي، زه ووهلم

د ډېر گرو لپاره په دواړو حالتونو کې همغه مور، تاسو، دوي.... دي.

اوس پرېکړه لږ ستونځمنه کيږي، چې ايا دا اوس دواړه په رېکتوس او
اوبليکوس کې يو يا يو ډول وگورو او که د يوگرو لپاره چې توپير په کې
شته سره بېل وگورو. دما اند خو دا ده، چې دا په يوگونو کړونو کې بېل
دی، نو سره بېل دي.

په الماني ژبه کې د حالتونو سره نومځایيوي بدليري، خو په پښتو کې
نومځایيوي نه بدليري. په پښتو کې د حالتونو او په خاوندوالي او داتيو
حالت کې د اړونده حالت او د داتيو حالت کې د پسځایيويو اړونده
مورفيمونه د ځانيز نومځای نيوي ،، ما ،، سره ور زياتيري او د دواړو

گډه لیکنه د پسرپځاینیوي اړوند پوهېدنه بدلوي، د الماني حالتونو مخاینیو په څېر.

په بڅښنه داسې لږ دې دما نه، خو د لیکنو لږ ستایېنه وي: د ما لیکنې یواځنې دي، ځکه په پښتو کې په دې هکله لیکنې نه شته او که ما سهوه کړي وي، خوښ به شم او راته و یې لیکي.

گرانو ژبپوهانو!

لیکوالانو او پښتو مینه والو! هر ځای کې چې لیکنې د ژبې د ژبلاریزو ناسمونونو سره مخامخ کړي، نو مسؤلیت یې د ژبپوهانو په غاړه دی، چې لږ تر لږ یې د لیکنو وروسته ورته سم کړي.

راځی، چې پښتو سمه زده کړو او ژبلاریزه سمه یا پر ژبلار باندې یې سمه ولیکو.

په بڅښنه کې داسې لږ ستوغ پیل کې وي، خو موخه مې همدا راپارول دي.

موخه: یا باید و ما ته همداسې ستوغ ځواب راکړی، که ناسم څه مې ولیکل او یا – که سم وي – باید د سمون لپاره له هره اړخه کار واخلو او د ما د سمونونو ملاتړ وکړی.

-- د ژبې په ژبلار کې و سم لیکلو ته لار هوارول د ژبپوهانو دنده ده. تل یې باید دې ته پام وي، چې د ناسمون په حالت کې د ژبلار په مټه او د هغې پر مرسته باندې یې سمه ولیکي.

دا کار تر اوسه پورې نه دی شوی، که د ما لخوا به هم تاسو له ستونځو سره نه مخامخ کېدی. که په ژبه کې ناسمونونه گوری، نو هغه څه یې چې ما راټول کړي او لیکلي، مخه نیول کېدی شوه. اوس باید د پښتو ژبلار سره سم و هر څه ته ژبپوهان پام وکړي.

د حالتونو څېړنپای

پښتو – لکه نورې ژبې هم – ډېره ښه او روښانه ژبلار لري، خو په دې لار کې پوره کار نه دی شوی. زه بیا ټينگار کوم، چې په پښتو کې له دې ليکنې څخه پرته د حالتونو په هکله مې هم پوره ميندني کړي او ستاسو و مخ ته مې ايښوولي، چې د هغې په مرسته هم د داسې تېروتنو مخه نيول کېدی شي.

خبرې راليدوم: دا ډېر کلونه کيږي، چې د دې يو څو غونډلو سره تاسو ته د سمون د وړانديز په هکله په اخ و ډب کې يم، خو نه څوک د ناسم او نه د سم څه وايي. هيله ده، چې رايي نور يې سم وليکو، که دلایل مې ژبلاريز نه وو، هغه هم په کلکه رد کړی، خوښ به شم او له جنجال څخه خپلواک. باور وکړی، چې زه د دې ناسمونونو سره پوره زور پرېم.

لولم:

لومړی: تر ټولو ستر (ښکلی، جگ او ...) فوټبالر.... مړ شو.

دويم: تر ډېره برېده .....

دریم: وروسته تر هغه چې طالبانو په ...

څلورم: تر ډیره د داعش فعاليتونه ترويجوي

له دې د مخه به يو څو- د دې موضوع اړوند -- اړيښي پېژندنې راوړم.

د پښتو حالتونو څلورم حالت باندې يو څو کړنې:

دا د ما په ډېرو ليکنو او اخري کتاب کې پوره روښانه شوي، خو

لنډ: په پښتو کې تر، له، په، پر، و... يو سپلې مورفيمونه دي، چې خپلواکه پوهېدنه نه لري او هر يو يې د حالت اړونده له پسېځای نويو سره مل د نومويونو د مخه رايي. د دې موخه دا ده، چې د نومخاينويي- چې چې په پښتو کې تل په کړوني حالت کې دی- دنده بدله کړي

لکه: تر ما پورې، یا له ننګرار څخه تر کابل پورې. دا په دې پوهېدنه، چې تر پرته له داسې کارونې، چې ،، پورې،، ورسره نه وي، په بل ځای کې نه راځي او کارونه یې و ناسمونونو ته لار پرانیزي.

د نورو لپاره که غواړی تاسو غونډلې ولیکي، خو لنډ یې د تکیه اړ نومځاینیوو سره:

(را، در، ور) (سره، کره، پسي، څخه، کي، باندې، ته ....).

خویویونه:

د خویویونو **Das Adjektiv** لنډه روښانونه.

له لاتین څخه، پوهېدنه: ،، ورزیاتونه،، دا ښه ورسره جوړیږي، ځکه چې د نومویونو سره یو څه ورزیاتیږي. دا دي ،، ښکلی،، ،، ،، خواشینی،، ،، ،، رنگه،، ،، هوار،،.

دې ویونو ته په عربي کې صفت وايي او له دې امله پښتو پوهانو ستایینوم بللی. دا خویویونه هم بلل کیږي او یا ورسره وییونه.

ما په خپلو لیکنو کې دا خویویونه بللي او دا یې د ما په اند ښه نومونه ده. خویویونه په پښتو کې د نومویونو ومخ ته لیکل کیږي. په پښتو کې خویویونه ښه نه بدلوي. په پښتو کې خویونه جگړي، خو په پښتو کې د پای ورزیتوني سره نه. په پښتو د دې زیاتونو یا جگړدنو لپاره ځانګړې ژبویینیز توکي شته لکه، ډېر، خورا ډېر یا زښتډېر.

دا سړی جگ (ډېر جگ، خورا ډېر جگ، زښتډېر جگ) دی. د جگ پرځای باندې هر یو خویوی راتللی شي.

یا حالتونه، لکه لوند، وچ ...

په غونډلو کې: سړ کال خورا ډېر انګور شوي دي.

.... ډېر جگ سړی. زښتډېر ګړندی بایسکل ځغاستی.

د خویویونو سره یو کس، یو حیوان یا شی کره پېژندل کیږي.

د حالتونو څېړنپای

کېدی شي د یوه کس لپاره پرلپسې څو خویویونه راشي. لکه: هغه سپین، جگ، سورکمیسی سړی، چې راروان دی.

اوس نو خپله موخه روښانه کوو.

و لومړي ته:

«، تر ټولو،، لاندې څه نه پوهېدل کيږي؟! که وپوښتو، چې له «، تر ټولو،، څخه به څه وپوهېږم، خو زه څه ورڅخه نه پوهېږم.

په «، تر ټول «،، تر «، مورفېم دی، چې چې خپلواکه پوهېدنه د نومویونو د مخه راځي چې پسي یو اړونده یا تل همغه پښځاینيوی راځي او «، ټول،، خوي دی. نو له دې امله «، تر ټولو «، د پوهېدنې څه نه لري. دا په دې پوهېدنه، چې له دې د پوهېدنې لپاره یو څه یا څوک رابښی او اړونده پښځاینيوی، چې یو څه و ښوولی شي. .... تر ټولو جگو خلکو پورې مې ځان ورساوه.

که دا د پرتله کونې له امله کارول کيږي، نو د پرتلې لپاره داسې لیکو: ... و نورو فوتبالرانو ته ستر (ښکلی، جگ او ...) او یا له نورو فوتبالرانو څخه ستر (ښکلی، جگ او ...) وو مړ شو.

گومان مې دی دلته خبره د پرتله کونې نه ده، دلته خبره په ستر (ښکلی، جگ او ...) کې ده، چې دا ستر (ښکلی، جگ او ...) جگوي.

-- تر ټولو ډېر لیدل شوی. دا هم موخه ور نه دی او ناسم دی. دا به وي: ډېر خورا ډېر، زښت ډېر لیدل شوی سړی.

-- د گانادا ځوان د نړۍ تر ټولو لوړ سړی گڼل شوی. دا غونډله هم څه نه وايي.

دا به داسې سمه وليکو: د گانا دا ځوان په نړۍ کې ډېر - خورا ډېر - يا زبنتډېر لوړ سړی گڼل شوی. يا د کاناډا دا ځوان د ټولې نړي و جگو خوانانو ته ډېر - خورا - ، زبنتډېر جگ سړی دی.

دا ستر(بنسکلی، جگ او ...) خوي ويونه دي، چې په پښتو کې يې بڼه نه بدليري او د دې خويونو د جگېدنې لپاره ډېر، خورا ډېر او زبنت ډېر لرو. دا به نو داسې وليکو: ډېر (خورا ډېر ، زبنتډېر) ستر(بنسکلی، جگ او ...) فوټبالر مړ شو.

دا گوره کوتلې او ډېره ساده ليکنه ده.

و دويم ته: تر ډېره بريده...ډېر برید يا ډېره پوله نه شته، نو له دې امله څه ورڅخه نه پوهېدل کيږي. ډېر د ډېرگڼو لپاره راځي او پوله يا برید يوگڼی دی، چې له دې امله ناسم دی. سم يې : تر ډېرو برېدونو پورې يا له برید څخه ډېر يا اخوا، تر لري بریده پورې يا تر لويه بریده پورې او داسې نور.

بيا دواړه لنډ: ،، تر ټولو ستر،، نه شته او همداسې ،،تر ډېره بريده،، هم نه شته.

او يا هم تر ډېرې کچې، يا د کابل په کچه.

کچه د معيار يا سويې پر ځای باندې کارول ناسم دي.

،،تر اغيزې لاندې،، دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. دا ،، لاندې،، بايد د يو څه لاندې وي او دلته به دا ،، لاندې،، دلته ،، د اغيز لاندې،، دی.

دا هم: ،، د بيجينگ او رياض ترمنځ،، . دلته هم ،، تر ،، ځای نه لري. سم يې: د بيجينگ او رياض په منځ کې.

-- او تمرينونه تر سره کوي. دلته هم ،، تر ،، څه نه دي ورکړي او سم يې: او تمرينونه و سر ته ورسول يا تمرينونه و پای ته ورسول.

د حالتونو څېړنپای

- د نورو علومو تر شعاعو لاندې. سم يې: د نورو علومو د شعاع لاندې.
- د هغو ژبو تر تاثیر لاندې راغلي. دلته هم د ،، تر ،، پر ځای باندې نه راځي
- چې تر بل هر چا زيات ژبپوهنيز اثار يې ليکلي دي.
- سم يې: چې و بل هر چا ته يې زيات ژبپوهنيز .....
مور بايد وپوهېږو، چې کړنه، خويويونه، پسپځاينوي او نور ژبني توکي کوم دي او بايد ويې پېژنو، چې څنگه سمکارول کيږي.
راځی په گډه و هڅيږو، چې پښتو مو د ژبلار په څلورديولي کې راوغاړو، نو بيا د ناسمونو مخه نيول کېدی شي.

د پښتو ژبې ستونځې- د ما په اند- ټولې په حالتونو يا د پښتو څلورم حالت او همداسې په خويويونو کې دي، چې ما دا په خپل اخري کتاب کې روښانه کړي. که څوک د خبرو څه لري، کړی شو د برېښنا پټي له لارې څخه هم سره په اړيکو کې شو.

هيله ده، چې په دې هکله بې پروا پاتې نه شی.

دا پلمه مه نيسي، چې لوستي ريښه مي پښتو ژبه نه ده.

ما په دې لار کې ډېر کار کړی او نږدې تر لسو کتابونو پورې مي په دې هکله ليکلي.

د تاسو د ټولو له مرستې څخه ډېره مننه او ستړي مه شی

Smakhan1946@gmail.com

د ډاکټر ماخان میري شینواري کتابونو ته کتنه

د ډاکټر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانگړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکټر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېر پوهنې رېښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم بڼه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي. (دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څپل شوي، چې ناسم ژبې ته را ننېاسل شوي.

۴-دوه کتابونه ۱ ۴ – پښتو ژبلار د بنوونځي لپاره به په لنډ وخت کې خوره او

۲ ۴ – د ژبې په چوپړ کې به هم لنډو ورځو کې ستاسو لوستلو ته وړاندې شي.

زما زیاتې لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د حالتونو څېړنپای

او کتابونه په کتابتون.کوم کې خوريزي، چې هلته يې بيا د کتاب په بڼه لوستلی شی.

۳ ۴ – دا اوس پنځه او يا بنډر کتابونه نور د ژبې اړوند ، يو د سياست، او يو د غوره خبرو کتابونه خپروني ته چمو دي. (د اوکتوبر اوم ۲۰۲۲)

د ډاکتر ماخام مېرې شينواري ليکنې او ژباړې

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې، چې هغه زياته برخه يې له ketabton.com څخه خواره شوي:

:(Vienna (Austria 1988

لومړی:

Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact .H.K
Page ; general algebra 6 algebra : contributions to topological
117 – 122

:(Vienna (Austria 1987

Interpolation und Aproximation durch Polynime in
Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

لاندي د شميرپوهنې پښتوتول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودي
ټولنه، له خوا چاپ شوي دي
:(Bonn (Germany 2000

دريم: د شميرپوهنې ستر کتاب : د شميرپوهنې برسیره د انجنري، فزيک او
اقتصاد لپاره ، همداسې د بنوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰
مخونو کې چاپ او دا نوي ليکنه به يې ځنو ځايونو غزېدلې او ځني ځايونه
ترې لري شوي دي)
:(Bonn (Germany 2003

څلورم: ځمکچپوهنه (هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د گټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د احتمالوالي شمېرنه کتاب د بنوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي
:(Bonn (Germany 2003)

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003)

شپږم: د شمیرپوهنې انگرېزي – پښتو ډکشنري. (ketabton.com ته پورته شوی)
:(Bonn (Germany 2003)

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو - او پښتو الماني ډکشنري (ketabton.com ته پورته شوی)

*dictionary German/ Pashto and Mathematical
Pashto/German*
:(Bonn (Germany 2003)

اتم: دفرنځيال برابرېون (دا کتاب په دې څانگه کې يو پيل دی، ساده ليکل شوی) (ketabton.com ته پورته شوی)

equation Translation; An Introduction Differential
Germany): 2003) Bonn

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولگه
Formulas Mathematical
:(Bonn (Germany 2003)

لسم: شمیر پوهنه له عربي په پښتو
:(Bonn (Germany 1997)

یوولسم: د افغانستان په هکله سپینې خبرې: په المان کې

د حالتونو څېړنپای

،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواری د ،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *(Brinkmann. (From Brinkmann.du.de .Prof*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د بنوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازموینې له پاره گټور دي.

دولسم - شمیر پوهنه د بنوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم - شمیر پوهنه د بنوونځي لپاره دویم ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

خوارلسم - شمیر پوهنه د بنوونځي لپاره دریم ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شمیرنه د بنوونځي لپاره (ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم - احصایه یا ستاتیستیک د بنوونځي لپاره (ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتگارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم - انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم - انالیزی ۲ (ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښیز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton.com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولگه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز (ketabton.com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton.com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

څلرویشتم – له www.grundstudium.info/linearealgebra.

څخه: کرښیز الجبر (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Guttenbrunner گڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري

(ketabton.com ته پورته شوی)

زما لیکنې

[:\(Germany\) Bonn](#)

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍ برخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د بنوونکو او زده‌کوونکو لپاره پوره گټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton.com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمکچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton.com ته پورته شوی)

د حالتونو څېړنپای

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton.com) ته پورته شوی)

دېرشم - ډېری پوهنه یا ست تیوري (ketabton.com) ته پورته شوی)

یو دېرشم – د شمیر پوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton.com) ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیر پوهانو ژوندلیک (ketabton.com) ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې گډې وډې لیکنې

څلور دېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متأسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انټیگرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیوني یا حلونه یې (ketabton.com) ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیر پوهنې انگریزي پښتو او عربي + دري ډکشنري

شپږ دېرشم – د شمیر پوهنې پښتو انگرېزي ډکشنري (ketabton.com) ته پورته شوی)

اووه دېرشم – د شمیر پوهنې پښتو ډکشنري د شمیر پوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه (ketabton.com) ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې (دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي).

نهه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیري.

څلوېښتم – د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتگارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د گروپونو تیوري (ketabton.com) ته پورته شوی)

- د بنوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولگي څخه تر اووم ټولگي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره بڼه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر- دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیوني سره په کې راغلي او ماته زیات کتور برېشي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوڅلوېشتم - فزیک لومړۍ برخه (ketabton.com ته پورته شوی)

دوه څلوېشتم - فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton.com ته پورته شوی)

درېڅلوېشتم - د پوهنې وزارت له خوا چاپ د بنوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دبنوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته گوته نیول شوي او ناسمونونه بیا سم شوي دي. (کتابتون.کوم ته پورته شوی)

څلورڅلوېشتم - د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(کتابتون.کوم ته پورته شوی)

پنځه څلوېشتم - پرپیوېشن یا اړیکویونه. (ketabton.com ته پورته شوی)

شپږڅلوېشتم = ژبسمون (پښتو کې ناسم رانوتی ویونه، چې سم شوي دي) (ketabton.com ته پورته شوی)

اووه څلوېشتم - پښتو ژبلار یا گرامر ۲۰۲۰ همدا کتاب (ketabton.com ته پورته شوی)

اته څلوېشتم - ژبسمون (که غواړئ دویم غزېدلی لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰. (ketabton.com ته پورته شوی)

تازه لیکلي خو تر اوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توگه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریري او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم

د حالتونو څېړنپای

ننوتې ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته گوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لپاره هیې لوسته او گوټنیونه اړینه ده.

نهه څلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰ (ketabton.com ته پورته شوی)

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰ (کتابتون ته پورته شوی)

دا اوس خورنې ته چمتو: هیله ده چې کتابتون.کوم (ketabton.com ته پورته شوی) کې یې وکتلی شی

یو پنځوسم- پښتو ژبلار د بنوونځي لپاره. همدا کتاب

دوه پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

درې پنځوسم- هر څه د ژبې په چوپړ کې.

څلور پنځوسم- د نړۍ هوبنیار تیاوی.

پنځه پنځوسم – د جبران خلیل غوره خبرې .

شپږ پنځوسم- تولید سم اند همدا کتاب .

اوه پنځوسم: غوره ویناوی. دویمه برخه.(همدا).

اته پنځوسم: د حالتونو څېړنپای (همدا کتاب)

نهه پنځوسم: حالتونه. د حالتونو غزولې او د بنوونځي لپاره چمتو شوي برخه.
(همدا کتاب)

د ډاکټر ماخان ميري شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميري،، وو. د رحما بابا لیسې کې
نومليکلو وروسته په ماخان باندي بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

د مور نوم: ارواښاده پستو بي بي

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبره بي بي

د زېږېدو کال: ډاکټر ماخان شينواري د ۱۹۴۶ ز ک د سپټمبر په ۱۵ نېټه
زېږېدلې دى (دا خو هغه رسمي ز ک دى. سمه نېټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه
کلونو منځ کې بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دى)

د زېږېدو ځای: ننگرهار د شينواريو د هسکې مېنې ولسولې په مورگې کلي کې
زېږېدلې.

د مورگې غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنځکتاب،
خلاصه، مونيې، گلستان پورې، چې دا مو بيا په بنوونځي هم لوستل، لوستلي،
خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کليوالي بنوونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگې لومړني
بنوونځي، چې دى يې هم د لومړنيو زدکونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لیسې : له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې له ۱۹۵۴
تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولګي پورې د خپل ټولګي اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د بنوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تګ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینګ کې د الماني یا بنه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولګي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکټرۍ په اخستلو بریالی شو (دا نو پوره ستونځي دي).

له ۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ د مارچ لومړۍ نېټې څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر (صفر نه وو) د نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکاډمي د پیدایښتي پوهنو څانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ ز ک دسمبر پورې د ریاضي څانګه کې د پوهني وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شینواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو لیکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان میړي په ۱۹۷۲ کې له لري د میرمن بساپیری سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن بساپیری سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانگه او اباسین نومیږي. څانگه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلي.

ډاکتر شینواري ته د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولنه کولن میشنیش. جرمني

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**